

არსენალი

12
არსენალი
გაზეთი

65 (126). 3-17 აპრილი, 2011 წ. სახელმძღვანელო-ინფორმაციო ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

1425/2
2011

**თალიზანის „ნადგურ მოს“
კიდევ ერთი მართებული
სახელმძღვანელო
აფეთქების დეტალები...**

**ავტომატით რუსული
ავიაციის წინააღმდეგ**

**ღებენდის გაქარწყლება —
გაქადონელს საქართველოზე
არ გაუღაშებია**

**სახელმძღვანელო ფანდი —
ის რაზეც ავთვისებს
თქვენი წამოგზავნას!**

**ზარები 18-ის ნახვლად
20 წლიდან?!**

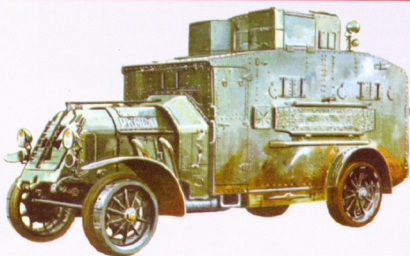
რუსეთის სავს-
სამსახურების
„ოლიმპიური
თაბაქები“

11

სომხეთის
საილაქო
არმია „ასალა“

25

გერმანული
ჯავახანგაქნიის
შესახებ

38

ლოკაზის ტრაგედია
და კადავის შინისტრის
აღიარება

35

შვედურკანები
ვიეტნამის ომში

30

კოსმონავტი
დათვებს
საგულნიანი
პისგოლაფით
იგარეზდა

53

სარჩევი

- 4 **სამხედრო სიხსლავები** კალენდრული
- 7 **თალიზების ახალ სამხედრო ეშვამუხას მორიგი ქართვალის სისუსხე შენიჩა** მისი
- 8 **აგვისტოს მხს გადარჩენილი ავლანეთში ღავაკრავთ** მისი
- 10 **ჯარში 18-ის ნახვლად 20 წლიღანე?** ინისიბიბე
- 11 **რუსეთის სავსესახსურავის „ოლინიური თიგავში“** გრადლეგა
- 13 **არაკული სავყარო რთული პრემსახვის მორღინე** რავოლუნიბი
- 14 **ქავასიური მრვლენეხს მიმრისილა...** რეპირი
- 16 **ავტომავით თიითმრინენისა ღა შევლემრინის წინაღმღავ...** რჩეგა
- 21 **მრღელირავული სისრის აგვილი სამხედრო ხელმენავში** გავტიკი
- 25 **სომხეთის გათავისუფლავის სიღვამო სომხარი არშია („ასლა“) — ზინარი გარორისგავი** ბარორისგული მრგინეხსიბი
- 30 **შევლემრინეხს — ვიბნავი გავმრღა** ინოვანიური გავმლონიბი
- 35 **ქაღაფის „სიღვამო“, როგალის ყვალავ სისრღა** გარავბის კვალღაკვალ
- 38 **გარგანული ჯავგანგავინი** განემრენეხსი ქეხენეხსი
- 43 **ალექსანდრე მავქლოწელი ღა ქართვალეხს** ქართული მრგავის ისტორიღავ
- 46 **მინას მიჯავჟული** მითხველის გვარღი
- 50 **რგმორ ნელირგვღა „ვირავი“ სავმრთა განგავღა** სამხედრო ისტორიბი
- 52 **ღავნული ქაკრღი** სამხედროგის ინისინავ
- 54 **კოსმონავი ღათვავს სავლუნიინ ვისმრღავით ინავიგვღა** „არსენალის“ იარღლის მღღავი

რღღემორის სვავი

ავღანეთი უკვე გავღა ჩვენის დიღი ტკივილი — 6 დღელუქული ღა არნაკვლებ 17 დღწიღი. სავწუნაროღ, ეს ციფრეხს ბოლო არ არის, რადგან სანამ ავღანეთში იქნეხს ქართველი სავხედროღეხს, ყოველთვის იარსებებს მითხე ავღანესხის დიღი რისკი. რაც უფრო დიღი იქნეხს ქართული სავხედრო კონტინენტის რიცხვნობა, მით მეტად გავინდგავ რისკეხს აღბავთბა.

ერთადერთი იმეღი ისეღ დროის ფაქტორი — წესით, ამ წლიღან აშშ-მ ღა დიღმა ბრიტანეთმა უნდა დავწუნ თავინითი სავხედრო კონტინენტეხს შემცირეხს, ხოლო 2014 წლისთვის მთლიანად დავტოვან ავღანეთი. იმეღა, მანამღე თუ არა, მითან ერთად ჩვენს მთლიანად გავოვიყვანთ ჩვენს სავხედროგს ამ ქვეწინიღან დავებრეხს სავართველეთში, რომელსაც დღეს ავღანეთხე ნაკვებად არ უკვირს.

ირაკლი ალღავგვიღი
თიხურ ჩანანიბი

შურადღეგა!
გავმიწმავით „არსენალი“
ღა მიღმით შიგ,
ორ კვირავში მრთხმეღ!
ტელ: 38-26-74; 38-26-73

რღღემორის დავმითხვავ
განგავის გავგავტეგავ
სარკალული

გავღემრულია დანავამტად
28.02.2011

გავხით „კვირის კალიტრის“
ღავატეგავ ©
რღღემორის მისგართი:
თიღმისი, ირსეპიბის ქ. N49
ტელ: 38-83-07 (121)

სარემღავო გავმრღღეგავ:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvirispalitra.com
შურნალი გავოღის
ორ კვირავში მრთხმეღ
გარანგავს

გარეანელაბი სავსელრო გავაგაში საგაგაგო გალვას გასსნიან

გერმანიის თავდაცვის მინისტრმა კარლ-თეოდორ ცუ გუტენბერგმა დოკუმენტი მოაწადა და ბუნდესვერში

სამსახურის გასამარტეებლად რამდენიმე წინადადება მოაწადა.

დოკუმენტში შტრანილი ერთ-ერთი ინიციატივა სამხედრო მოსამსახურეების თავ-თავიანთ ოჯახებში მეტი დროით ყოფნას ითვალისწინებს. უფრო ხელსადა, საუბარია 200 გერმანულ ბაზაზე სპეციალური ოთახების მოწყობაზე, სადაც სამხედროები თავიანთ შვილებთან დროს გაატარებენ. ეკ კი არადა, რამდენიმე სამხედრო ნაწილის ტერიტორიაზე ხელუდა საბავშვო ბაღის გახიოგება იგეგმება. ზოგაერთი სამხედრო ბაზის მოსამსახურეებს კი დამატებით ოპკირიან შევებულებებს გამოუყოფენ, რათა შვილებზე მეტად იზრუნონ.

ახალი დოკუმენტი გერმანელი სამხედრო მოსამსახურეებისთვის გათავისუფლების ფურცლის მიღების გაამარტეებასაც გულისხმობს. იმ ადამიანებს

კი, რომლებიც ბუნდესვერის რიგებს დატოვებას გადაწყვეტენ, სამხედრო პენსიას მაინც შეუნარჩუნებენ. კიდერთი საიხვე, რომელიც ქვეყნის თავდაცვის მინისტრმა წარმოადგინა — ბუნდესვერში გერმანიის ტერიტორიაზე ცხოვრების უფლების მქონე სხვა ქვეყნების მოქალაქეებისთვის სამსახურის ნების დართვაა.

ჯერჯერობით უცნობია, როდის განიხილვენ და დამტკიცებენ ამ ინიციატივებს. რაც შეეება რეალიზაციას გერმანულ შვიარალეულ ძალებში, გასული წლის მიწურულის მთავრობამ ამის შესახებ გადაწყვეტილება უკვე მიიღო და არმიის 240-იდან 185 ათას მოსამსახურეზედ შემცირება დაეგგმა. ამასთან, 2011 წლის 1-ელ ივლისიდან სამხედრო საგაღებულო სამსახურში გარევე ოციცაალურად გაუქმდება და ის მთლიანად საკონტრაქტო გახდება.

შინვაში რუს ჯარისკაცებს სილარის ნახვალ ნივრის ჯაგას აიპადაგან

რუსეთში დასაღეით სამხედრო ოლქის სარდლობამ ქვეყნის ცენტრალურ და ჩრდილო-დასაღეით ნაწილში ყოფის მოაწადათა გათავალისწინა და ჯარისკაცებს მწეობრში სიხერის შესრულების გაღებულება მოუხსნა. „ჯარისკაცურ სასაღელოებში სამხედრო მოსამსახურეებს ორგანიზმის იმუნური სისტემის გასაღეიერებლად და იხვეციციებისა თუ მწევე რუსი-არატორული დააღებებისგან თავდა-

საცავად „ცოცხალი ხახვი და ნიორი“ დაურთაღებათ თუკი ჰაერის ტემპერატურა მიწვის ათ გრადუსზე ქვემოთ დაეცემა, მაშინ ჯარისკაცებისთვის სამწეობრო სიხერის შესრულება საგაღებულო აღარ იქნება“, — ნათქვამია განცხადებაში, სადაც ასევე აღნიშნულია, რომ ჰირად შემადგელობას, რომელიც საბრბოლო მოაწადაგებს დაიცის ქვემ გაღის, გათბობის მიხნით აუცილებლად ცხელი ჩაი უნდა მიწეოდოს.

ზავიკაღვრი ბოვბი გუნეარებს ნი მ-ის სილრაეუიგ გაანელგურებს

კომპანია Boeing-ის სპეციალისტები შეარალეული ძალებისთვის ზემოღეურ, 13.6-ტონიან ბომბზე — MOP-ზე მუშაობენ. ბომბის მოღფეკაციისა და

გამოცღებისთვის 15,2 მლნ დოღარის კონტრაქტი უკვე გაფორმებულია.

MOP-ზე მუშაობა მიწურის შტაბში, სენტ-ჩარლზის ლაბორატორიაში მიმდინარეობს. ამ ახალი ბომბით ამერიკული სტრატეგიული ბომბდამშენები B-2 და B-52 აღიჭურვება და მისი გამოყენებით დიდი სიმაღლიდან კარგად დაეული მიწისქვეშა ბუნქრებს თუ გერბათა ქსელების განაღვრება შესაღეებლად გახდება. ბომბი GPS-ის სისტემითაა აღჭურვილი და 2,7 ტონა ფთოქებად ნეოთერებას შეიცავს. ჩვეულებრივი ასაფეთქებელი მასა-

ლით აღჭურვილი MOP-ი ექვსი მეტრ სიგრძისაა და უნიკალური თვისებებს აქვს: მას 350 ატმოსფერული წნვის გამძლეობისა და 60 მეტრი სისქის რენაბეტონის საფრის გარღვევა შეუძლია. ამჟამად კომპანია Boeing-ი MOP-ის დამჭერ-გამშვებს შექანისზე მუშაობს. მისი ბომბდამშენიან სრული ინტეგრაციის შემდეგ კი აშშ-ის უბაღლო სარბილო საშუალება, ზემაღალი სიხუტის მქონე ბომბი ექნება, რაც საშუალებას მისცემს, დედამიწის ზედაბარის ნებისმიერ წერტილში ყველაზე კარგად დაეული სამიხვე გაანაღგეოს.

უპიჯიარიალავი სავსადრო ბაქნიასა და უპიარალავას ახსლავან

შვეიცარიის ფედერალურმა სამკომ დამატკიცა 2011 წლის შვიარალავის პროგრამამ, რომლის დავინანსება 433 მლნ ფრანკით (454,3 მლნ დოლარი) განისაზღვრავა. პროგრამის ფარგლებში ოთხი პროექტი დავიგვამა, მათ შორის — ერთ-ერთი ვავშანმანქანების ბირთვული, ბიოლოგიური და ქიმიური დავზვერვის აპარატურით (NBC) აღჭურვა.

შვეიცარიელები 12 ავტომობილის Piranha III CBRN-ის აღჭურვილობის გადახალისებისთვის 2011 წელს 25 მლნ ფრანკის დანარავას აპირებენ. დავზვერვის ეს ვავშანმანქანები 2008 წელს ამერიკული კომპანია General Dynamics-ისგან შეიძინეს და გამოცდის შემდეგ იმ დასკვნამდე შეიღწერნ, რომ მანქანებს სრულყოფა სჭირდება. საუბარია სენსორებისა და ლაბორატორიული ანალიზატორების განახლებამდე.

ამვე პროექტით შვეიცარიელები 55 მლნ ფრანკს უზრუნველყოფის ახალი ავტომობილების შემენას მიახზამენ. ამ ტექნიკის შესვიდა მათ შარმან დანწესს, წელს კი დამატებთ 72 სატვირთო, 170 მსუბუქი ავტომობილი-სა და 5 ავტობუსის შექენა იგვემება.

შვეიცარიელ სამხედროთა მოთხვენიო, ტექნიკა სამოქალაქო სტანდარტებს უნდა შეესაბამებოდეს. პროგრამისთვის ვამოუფილი თანხის საკმაოდ დიდ ნაწილს — 180 მლნ ფრანკს შვეიცარიელები „პაერი-პაერი“ კლავის რაკეტების მარავის ნაწილობრუ განახლებას მიახზამენ. მათი ახ-

რიო, 1992 წელს სამხედრო-საპაერო ძალების ვამანადგურებელ F/A-18 Hornet-ისათვის შექენილი AIM-120B AMRAAM ტიპის რაკეტები დღეისთვის დროშეშეშლია და დამიზნების უახლესი სისტემის მქონე რაკეტებით (AIM-120C-7)-ით უნდა შეიცვალოს.

აუზ ბინ დიდნს მუანბანაოთი ვეპრავა

ამერიკელები ტერიორისტული ორგანიზაცია „ალ-ქაიდას“ ლიდერს ოსამა ბინ დიდნს გუანტანამოს ბაზის ციხეში ჩასვაქენ, თუკი, რა თქმა უნდა, მის მოხელეობას ოდნე შეძლებენ. ასეა თუ ისე, მსოფლიოს ნომერი პირველი ტერიორისტისთვის საატომბო ამერიკელებს წინასწარვე შეურყევეთა და ამის შესახებ დავზვერვის ცენტრალური სამმართველოს დირექტორმა ლეონ პანეტამ თავად განაცხადა სენატში დავზვერვის კომიტეტის წინაშე ვამოსხლიას, როდესაც სენატორებმა მას ოსამა ბინ დიდნისა და მისი თანაშემწის, აიმან ალ-ზავაპირის შეპერობის შექმნევაში, მათ მომავლზე კითხეს.

„თავდაპირველად, ალბათ, ბაგრამის ბაზაზე დასაკითხად ვადავიყვანო, ამის შემდეგ კი გუანტანამოში“, — ასე აღწერა მოვლენათა შესაძლო ვანეთარება პანეტამ.

დაზვერვის ცენტრალური სამმართველოს დირექტორის ვამონათქვამი გუანტანამოს ციხის ვარშეშო პოლემიკის ვამაღების მიხეზი უშაღ ვახდა. მოგტხენებათ, ამერიკელები გუანტანამოში ტერიორიზმა და სამხედრო დანაშაულში ეჭვმიტანილებს ათავსებენ და მისი დავზვერვა ბარაქ ობამას ადმინისტრაციას ხელისუფლებაში მოსვლის დიდამდ მიხზნად აქვს დასახული.

თავის მხრივ, ამერიკულ მასმედიამი ბინ დიდნის შეპერობის პერსპექტივას პაოიტურად ვანიხილვენ. აშშ-ის დავზვერვას მისი ადვილსამყოფლის შესახებ ზუსტი ცნობები არა აქვს, NATO-ს ბლოკის სვეცამსახურების ბოლო მონაცემებით კი ვიფილიმა „ნომერ პირველმა ტერიორისტმა“ შექკვიდრედ იემქნური „ალ-ქაიდას“ იგილოლივი ანვარ ალ-ავლაქი ვამოიავხადა, თავად კი პაკისტანის წრდილო-დასკულით დასახლდა.

ავსტრიულ უპილოტო უპეილფორანება ლილი მოთხოვნა

თებერვლის ბოლოს დაწყებულ შეიარაღების გამოფენა IDEX-2011-ზე შედგა.

ორდანიელები უპილოტო შეუქმლმურენებს უახლოეს მომავალში გამოცდებს და თუკი შედეგით კმაყოფილნი დარჩებიან, აპარატებს ქვეყნის სამხედრო-საჰაერო ძალების დაზვერვის ესკადრილიაშიც საკანძო ადგილს მიუჩენენ.

S-100-ს უკარკასო, ნახშირბადის ბოტკოსგან დაზნადებული კორპუსი და ორფრთიანი ხრახნი აქვს. ამ უპილოტო აპარატს დაზვერვისა თუ თვალთვალის ამოცანათა შესრულება ნებისმიერ

აძინდში შეუძლია და სამოქმედო რადუსი 200 კმ-ია. შეუქმლმურანი 220 კმ-სი-მდე სიჩქარით დაფრინავს, იჭერს 5,5 ათას მტერ სიმაღლეს და ჰაერში 6 საათი პატრულირებს. შეუქმლმურანის ტვირთამწეობა 25 კგ-ია.

სავალიანბნა, რომ ამ შეუქმლმურნით ორდანიასთან ერთად საფრანგეთი, პაკისტანი და გერმანიაც არაინ დაინტერესებული. გერმანელებმა სამხედრო-სახლავო ძალებისთვის 6 ასეთი აპარატი უკვე შეუკვეყვს და კიდევ რამდენიმეს სახმელეთო ჯარებისთვის შეიძენს.

ავსტრიულმა კომპანია Schiebel-მა ორდანიას ორი უპილოტო საფრენი აპარატი — შეუქმლმურანი Camcopter S-100 მიჰყიდა. აპარატების გადაცემა არაბთა გაერთიანებულ სამხრეთში

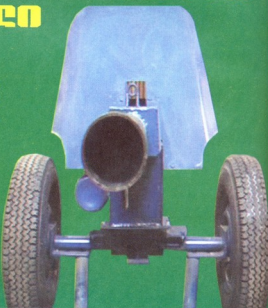
საბაროსკელი სარატა გარაჟი დულის ქილაის მსროლი კვანისი აანუო

საბაროსკელმა მილიციონერებმა ერთ-ერთ გარაჟში, რომელშიც ავტოგასამართი ბოქსი იყო მოწყობილი, თვითნკთ ქვეშებს მიაგნეს. მისი შექმენილი 44 წლის ხარატი აღმოჩნდა.

თურქ ორმტრიან ქვეშების შექმნაზე საბაროსკელი ხარატი მოცალეობის ჟანს მუშაობდა, ხოლო გამოსაცდელად კი მუშაობების დანიშნულებას ვინულოთ სუხე ლულის ქილები ასრულებდა. გამოგონებელმა თავზე დამ-

დგარ მილიციელებს თავისი შედგვრის შესაძლებლობები ამაჟად წარუდგინა: იარაღის სროლის სისწორემ 200 მეტრი შეადგინა.

ხარატს თვითნკეთი იარაღი, რა თქმა უნდა, ჩამოართვეს, დააკეცეს და საქმეზე გამოიძიებაც დაიწყო. რუსი საშარათლდამცველები ეჭობენ, რომ კონსტრუქტორს სხვა სახის იარაღიც ეწნება დანიშნულები. მით უმეტეს, რომ მის „საკადალდემი“ ასეთი სქემებსა და ნახაზებს მრავლად მიავნეს.

ამერიკალი ნკადკვაზა ნკვაზი სონაროზისთვის უპეინენკვილი განსლვა

კური აპარატურისთვის სრულიად შეუმჩნეველს გახდის.

პრინციპი მარტივია — ახალი „მალითით“ დაფარული წყალქვეშა ნავის კორპუსი, ბგერის ტალღას აკუსტიკური ეფექტით აისხლექტს და შედეგად სონარები ობიექტის აღმოჩენას ვეღარ შეძლებენ. უნივერსიტეტის ინჟინრებმა ექსპერიმენტო ლითონის ცილინდრზე ჩაატარეს, რომელიც წყლიან აუზში ჩაუშვეს. აუზის ერთ მხარეს ულტრაბგერითი გამოსხივების წყარო იყო, მეორე მხარეს კი დასაფიქსირებელი საშუალება. ექსპერიმენტმა მოლოდინი გაამართლა — სენსორებმა აუზში ობიექტის არსებობა ვერ დააფიქსირა.

მცენიერების მიერ შექმნილი „შალითა“ ეფექტს 40-დან 80 კილომეტრამდე სიხშირის ბგერაზე იძლევა, მოდერნიზების შემთხვევაში კი ის ათუჯლობით შეგაპერაციოს სიხშირის ბგერასაც აისხლექტს. ცნობისთვის, სტანდარტული ობიექტო სონარო, რომლებსაც თანამედროვე წყალქვეშა ნავებზე იყენებენ, 1-დან 500 კილომეტრამდე სიგნალის გენერირებას ახდენენ.

ამასთან, მცენიერები იმედოვნებენ, რომ მათი შექმნილი საშუალება წყალქვეშა ნავის გამოცემულ ხმასაც ჩაახშობს და გადაადგილების დროს სრულიად უხმაუროს გახდის.

ელიონისის უნივერსიტეტის მცენიერებმა ასეთი საშუალებას მიავნეს, რომელიც წყალქვეშა ნავს სონარებისა და სხვა, ულტრაბგერითი ჰიდროაკუსტი-

თალიბების ახალ სამხედრო ეზმეაკობას მორიგი ქართველის სიხოსხლე შეენიკრა

ქართველმა სამხედროებმა ჰილანდის პოკონისიაში ღლეპლე 250-ზე მეტი ასაფეთქებელი მოწყობილოკა გააპუნეგლეს, თუქსე პეტ-ერთის განალგვისსე ერთი ქართველი სამხედრო ღლიღუბე, ოკი კი ღლიჭკა

„ოღენეთის ანტიტერორისტული ომის სეციფიკა ძალზე ოუისეებურეა, რადგან აღ-ქაიდასა“ და „თალიბანის“ მეტროლები ათასნარი ემშაკობას იყენებენ ჩასაფრებისა და მოკლედნელი ოუდასხხმის მოწყობისას.

„ეკლეუ ღიდ სამშორობად რზებე ათასნარი ნაღმი-სიურპრანი, რომლებც სხედასხე საყოფაცხოვრებო ნიეთის სახითეა შენიღბული“... — ეს ამონარიღეა სტატეიდან „მხადებე ღლანური მისიისთვის“, რომელიც 2009 წლის 13 ნოემბრის „არსენალში“ გამოეკვეყნეთ, ᦒღენეთში, ISAF-ის შემადგენლობაში პირველი სამხედრო მისიის გეგზავნის წან.

რეოდენ სამწუხაროც უნდა იფოს, ᦒთიქმის 15 თვის ᦒუზე უკეე ᦒღენეთში ექსი მეტრობილი დეკარეკეო, 17-ზე მეტი კ დეჭრილა.

ღლეუბულია უმეტესობე — 5 მეტრობილი, სწორედ ნაღმებს ემსხვერპლეა, ნაღმების აფეთქების გემო ღლიჭკრა უმრეკლეობეც.

წენი ვარეული, რომ ᦒღენეთში ქართულ სამხედრო მისიას ეკლეაზე მეტად ნაღმი-სიურპრანზებე დემუქებრილა, რომლებსაც „თალიბანი“ სამხედრო ემშაკობის

გამოყენებით დეაფენებდა, სამწუხაროდ, გემართლედა.

ბოლო ტრეკიულ შემთხვევისთან დეკემირებული დეტელები, როდესაც ჰილმენდის პოკონისიაში 32-ე ბატეალიონის კაპრალი გიორგი ᦒვლიანი დეიღუბეა, ხოლო კაპრელები ნიკოლოზ დეისაძე და ეღნარ აბულაძე ღლიჭკრენ, „არსენალისთვის“ ᦒღენეთიდან არეოფეციეალური წყაროებით გეზხე ცნიბილი.

ბატრეულირებისას ქართველმა მეტრობილებმა აღმოაჩინეს მიწაში ჩამარხული ასაფეთქებელი მოწყობილობე, და

მისი განალგმის დეაფენებას აპირებდნენ, როდესაც ახლოს სხეე ასაფეთქებელი მოწყობილობე ამოქმედლედა. ერთ-ერთი ვერსიით, ქართველი სამხედროების მოქმედებას შორეახლოდან დურბინით თალიბები აკვირდებოღენენ და როდესაც ქართველებმა ერთი ნაღმის გეუენებლებე დეიწვეეს, მათ დისტანციურად, რედიოტელებების საშუელებით (შეიღებეა მობიღური ტელეფონითაც) მეორე ნაღმი-სიურპრანი ამოქმედეს, რომელიც პირველის გვერდით იფო განეეუკებული.

ეს ვერსიე კდეე მოითხოეს დედასტურებას, თუნდეც იმიტომ, რომ ასეთ დროს,

როგორც წესი, ჩართულია ვაგონმანქანებზე დაყენებული სპეციალური სისტემები, რომლებიც რადიოტალღებს ახშობენ. ამ კონკრეტულ სიტუაციაში, ან ამ სისტემებმა ვერ იმუშავეს და ვერ ჩაახშავეს ის რადიოსიხშირე, რომელზეც იქნა გადაცემული რადიოსიგნალი დისტანციურად ასაფეთქებელი მოწყობილობის ასამოქმედებლად, ან აფეთქება დისტანციურად, ოღონდ მიწის ქვეშ გაჭიმული მეთულის საშუალებით მოხდა.

წერეთლები იფიქრებს, რომ თალიბების მორიგ სამხედრო ემსაკობაზე მხოლოდ ქართველი სამხედროები ფეთქებდნენ, უფრო გამოცდილი ამერიკელი საზღვაო ქვეითებიც არაკითხულ წამოგებულან ვაიანების ანგეზს.

დღემდე ქართველ სამხედროებს უღანეთში 250-ზე მეტი ასაფეთქებელი მოწყობილობა ჰქონდათ აღმოჩენილი, ასე რომ, ნაღობი ომის გამოცდილება ჩვენი ბავშვი უღანეთში ნამდვილად იღებენ, სამწუხაროდ, სიხლის ფხად.

გასული წლის 30 სექტემბერს ოთხი ქართველი სამხედრო: პოლკოვნიკი რამაზ გოგიაშვილის, სერჟანტ დავით ცეცხლისა, კაპრანულის: გიორგი კოხიბატაშვილისა და რეზერვარ კოლნაძის, ტრავმული დაღუპვაც სწორედ თალიბების სამხედრო ემსაკობას უკავშირდება.

ქართველ ქვეით პატრულს თალიბებმა მაშინ გაუჩინეს ცეცხლი, როდესაც ისინი პატარა მისაყრდისის გაუსწორდნენ. პატრულის წევრებმა მისაყრდისისთვის თავის შეფარება სცადეს, როდესაც აფეთქება მოხდა. როგორც გაირკვა, მისაყრდისის ძირში დაღებულ ფანერის ნაჭრებს შორის ელექტროკონტაქტი იყო ჩამონტაჟებული და ფანერზე ფეხის დადმისასწევ შუკრა ელექტროჩრდილი, რომელმაც აამოქმედა ამფეთქი, რომელიც თავის მხრივ ასაფეთქებელი ნივთიერებით სავსე პლასტმასის ჭურჭელში იყო მოთავსებული, თავად ჭურჭელი კი მისაყრდისის ძირში იყო ჩამალული. თალიბებმა გაითვალეს, რომ გზის იმ მონაკვეთში აღმოჩენილი ადამიანი მოლოდინურად გახსნილი ცეცხლისგან თავს სწორედ ამ მისაყრდის შეფარებლად და ის ადგილი წინასწარ დანადგეს.

გვინდა თუ არა, ახალი თავდასხმები უღანეთში მყოფ ქართველ სამხედროებზე კვლავ გაგრძელდება, ამიტომაც მათ უფრო მეტი ყურადღებისა და სიფრთხილის გამოჩენა სჭირდებათ, რადგან ოჯახებს საღ-სალამათი დაუბრუნდნენ და მთავარი ამოცანა შეასრულონ — დაიცვან ქართველი მისა!

ირაკლი ალაღაშვილი

საგვიტოს ომს გადაჩენილი ავღანეთში დაპყრობით

ციხესულორის გზაზე გულის გაგებუთი მიღწერა სულ ცოტაც და, ავღანეთში დაღუპული ქართველი ვაინისკაცის ოჯახში ვიქნები. ორგულე უწყველი სიღამაზეა, თბითი, ყოიფარდებით მოიფენილა ტყისპირი. „ჩემი ხელის კვარაკუნხალი!“ — მახსენდება იმერული კაცის გულიდან ამონაკუნეხი და ვერაფრით ვიჯერებ, რომ ამ უწყველად დამახსოვრებს ერთი ალალი, ახალგაზრდა გაყვაცის სიცოცხლე დააკლდა.

გიორგი ავღიანის სახლი ქუთაისშიც ჰქონდა, სადაც საორტული ლიცეუმში დაამთავრა, კლასიკური ჰიდიობაში არაკითხი ჯიღლი მიიღო, მაგრამ მას სამშაბათს, ციხესულორში დაკრძალავენ, მშობლიურ სოფელში, სადაც მისი მამა-პაპები ცხოვრობდნენ. გიორგის სოფელი ძალიან უყვარდა, იქ ყველგობდა მისი სულაის კვარაკუნხა (იმერეთში ასე ყოიფარდას მსგავს პაწია ყვევილებს ეძახიან), თურმე გიორგი ავღანეთიდან ჩამოსვლას და ცოლის შერთვას აპირებდა. ვინ იყო მისი რჩეული, მშობლებმა დღემდე არ იციან.

ლიმლა ასათიანი, დაღუპული ვაინისკაცის დედა:

„გიორგი ძალიან ალალი და უთქმელი ბავი იყო, იმეღეროულად. პრინციპული. ვერ მისიყენებდა, ვიდრე თავისას არ გაიტანდა. მის გადაწყვეტილებებზე უფავლენის მოხდენა არ შეემძლო. თავის დროზე ომში წასულა დათენა და წვიდა კიდევ, ცხინვალში დაიჭრა. გვევინა, ხიფათს გადაურჩა, მაგრამ ბიჭს თითქოს ბედისწერა არ ასეყენებდა. სულ ომისა და სამხედრო სამსახურისკენ მიუწყებდა გული.“

ესავეყენობდი, დროა, ოჯახის მიკედო, შეილოშევილი საიცნებო გახიხდა-შეთიკ. დამპირდა, ავღანეთიდან როგორც კი ჩამოვალ, ცოლის შეერთავი. ადრე ეს არასდროს უთქვამს, როგორც ჩანს, რადაც ჰქონდა გადაწყვეტილი. მძისიან, ფრდილთიან ერთად წვიდა ავღანეთში და მამისში მძიხე უკან ერთადვე უნდა დაბრუნებულყენენ. დღევებს ვითვლიდი, თითქოს ბავარი არ იყო დარჩენილი, მაგრამ...

4 აპრილს გიორგი 30 წლის გახ

გიორგიმ დედას დაურეკა: ჩემი ბავშვობის ტანსაცმელი გამოიბავუნეთ, აპაურ პატარებს უნდა ვაწუქო...

დანაღმულ კვლზე რა უნდოდა-მეთქი?! ერთადერთი, რაც მისგან დამჩნა. სახელადა, გმირულ სახელად! გიორგი სამშობლოს კეთილდღეობისთვის დიღუბა. ჩემი ყოფა გაუსაძლისია და აუტანელი, ძალიან მიმძიმს. ღმერთმა ნუღარავის გამოაცდევინოს ის, რასაც ახლა ვგრძნობ, ნურც ერთი დედა ნუ მოუსწროს შვილის სიკვდილს!”

ძმები გიორგი და ფრიდონ აჯალიანები 32-ე ბატალიონში ირიცხებოდნენ. 2008 წელს გიორგი ცხინვალში მებრძოლ შეხვედრას დაიჭრა, ფრიდონი მამის კოდონს იცავდა, საიდანაც უკუნებლად გამოვიდა. აუღანეთში წასვლამდე მათ სამხედრო წვრთნა გერმანიაში გაიარეს. მაშინ, როცა გიორგი პლემენდის პროეინციაში ნაღმზე აფეთქდა, ფრიდონი სხვა სამხედრო ბაზაში იყო. თვად არც კი ახსოვს, ეს თაყზრამცეში ამავე როგორ უთხრეს, ახსოვს მხოლოდ ამერიკელი გენერალი, რომელიც მასთან შეიდა და ღირსების მედალი გადასცა. უძიმებეს იყო წუთები, როცა ფრიდონი საქართველოში დაბრუნდა, მიცვალებული ძმა თუთიის კუბოთი გადმოსხვედა, გვერდით თარჯიმანი ჰყავდა. გიორგის ცხადარი ხელისუფლებამ ჩაიბარა, აფეთქებისგან დანაწევრებული სხეული თბილისის ერთ-ერთ პარკეტურაში გაწმინდეს, გაკურეს. ამბობენ, ნაღმმა მიცვალებულს ფეხები მიღლიანად წააგლიჯაო.

„სხეულის ნაწილები ვერ დაეუთვალიერე, ძალია არ მყოფ, ვერ მოეკარე. მხოლოდ სახეს ვერ ხედე და ვაკოცე. მძინარესკვით ლამაზი იყო. ზოგი ჩემს დღეში მყოფი დედა შეიღს ისე მარჯვს, ვერც კი ნახულობს. რადგან თუთიის კუბოთი მხოლოდ სხეულის ნაწილებსა და ძვლებს უგზავნიან. გიორგის სახე მაინც ჰქონდა შერჩენილი“ — ჰყვება გამაწვრებული დედა.

— ღმერთო, რა იქნებოდა, ისიც თუნდაც ნიკოლოზ დვისაძისა და ედნარ აბულაძის მსგავსად მხოლოდ დაჭრილიყო, — აღმოძხად მე (გიორგი ჩემი მამიდამაშვილი იყო.)

„არიან აუღანეთიდან დაბრუნებული დაინფლიდებული ახალგაზრდები, მათ დაინფორმებამში ყოფნას ისეუ სიკვდილი სჯობია. ყველაზე ცუდი ის არის, როცა ჯარისკაცი გვეცოდნება!“ — ჩამწერულებს ფრიდონი (გიორგის ძმა).

გაოცებული ვარ მისი გამძლეობით. მისი გულკეთილობას იხსენებს, თორმე გიორგის აუღანეთი ბავშვები ძალიან ეცოდნებოდა. მათთვის ფოტოებიც გადაუღია. დედასთან დაურეკავს და უთხოვია, ჩემი ბავშვობის დროინდელი ტანისასობი გამოგზავნე. ბავშვებს უნდა ვაჩუქოო. „ის არ მყოფა, რომ სიცოცხლე სასწორზე გაქვს დადებოდა, ახლა აუღანელი ბავშვები მაღადილო“, — გაჯერებია დედა, მაგრამ მაინც შეუხრულება შევიდისთვის სურვილი.

უკანასკნელ გზაზე გიორგი თანამებრძოლებმაც დაიტყინეს. დატრამდამდე აუღანეთში დაღუპული ჯარისკაცის კუბოთთან მუდმივად დედა შეჩრებში გამოწყობილი საპატრონარული, 32-ე ბატალიონის 16 რჩეული ჯარისკაციდან 4-4 ერთმანეთს რიგრიგობით ენაცვლებოდა.

„ვერც კი წარმიოდიგენთ, იმდენი ცრემლი დაღვარეს, ყველა გიორგითი მიყვარს, მათ მაინც აპოროს უფალმა ხიფათი!“ — მუხუბნება გიორგის მამა თამარ აჯალიანი.

2008 წლის ომში სიკვდილს გადარჩენილი ჯარისკაცი დეიუთი გაფრინდამვილი კი იხსენებს: „გიორგი ფიზიკურად საკმაოდ ძლიერი იყო. მასსოფს, ცხინვალში დაბომბვების დროს ორივე დეიუტერიო, გიორგი უფრო მსუბუქად, მე კი მძიმედ, ვახსისლიანებული დეიუტერი, გონებადაკარგული. უკაცრავად, შერიდებია ამის თქმა, მაგრამ ბროილის ველზე ნაწლავებგამდობურილი ვედე... გიორგი რომ არა, ცოცხალი ვერც გადვირჩებოდა. დაბომბვა ვრემელბოდა, თქმცა მაინც არ მიმატოვა, დაჭრილი უკან გამობრუნდა, მზარზე მომიდელი და სახიფათო ადგილიდან გამიყვანა, სატვივით მანქანა გააჩერა, რომელმაც გორამდე მიგავლწვინა. იქიდან ღუმელუბამის საუადმეოფოში მოეხედო, მოვიკანაქნით კი ისრაულოში გამიკვივს ურთულესი ოპერაცია, სადაც თაიდან „ამაწვევს“. ასე მამუქა მეგობრმა სიცოცხლე და ასეთი თანამებრძოლი და ღირსეული ჯარისკაცი დავკარგეთ“.

როგორც ჩვენთვის გახდა ცნობილი, გიორგი აჯალიანს ძალე გორგისლის პირველი ხარისხის ორდენი მისენიჭება.

მას სასათიანბო

„არსენალის“ რედაქცია თანაუგრძნობს დაღუპული გიორგი აჯალიანის ოჯახს, ზოლო გამოარლებს: სიკოლო დისახებსა და ედნარ აბულაძის ძალე გამოჯანმრთელებას უსურვებს.

ამშის საზღვაო კეთილთა კორპუსის გენერალმა ფრიდონს ეს ჯიღლი ძმის, გიორგი აჯალიანის გმობობის აღსანიშნავად გადასცა

დებოდა. შარშან მისი დაბადების დღე აღდგომის ბრწყინებულე დღესასწაულს დაემთხვა. გიორგი ძალიან გაზარებული იყო, ამბობდა, კარგი წელი მექნებარო. მახსოვს, დიდ ტროტი გამოეუცხვე, 29 სათელი ბსკეიტში რამდენჯერაც ჩავარტყე, იმდენჯერ წაიქცა. უსიამოვნო შვგომებამ გულში ტკივილითი გამაძარა, გაბარებულმა სათელი მოვისროლიე და სხვა სათელი ჩავანაცვლე. მაშინ რას წარმიოდიგენდი, თუ ჩემი შვილი 30 წლის შესრულებას ვერ ეღირსებოდა. გიორგის სიცოცხლის ბოლო დღებში დაურეკე, იმედიანად მელაპარაკა, დამამწვიდა: დედა, არ ინერვიულო, არავითარ საბრძოლო ვითარებამში არ მიხრება ყოფნა, ძირითადე, კომპიუტრებზე ვმუშაობო. თორმე მატყუებდა. როცა მისი აფეთქების ამბავი შევტყვევე, პირველად ეს ვეკითხე: ჩემს შვილს

ირაკლი
ხაჩიძე

ჯარში 18-ის ნაცვლად 20 წელიდან?!

ასოციაცია „სამართალი და თავისუფლება“ ხელმძღვანელი ირაკლი ხაჩიძე საგაყიდვო სამსახურში გაწვევის ასაკის 18-დან 20 წლამდე გაზრდის ინიციატივით გამოდის. მისი თქმით, სამხედრო ვალდებულების მოხდის ასაკი 18-დან 27 წლის ნაცვლად, 20-დან 27 წლამდე უნდა განისაზღვროს. „ახალგაზრდები სკოლას 18 წლის ასაკში ამთავრებენ და მაშინვე სამხედრო ვალდებულებაზე ხდებიან, ეს მათ განათლების უფლებას ქვინააღმდეგება“, — აცხადებს იგი ჟურნალ „არსენალით“ და ამ პრინციპის უარყოფით მხარეებზე საუბრობს.

— ვინაიდან სკოლა 12-წლიანი გზადა, წვევამდებები სწავლას 18 წლის ასაკში ამთავრებენ. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, 18 წლის მოზარდი სამხედრო ვალდებული ხდება, ანუ ვიდრე მას უმაღლეს სასწავლებელში ჩაბარების საშუალება მიეცემა. ამ შემთხვევაში, ახალგაზრდის განათლების უფლება იზღვევა, მით უფრო, თუ მას უმაღლეს სასწავლებელში გამოცდების ჩაბარებამდე გაიწვევენ, იმ ცოდნასაც დაკარგავს, რომელიც სკოლაში მიიღო. სამხედრო ძალებიდან დაბრუნების შემდეგ კი ცოდნის აღსადგენად კიდევ ერთი წელი დასჭირდება. საბოლოოდ წვევამდელს განათლების მისაღებად 3 წელი ეკარგება. ეს პრინციპი არასწორია და ბავშვთა საერთაშორისო კონვენციას ქვინააღმდეგება. გარდა ამისა, სამედიცინო ექ-

სპერტები, ფსიქოლოგები და ოფიცრები აცხადებენ, რომ 18 წლის მოზარდი კრიზისებისთვის მზად არ არის.

— რას გულისხმობთ?

— 18 წლის ვაჭველი ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების პროცესშია და მისი სხეულის წინჩხუანი განვითარება მიმდინარეობს. თანაც, ქართველი მოზარდი შეჩვეულია ოჯახურ სოციალურ გარემოს და ის დამოუკიდებელი არ არის. ამიტომაც ამ პერიოდში ჯარში გაწვევა ერთგვარი ფსიქოლოგიური კრიზისია. ამიტომაც ოფიცრებისგან ხშირად მოისმენთ, რომ 18 წლის მოზარდისთვის სამხედრო საქმე ძალიან რთულია, ვინაიდან ჯერ კიდევ ბავშვია. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში გასაწვევთა საერთო რაოდენობა ყოველწლიურად 200 ათას წვევამდელს

შეადგენს. მართალია, აქედან ბევრი გადაადგების ან გათავისუფლების უფლებით სარგებლობს, მაგრამ წინ მიერ მოთხოვნილი ცვლილების დამკვიდრების შემთხვევაში, ეს წვევამდელთა რაოდენობის შემცირებას არ გვერდოვს.

— რატომ? თუკი მოზარდს არჩვენის საშუალება მიეცემა, ბევრი სწავლას უმაღლეს სასწავლებელში გააგრძელებს.

— საქართველოს შეიარაღებული ძალები, ძირითადად, საკონტრაქტო სამსახურზეა გადასული. ერთი წლის განმავლობაში შეიარაღებულ ძალებში 2500 წვევამდელი მიდის. სულ კი შს სამინისტროს, შეიარაღებულ ძალებსა და სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უწყებებში წელიწადში 6-დან 6500 ათასამდე წვევამდელს იწვევენ. საქართველოს სახელმწიფოს ბევრად მეტ რესურსი აქვს და ამ შემთხვევაში ეს ცვალებად შეიარაღებულ ძალებში წვევამდელთა დევიციტს არ გამოიწვევს.

რეალობიდან გამომდინარე, ამ სისტემის რეორმირება საჭიროა. ურიტო არ იქნება, თუ სამხედრო სამსახურში გაწვევის სისტემა სარეზერვო სამსახურის პრინციპებს მიუახლოვდება. ამ შემთხვევაში წვევამდებები სარეზერვო სამსახურში 45 დღით კი არა, 6 თვით იქნებიან გაწვეული. სასურველია, თუ საგაყიდვო სამხედრო სამსახურის მოხდის ერთწლიანი ვადაც 6 თვემდე შემცირდება. ამ შემთხვევაში შესაძლებელი იქნება შეიარაღებული ძალებისთვის წვევამდელთა უფრო მეტი რაოდენობის მოზადება და სარეზერვო სამსახურის მოზადების დონეც ამაღლდება, რაც ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობას გააძლიერებს.

გასაწვევთა ასაკმა შეიძლება 20 წლამდე აიწიოს

ჩუხთის სავსსავსსუჩუბის „ოლიმპიური თაგაუბი“

მითხველს არ უნდა გაუკვირდეს, რომ ყველა დიდი სპორტული შეჯიბრება, ასევე როგორც სხვა მრავალი „მშენილობიანი სფერო“, სპეცსამსახურების ოპერატიულ-აგენტურული საქმიანობის მნიშვნელოვანი მიმართულებაა.

თუ 1972 წლამდე სპეცსამსახურებისთვის ოლიმპიადები და მსოფლიო ჩემპიონატები, ძირითადად, აგენტურის გადართების კარგი შანსით იყო გამოირჩეული, მიუნხენის ოლიმპიადამდე დატრიალებულმა ტრაგედიამ, როდესაც პალესტინელმა ტერორისტებმა ისრაელის ოლიმპიური გუნდის რამდენიმე წევრი მძევლად აიყვანეს და დასავლეთ გერმანიის სპეცსამსახურების არაპროფესიონალურ მოქმედებათა გამო მძევლების ნაწილი დაიღუპა, უსაფრთხოების გაუმართლებელი საკითხებმა წინ წამოიწია.

საერთაშორისო ტერორიზმი XXI საუკუნის რეალური საფრთხეა და ამ ფაქტზე თვალის დახუჭვა არ შეიძლება, თუმცა არც ის შეიძლება, შუნი პოლიტიკური შეცდომები, ასევე სპეცსამსახურების უსუსურობა და უნათობა მუდმივად სხვას გადააბრალო.

სოჭის ზამთრის ოლიმპიადამდე სამ

პოსკოვის 1980 წლის ოლიმპიადის ჩამლის მცდელობას კერძო აშშ-მ აპირებდა, 2014 წლის სოჭის ოლიმპიადის ჩამლის სურველიმ კი უკვე საქართველოს ადანაშაულებს...

სოჭის ოლიმპიადა კიდევ ერთი მიზეზი გახდა, რის გამოც პუტინ-მედედვეის დეუტმა 2008 წლის აგვისტოში საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო აგრესია წამოიწყო

წელზე მეტი დარჩა, თუცა რუსეთის ხელისუფლება უკვე ეძებს, თუ ვის გადააბრალოს ამ ღონისძიების ჩამლა ან დაბალ დონეზე ჩატარება.

სოჭში, რუსეთის უშიშროების სამსახურის სხდომამდე გაირკვა, რომ თურმე ოლიმპიადის ჩატარებას „საქართველოს პროოკაციებმა“ შეიძლება შეშალონ ხელი. რუსეთის პრეზიდენტმა მედედვემა სიტყვასიტყვით შეძღვი განაცხადა:

„ძალეში, რომლებიც შეეჩინააღმდეგებიან ოლიმპიადის ჩატარებას, უნდა

გამოეკლინით და პასუხი ვაგებინოთ, თუ ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებზეა საუბარი... არსებობს გარკვეული პრობლემები, რომლებიც ჩვენ მუხიბულ საქართველოსთან არის დაკავშირებული და რომელიც ჩვენი ძალიანი სტრუქტურების, დიპლომატიკისა და სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს. ყოველგვარი პროოკაცია უნდა აღკვეთილ იქნეს“.

საინტერესოა, რომ სოჭში მედედვეისა და პუტინის ფონისას, მათგან სულ ახლოს ორი ტერაქტი მოხდა: უცნობებმა იალბუზის ერთ-ერთი სასაოლო ტრასის საბაგირო ხაზი ააფეთქეს, ხოლო მეორე ტერაქტი საზარელი შედეგით დასრულდა — გაბარდო-ბალყარეთში მოსკოველი ტურისტები დახვრიტეს.

უცნობმა შეიარაღებულმა პირებმა ტურისტები კურორტ პრიელბრუსთან, ატრემონდში ჩაცხრილეს. მიკროავტობუსში მყოფი ხუთი მოსკოველი ტურისტიდან სამი დაიღუპა, ხოლო დანარჩენმა მგზავრებმა მძიმე ჭრილობები მიიღეს. თაგად რუსეთში აღნიშნავენ, რომ ამ ფაქტებმა რუსეთის ტურისტულ იმიჯს უზარმაზარი დარტყმა მიაყენეს.

ჩრდლოეთ კავკასიის კურორტებზე ტურისტი რომ აღარ მიდის, ესეც საქართველოს „პროოკაციაა“?

22 თებერვალს ელადიკავაზში გამართულ ეროვნული ანტიტერორისტული კომიტეტის სხდომამდე რუსეთის

ჩრდილო კავკასიაში საბავარიო გზის აფეთქება ჯერ მხოლოდ დასაწყისია, რადგან სოჭის ოლიმპიადამდე ადგილობრივი შეარაღებული ჯგუფები კიდევ ბევრ არასასურველ სიურპრიზს შესაუბრებენ კრემლს

პრეზიდენტმა დმიტრი მედვედევმა რუსეთის ტერიტორიაზე „ტერორისტულ აქტივობაში უცხოური მონაწილეობა“ არ გამოიჩინა, ხოლო რუსეთის ვიცე-პრემიერი ალექსანდრ ხლოპინინი კიდევ უფრო შორს წავიდა და ტერაქტების ჩადენაში „ბანდიტები, რადიკალური ექსტრემისტები და ამერიკულ ორუქული შთაქმულებაც კი“ დაადანაშაულა. მედვედევმა კვერი დაუკრა და აღნიშნა, რომ „ყველა ამ განსაზღვრებას არსებობის უფლება აქვს, მათ შორის – უცხოური ელემენტებით არც ერთ ქვეყანას არ მფუთოთბე, თუცა ვიტყვი, რომ მთელ რიგ სახელმწიფოებს ტერიტორიებთან კავშირი აქვს“.

21 თებერვალს ყაბარდო-ბალყარეთის პრეზიდენტი არსენ კანოკოვი ამტკიცებდა, კავკასიაში სიტუაციის გამწვავება სწორედ ქართული საექსპანსიონების მეთრია პროლოცირებულიო. შემთხვევითი არ იყო, რომ ტურისტები სწორედ მაშინ დახიცეს, როდესაც რუსეთის პრეზიდენტი დმიტრი მედვედევი და პრემიერ-მინისტრი ვლადიმერ პუტინი, ასევე საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის მაღალჩინოსნები სოჭში იმყოფებოდნენ. ვინც ეს საჩვენებელი აქცია მოაწყო, ისინი რუსეთის მოქალაქეები არიან და მათთან ტერაქტებს შემდეგაც უნდა ველოდითო უკვე სულ ახლახან, 2001 წლის 31 იანვარს, თანამდებობა დატოვა სოჭის ზამთრის ოლიმპიადის სარეგანისაციო კომიტეტის ერთ-ერთმა ყველაზე მნიშვნელოვანმა ფაგურამ – რუსეთის სახელმწიფო კორპორაცია „ოლიმპსენის“

პრეზიდენტმა თაიშურაზ ბოლოვემა. ამ გადადგომას უკუემიგრებენ რუსეთის ვიცე-პრემიერ, სოჭის ოლიმპიადის კურატორ დმიტრი კობაკსა და ბოლოვეს შორის დაპირისპირებას. ამ ორ პირს შორის არსებული პრობლემები სათხილამურო ტრასის ხარისხიან რომ არ იქნებოდა დაკავშირებული, ეს დღესაც ვინ ნათელია. მხეხი უფრო პროზაულია – ფინანსურ რესურსებზე სრული კონტროლის დაწესება.

თავად რუსეთის მასმედია აღნიშნავს, რომ სოჭის ოლიმპიადის ბუფერტი იმ უძირო ქისად იქცა, სადაც რუსი ჩინოწენები ხელს თავისუფლად აფეთურებენ და ოლიმპიური სპორტული ობიექტების და ინფრასტრუქტურის მშენებლობაზე კორუფცია ყვევის. ამიტომაც სულ უფრო და უფრო იზრდება ოლიმპიადის ხარჯები და ეკონომიკური კრიზისის ფონზე ექნებ რუსეთის ხელისუფლებას უკვე თავად აღარ აძლევს ხელს სოჭის ოლიმპიადის ჩატარება და „განტყვევის ვაცს“ ეტებს?

სამწუხაროდ თუ საბუნდუროდ, ქართულ საექსპანსიონებს ნამდვილად არ შეეწვეთ ძალა რუსეთის ტერიტორიაზე მსგავსი აქციები მოაწიენ და უკვალოდ გაუჩინარდნენ. ამ „საზარეულოში“ იღნავ მაინც ჩახედული სათვის ცნობილია, რომ ზამთრის პერიოდში იალბუზის კალთებზე ტერაქტების მოწყობის მხოლოდ ადგილობრივ მცხეურებში უძლიათ სწორედ ამის დასტურია, რომ 21 თებერვლის შემდეგ ყაბარდო-ბალყარეთის ტერიტორიაზე შეტაკებები არ ცხრება და ფედერალური სამხედრო ძალები ამაოდ ცდილობენ ბოვეკების გამკლავებას.

რუსეთის უმაღლესი ხელისუფლება წლების მანძილზე ხელს უწყობს ქართველებსგან „მტრის ხატის“ შექმნას. თვის შედგად ანტიქართული პროპაგანდა, რომელიც რუსეთის საექსპანსიონების „დრაივობით“ მიმდინარეობს, განსაკუთრებით გააქტიურდა ახალგაზრდა თაობამ. შხაგერელები, მუქთახორები, ბანდიტები, მფიფიზები, ვაჭრები, „კაზანოები“ – აი, ასეთი ქართველის „კაზანოები“ – აი, ასეთი ქართველის ხელს უნერგავენ რუსეთის ახალგაზრდობას, ვისაც თავისი ცხეურების მანძილზე საქართველოსა და ქართველებზე კარგი არაფერი გაუგია. ამ დროს კი სწორედ რუსეთის ამ თაობებიდან მოგაძლე ახალი პოლიტელიტა, მწერელები, ბიზნესმენები, მეცნიერები და ა.შ. – მათი კონტაქტ უკვე ანტიქართული იდეოლოგიითაა ზომბირებულიო.

დღესაც რუსეთის უმაღლესი ხელისუფლებსგან „დაგვილი“ რუსეთის პოლიტელიტა და საექსპანსიონების ხელმძღვანელები აშკარა განცხადებით თუ ფარული მოქმედებებით საქართველოს მტრობაში ერთმანეთს ეჯახრებათ. ამიტომ მედვედევის ახალი „მედვერი“ გასაკვირი არ უნდა იყოს.

ბენიამ ალდაშვილი
ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უზუშროების გამამდგარი პოლოწენი

„ლიბა“
სამკურნალო გაერთიანება

სამსოკათოლოგია

- ვრეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის გაახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

www.league.ge

არაბული სამყარო რთული პრობლემების მოლოდინში

(დასასრული. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N4)

ტუნისი და ეგვიპტე რევოლუციებით მიყვებულ ქრილობებს იმუშებენ, თუმცა ჯერ კიდევ უცნობია მათი მომავალი განვითარების ვექტორი. ეგვიპტის შეარაღებული ძალების უმაღლესმა საბჭომ გამოაცხადა, რომ ახლო მომავალში გააუქმებს საგანგებო მდგომარეობას, რომელიც 1981 წლის ოქტომბრიდან მოქმედებს. ოპოზიცია გაცილებით მეტს მოითხოვს, — მთავრობის გადადგომას და ვადამდე საპარლამენტო არჩევნების დანიშვნას.

პრეზიდენტ მუბარაკის გადადგომა კაიროს თაბირის მოედანზე ერთმანეთს ათასობით მანიფესტანტმა შეაღწია. ისინი გამარჯვებას ატოპობილების საყვირებითა და ჰაერში სროლით აღნიშნავენ. თუმცა, ხომ არ ჩქარობენ ზეიმი?

საით წავა არაბული სამყარო?

ეგვიპტის პრეზიდენტის გადადგომას საერთაშორისო სანამეგობრობა სწრაფად გამოეხსურა. აშშ-ის პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ განაცხადა, რომ ახლა ეგვიპტე დემოკრატიისა და საოქალაქო ზღვისუფლებისკენ უნდა დაიწყო სვლა. „ეგვიპტის ხალხმა თავისი სიტყვა თქვა და ეს ხმა შეისმინეს. ახლა ეგვიპტე სულ სხვაგვარი იქნება“, — განაცხადა ობამამ.

დიდი ბრიტანიის პრემიერ-მინისტრმა დევიდ კემერონმა ეგვიპტეს პრეზიდენტის გადადგომის თარღს — II თებერვალს „ქვეყნის მოსახლეობისთვის მნიშვნელოვანი დღე“ უწოდა.

ეგვიპტესა და ტუნისში დემოკრატიული პროცესების დაწყების მოლოდინი აქეთ სხვა ქვეყნების ლიდერებსაც, თუმცა ჩვენი აზრით, რევოლუციური ეფორია სწრაფად გაუფლის და მსოფლიო რთული დღეების წინაშე დადგება: განვითარების რომელ გზას აირჩევს არაბული სამყარო?

ერთი მიმართულება ევროპულ ვიზაზე მოქცეული „თურქული მოდელია“, სადაც არამას და საეცსამსახურების დიდი როლი აქვთ დაცისრებული. თურქეთში არამა და უმთავრესი საეცსამსახური „მობი“ ყოველთვის აქტიურად ეროდენ პოლიტიკაში. 1950 წლიდან დღემდე არამამ თურქეთში ოთხი სამხედრო გადატრიალება, მათ შორის ერთი 1980 წლის 12 სექტემბერს მოახდინა. თუმცა

უნდა ითქვას, რომ არამას არასოდეს უცდია ქვეყანაში სამხედრო დიქტატურის დამყარება. არამა მამის ამბობდა გადამწყვეტ სიტყვას, როცა საბაზრი ეკონომიკის რეფორმებს უჭირდა ან ფუნდამენტალიზტები ცდილობდნენ ხელისუფლებაში მოსვლას. ამ თვალსაზრისით არამა თურქეთში ყოველთვის პროგრესულ როლს ასრულებდა.

არაბული სამყაროს განვითარების მეორე მიმართულება ისლამური ფუნდამენტალიზმით დამუხტული გზაა. მოსალიდინეა, რომ გარდაუვალი ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების ფონზე ეგვიპტეში ფუნდამენტალიზმი აღორძინდება და ამ დროს მიუღწევის „ირანული სცენარი“ განვითარებაც არაა გამოირცხვლი, რადგან გამოკვეთილი პოლიტიკური ლიდერის არარსებობის გამო ფანატიკოსი ისლამისტები ძლიერდებიან, ერთიანდებიან და ძალაუფლების ხელში აღებას აუცილებლად მოინდომებენ. აქ კი მათ ირანის, სირიისა და ზოგიერთი სხვა ქვეყნის ზღვისუფლება დაუბმარება, რადგან მათთვის არაბული სამყარო ძალზე „გემიოელი ლეკუაა“.

დიდი მსხვერპლი მოჰყვა სახალხო გამოსვლებს ლიბიაში, დამხული მდგომარეობა იქნებოდა, ალყეროში, ბაპარენში, ასევე სპარსეთის ყურის სხვა ქვეყნებში.

„არაბული ღმინი“ ძალას იკრებს, რაც უდიდესი ეკონომიკური და

პრეზიდენტ კადაფის ხელისუფლების მზე ჩაესვენა...

სამხედრო-პოლიტიკური საფრთხეების გამომწვევი შეიძლება გახდეს. დასავლეთი ეცდება ისლამური ფანატიზმის „გამაბურვებელი სურნელების“ ნაცვლად დასავლური პროგრესის მწე და აურიკული ქვეყნების ხელისუფლება, თუმცა მთავარი ის იქნება, დემოკრატიული ნორმების რა დარღვევებზე დახუჭვენ თვალს აშშ და ევროპა, რადგან ამჟამად დასავლეთის მოკავშირე არაბული და აზიური რეჟიმები ისევე შორს არიან დემოკრატიისგან, როგორც ცა და დღამიწა.

ბასნი კალაღაპილი

სახალხო რევოლუციების გამარჯვების ეფორია მალე გაუფლის და მერე გამოჩნდება შედეგი — დემოკრატიული ისლამური ფუნდამენტალიზმი?

ავტომატით თვითმფრინავისა და შვეულმფრინვის წინააღმდეგ...

როგორ უნდა დააზიანო ავტომატით ჩუსული თვითმფრინავი და შვეულმფრინვი

უკიდურეს ვითარებაში ქვეითთა ოცეულს ავტომატების ტყვიების ჯერებითაც შეუძლია დაბლა მფრენი შვეულმფრინვისა და თვითმფრინავის საჰაერო შეტყვის მოგერიება.

საჰაერო თავდაცვა საქართველოს შეიარაღებული ძალების აქტიურობის ქუსლი იყო მუდამ, რისი მძიმე შედეგიც 2008 წლის აგვისტოს ომის დროსაც ვიწვნეთ.

ცხიწალის რეგიონში მიმდინარე საბრძოლო მოქმედებების დრო ქართული სამხედრო დანაყოფების პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვა ცუდად იყო ორგანიზებული, საბრძოლო დანაყოფები საჰაერო შეტყვის დროს დაუცველი იყვნენ (მაგალითად თუცინდ ცხიწალიან „დუბოჯია რომშიაში“ დატრიალებული

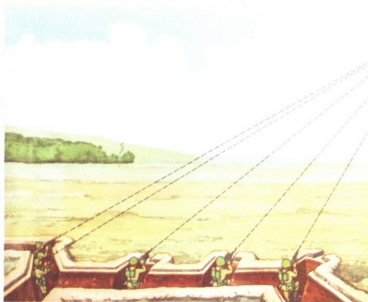
ტრაგედიაც კმარა, როდესაც რუსული მოიერიშის ჩამოგდებულმა კასეტურმა ბომბმა მე-4 ბრიგადის 22 მებრძოლი შეიწირა).

თუკა ქვეითები აღმოჩნდებიან ისე-თუკე ვითარებაში, როდესაც არც თვით-მაკალი საზენიტო საშუალებების (OCA; БУК; SPYDER, ШИЛКА; ЗУ-23-2) და არც გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო

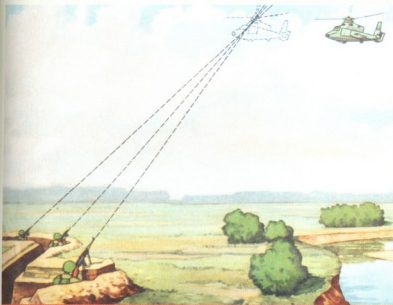
კომპლექსების (Стрела-2М; Игла; Grom) იმედი აღარ ექნებათ (რადგან მეთაურობამ დროულად არ იზრუნა მათ საჰაერო თავდაცვაზე), რა შეუძლია მოიმოქმედონ თავის გადასარჩენად?

ქვეითების სამტატო შეიარაღებაში შედის ავტომატები, ტყვიამფრეკვეხები და ეუმბარსატორცნიები და ეს არსენალი საკმარისაა იმისთვის, რომ უკიდურეს ვითარებაში ქვეითთა ოცეულს დაბლა მფრენი (400მ-ზე და უფრო დაბლა) მოწინააღმდეგის თვითმფრინავი და მით უმეტეს — შვეულმფრენი თუ არ ჩამოაგდოს, მოიგერიოს მაინც.

მიუხედავად იმისა, რომ პლაკატი 1989 წელსაა დაბეჭდილი, აქტუალურობას დღესაც არ კარგავს, რადგან განვლილ 22 წელში დიდად არ შეცვლილა თვითმფრინავებისა და შვეულმფრენების ფრენის სიჩქარე და საბრძოლო გამძვინვარების მეთოდები

ჩვენს წინააღმდეგ მოქმედი რუსული მოიერიშე თვითმფრინავები დაბალ სიმაღლეზე, როგორც წესი, დაახლოებით 500-600 მ/წ სიჩქარით ფრენენ, რაც იმას ნიშნავს, რომ თვითმფრინავი წაშენ 138-166 მ-ს გადის. ასეთ დროს მიუღებელი სროლა არ გამოდგება, რადგან 150 მ/წ სიჩქარეზე მეტად მფრენი თვითმფრინავის გასანადგურებლად გამოიყენება გადაბლომი ცეცხლი, რათა თვითმფრინავის ფრენის კურსი და ტყვიების ტრასები ერთ წერტილში გადაიკვიროს. ამისათვის საჭიროა თვითმფრინავიდან 500-600 მ-ით წინ აღებულ იქნეს სამიზნე წერტილი, რომლის მიმართულებითაც მთელი ოცეული ავტომატური ჯერებით ცეცხლს მიმართავს.

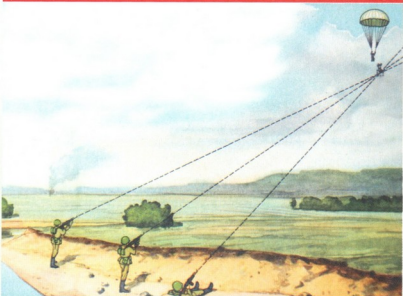
შვეულმფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 300 კმ/სთ თუ არის (ან უფრო ნაკლები), რაც 83,3 მ/წმ-ის ტოლია. ეს არცთუ ისე დიდი სიჩქარეა, რაც მიწაზე მყოფ ოცეულს საშუალებას აძლევს შვეულმფრენის ცეცხლი ავტომატური ჯერებით მივლოებით გაუხსნას — ანუ მიზანში ამოიღოს შვეულმფრენის კორპუსი და ავტომატის სამიზნე გააყოლოს შვეულმფრენის ფრენის კურსს.

27037

ეს ძველი საბჭოთა პლაკატი ტყუილად როდი მოვიძიეთ, მას აქტუალურობა დღესაც არ დაუკარგავს. პლაკატზე უხედავო, რომ დაბლა მფრენ შვეულმფრენებსა და თვითმფრინავებთან საბრძოლველად სპეციალური საზენიტო საშუალებების გარდა შეიძლება გამო-

იყენო ცეცხლსასროლი იარაღიც. ყველაზე მოსახერხებელი მანძილი, საიდანაც შეიძლება ცეცხლი გაუხსნა 400 მ სიმაღლეზე მფრენ ობიექტს, 500-600 მ-ს შუაგვეს. ჩანს, ეს მონაცემები ამ პლაკატის შემდგენლებმა „კალაშნიკოვის“ AKM

პარაშუტის დაშვებისას ავტომატის დამიზნება საჭიროა თავად ადამიანის ორი ფეხურის წინსწრებით იმ მიმართულებით, საითაც ქარს პარაშუტი მიაქვს. თუ ის მარტო ეშვება (მაგალითად, ჩამოგდებული თვითმფრინავიდან კატაპულტირებული პილოტი), მაშინ ჯობს, აცალით დაშვება და ცოცხალი შეიპყროთ (ავჯისტოს ომის დროს ჩამოგდებული ერთ-ერთი რუსული Cy-25 კატაპულტირებულ მფრინავს თავად ოსებმა მიწიდან ავტომატებით ვამანადგურებელი ცეცხლი გაუხსნეს), ხოლო თუ მოწინააღმდეგე მასიურ საპარაშუტო ღესიანტს ფრის (რაც დღესაც მოსალოდნელია სტრატეგიული ობიექტების; თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის, მარნეულის, ვაზიანის თუ სენაკის სამხედრო ბაზებზე), მაშინ ზემოხსენებული მეთოდი — ორი ფეხურის გატანით დამიზნება — ყველაზე მისაღები საშუალება იქნება.

გახსნილი პარაშუტით ადამიანი 6 მ/წმ სიჩქარით ეშვება ძირს და 380 მ სიმაღლიდან მიწაზე დაშვებამდე 60 წმ-ზე მეტი სჭირდება. ერთი წუთი სრულიად საკმარისია ავტომატის ჯერით პარაშუტისტის დასაზიანებლად

ტაიპის ავტომატისთვის განსაზღვრეს, თუმცა დიდი ცვლილების შეტანა სულაც არ დასჭირდება, თუკი 7,62 მმ-იანი AKM-ის ნაცვლად (რომელიც ამოღებულია საქართველოს შეიარაღებული ძალების რეგულარული საბრძოლო დანაყოფების შეიარაღებიდან და

ტყვიების ჯერით სამხედრო-სატრანსპორტო M11-მს დაზიანება და ჩამოგდებაც შედარებით ადვილია

შეჯავშნული Ми-24-ის დაუცველი ადგილები ეკიპაჟის კაბინების გვერდითა მინები, რუდუქტორი, ლილვი, მთავარი და კუდის ზრახნებია

გადაცემულია რუხერეისტების მოსამზადებლად) 5,45 მმ კალიბრის AK-74 ან 5,56 მმ-იანი M4-ები იქნება გამოყენებული. პირაქით, თუკი AKM-ის სროლის ტემპი წუთში 600 გასროლაა, AK-74-ის იგივე მაჩვენებელი წუთში 650 გასროლას აღწევს, ხოლო M4-ისა კი — 700-950 გასროლას. რაც უფრო მაღალია სროლის ტემპი, მით უფრო მზრდება საჰაერო სამიზნის დაზიანების ალბათობა.

ის კი, თუ როგორ უნდა ამოიღო მიზანში ავტომატით მფრინავი ობიექტი, ცოდნას მოითხოვს. თუ თვითმფრინავს ავტომატის ჯერს გააყოლებ, ვერ მორტყამ, რადგან სანამ ტყვია 400-500 მ-ს გაიფრენს, თვითმფრინავი უკვე სხვა ადგილას იქნება.

ქვეითა ოცეული გადამღობი ცეცხლის შექმნისას ასწრებს 600-750 ტყვიის გასროლას, ანუ ავტომატის თითო მჭიდს ცლიან. თუკი თვითმფრინავი დიდი სიჩქარით პიკირებს ოცეულის პოზიციაზე და ტყვიები შემხვედრი კურსით ხვდება მას, მაშინ ტყვიის შედარებითი სიჩქარე იზრდება (იგი თვითმფრინავისა და ტყვიის სიჩქარეების ჯამს უტოლდება), რაც ასევე ზრდის ტყვიის გამტანობას მფრინავი ობიექტის კორპუსში.

ამიტომაც არსებობს საჰაერო სამიზნეებისთვის ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღის სროლის ორი საშუალება — სროლა მიყოლებით ან გადამღობი სროლა.

ჩვენ განვიხილავთ შემთხვევას, როდესაც ქვეითი ოცეული (არანაკლებ 30 ცალი ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით) ისურვის სამიზნის საჰაერო სამიზნის: პარაშუტისტის, შვეულმფრენისა და თვითმფრინავის მიმართულებით.

რამდენად ეფექტური შეიძლება იყოს ავტომატების ცეცხლი საჰაერო სამიზნის დაზიანებად?

პირველ შემთხვევაში დაუცველი პარაშუტისტის დაზიანება ავტომატური ჯერებით ძნელი არ არის, რადგან პარაშუტისტი ვერ მანევრირებს და მისი დაშვების ტრაექტორიის გამოცნობა იოლია (თუკი მდელსანტეს აქვს სპეციალური პარაშუტი, რომელსაც მანევრირება შეუძლია, სხვა საქმეა, მაგრამ,

Ми-28 შედარებით ახალი რუსული შეუელმფრენია, რომელსაც მალე ოკუპირებულ ცხინვალთან გადმოსვრიან, თუმცა მისი დაზიანებაც შეიძლება

როგორც წესი, რუს მედესანტებს ასეთი ძვირადღირებული პარასუტები არა აქვთ).

მეორე შემთხვევაში რუსეთმა ჩვენს წინააღმდეგ შეიძლება გამოიყენოს **მი-8** ტიპის სამხედრო-სატრანსპორტო და **მი-24** და **მი-28** ტიპის საბრძოლო შვეულმფრენები. **მი-8**-ს ზოგიერთ მოდიფიკაციას დამატებით შეჯავშნული აქვს კეპაჟის კაბინა, თუმცა სატიერიო ნაკვეთი, ისევე როგორც რელექტორი და მისგან კუდის ხრახნისკენ მიმავალი ლილევი, დაუცველია. ასევე კარგი სამიზნეა მოყვარე და კუდის ხრახნები, რომელთა დაზიანების შემთხვევაში შვეულმფრენს ავარიული დამკვეთა მოუწევს.

მი-24 და **მი-28** ტიპის შვეულ-

ავტომატებით ჯავშანგამტანი ტყვიების სროლა უფრო ეფექტური იქნებოდა მათი მიზანში მოხვედრის შემთხვევაში, მაგრამ ასეთი ვაზნები ძვირი ღირს, თანაც ჯავშანგამტანი ტყვიების ზმირი სროლა ავტომატის ლულის რუსურს მნიშვნელოვნად ამცირებს.

უფრო ეფექტურია მგეზავი (ტრასირებადი) ტყვიებით სროლა. მართალია, ამით მიწაზე საცეცხლე პოზიციის გამღელურებას ახდენ, მაგრამ მგეზავ ტყვიებს უდიდესი ფსიქოლოგიური ეფექტი აქვს — თუ რუსი მფრინველი დაინახავს, რომ მიწიდან მისკენ ასობით ვიითული წერტილი მიფრინავს, ინსტინქტურად მათგან თავის არიდებას მოინდომებს (რავინდ იკრამდ შეჯავშნულ თვითმფრინავსა თუ შვეულმფრენში იჯდეს),

ან ერთ ადგილზე ჩამოკიდებული შვეულმფრენის განადგურება ნამდვილად შესაძლებელია. აფხაზეთის ომის დროს სოხუმთან ბაბუშერის აერობორტთან ზღვიდან გადმოსხმულმა მოწინააღმდეგის სადაზვერვო-სადივერსიო ჯგუფმა ვუმპარსატორცის გასროლით დაახიანა ქართული **მი-8** ტიპის შვეულმფრენი, რომელიც აერიდროზე ეშვეებოდა. მოკვანიებით ზეგანზე ქართულმა დანაყოფმა ვუმპარსატორცების გასროლებით დაწვა მოწინააღმდეგის **მი-8**, რომელსაც ჩვენი პოზიციების ზურგში დესანტი გადმოჰყავდა.

დაბალ სიმაღლეზე მფრენი საჰაერო სამიზნის მიმართულებით ავტომატების სროლისას განსაკუთრებულ სიზუსტეს საჭირო არ არის, პირიქით, ავტომატ-

მიუხედავად თავისი მრისხანებისა, რუსული საფორნტო ბომბდამშენი **Cy-24M** დაბალ სიმაღლეზე დაშვებისას ყველაზე დაუცველი ხდება ცეცხლსაწინააღმდეგო იარაღისგან, რადგან თითქმის შეუჯავშნავია

მფრენები უკეთესადაა შეჯავშნული, მაგრამ მოყვარე და კუდის ხრახნები მათი სუსტი წერტილებია, ისევე როგორც კეპაჟის კაბინების გვერდითა მინები, რომლებიც შეუჯავშნავია.

მესამე შემთხვევაში, როდესაც ოცეული ავტომატების ცეცხლს დაბალ სიმაღლეზე მფრენ მიოერიშე **Cy-25**-ს უსწნის, შედეგზე ფიქრი არც ღირს, რადგან თბილისის საჰაერო ძალების აწვობილი ეს მოიერიშე კარგად არის შეჯავშნული, თუმცა პილოტის კაბინის გვერდითა მინები არც მას აქვს შეჯავშნული. ავღანეთის ომის დროს ერთ-ერთი საბჭოთა **Cy-25** სწორედ აღიწერილი მოკაჟის შამხანის ერთადერთმა ტყვიამ იმსხურებლა, რომელიც კაბინაში გვერდითა შეუჯავშნავი მინიდან მფრინოდა.

მით უმეტეს, დღევანდელ რუს პილოტებს „სტალინის შერადენ“ გასტეფილოვან განსხვავებულ ტრანსისა და სიკვდილის შემდეგ გმირის წოდების მინიჭების ნაცვლად, მათ მშვიდობით დაბრუნება ურჩევიათ.

ავტომატებით საჰაერო სამიზნისკენ გასწილი ცეცხლი, რა თქმა უნდა, პანაკეა არ არის, მაგრამ ერთადერთი გამოსავალი ჰაერიდან დაუცველად დარჩენილი ქვეითებისთვის. თუკი ავტომატების ტყვიამფრეველსაც მიახმარენ, საჰაერო სამიზნის დაზიანების ალბათობა მცირედით გაიზრდება. **РПГ-7** ის ხევა ერთჯერადი ვუმპარსატორცებით თვითმფრინავს, რა თქმა უნდა, ვერ ჩამოაკვებ (თუმც თვითრეულად უსეც შეიძლება), მაგრამ ნელა მფრენი

რეკრით სროლისას ტყვიების ბუნებრივი გაბნევა ზრდის შანსს, რომ საჰაერო სამიზნე დაზიანდება.

და ერთიც — აუცილებელია ქვეითმა გამოიცილოს საჰაერო სამიზნის კუთვნილება. „დღეობაია რომში“ დატრიალებული ტრაგედიის ერთ-ერთ მიზეზში ისიც იყო, რომ ჩვენი მებრძოლები ხელს უწყევდნენ **Cy-25**-ის პილოტს და ის ჩვენიანი ვიონათ. იმ დროისათვის მეთაურობას დაზურული რადიოკომპონით რომ შეეფრთხილებინა ყველა ბატალიონის მეთაურისთვის, რომ ქართული ავიაციის ადარ მოქმედებას და გადაძალადი აერიდრომებზე, მებრძოლებს ეცოდინებოდათ, რომ ჰაერში მხოლოდ მოწინააღმდეგეა.

ქართული არმიის ქვეითი ბრიგადების პირად შემადგენლობას სისტემატურად უნდა უტარებოდეს თეორიული და პრაქტიკული სწავლება საჰაერო სამხინჯების გამოცნობასა და აუტომატური ცეცხლსასროლი იარაღით მიმყოფი და გადაძლიბი ცეცხლის წარმოებაზე. თეორიული შეცადინებებისთვის პირად შემადგენლობას ვაშალურად (ფოტოსურათებისა და ვიდეორგოლების) უნდა გააცნონ რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაში არსებული ყველა თვითმფრინავის, შეკულმფრენისა და უპილოტო საფრენი აპარატების პროექციები (ყველა ზედში), მათი ტექნიკურ-ტექნიკური შესაძლებლობები, საბრძოლო მოქმედების ტაქტიკა (საჰაერო დაბომბვები პიკრებიდან, პორიზონტალური ფრენიდან და კაბრირებიდან) და მათი სუსტი წერტილები.

პრაქტიკული სწავლებისთვის კი შეიძლება ქართული მოიერიშე Cy-25-

მოიერიშე Cy-25-ველაზე უკეთესადაა შეჯავშნული რუსული საბრძოლო თვითმფრინავებიდან...

...თუმცა სუსტი წერტილი მასაც აქვს პილოტის კაბინის შეუჯავშნავი გვერდითა მიწების სახით

ცხინვალთან ჩამოვდებული რუსული Cy-25 კაბინის ფარანი ტყვიანი გვერდიან უპრობლემოდ გახვრიტა

ების ერთ-ერთი მოდიფიკაციის — Cy-25BM-ის გამოყენება. ეს მოდიფიკაცია სპეციალურად შექმნა (თბილისის საჰაერო ქარხანამ 50 ასეთი მოდიფიკაცია გამოუშვა 1990 წელს) სახმელეთო ჯარების საფრენისთვის. Cy-25BM-ი 3-4 კმ სივრდის პაგარის ბუქსირებას ახდენდა, რომლის ბოლოში საჰაერო სამხინჯე KOMETა იყო ჩამოკიდებული, რომელსაც მისიდან ქვეითები ავტომატურად ესროდნენ. მიორე საჰაერო სამხინჯე პიკრებიდან PIM-6 იყო. Cy-25BM ავდებდა პილოტზე ჩამოკიდებულ PIM-6-ს, რომელიც მანისეფ პიკრებს და საუკეთესო სასწავლო-საჰაერო სამხინჯე იყო შეხენიტიებისთვის.

სამართლე ვითხრათ, ვეჭვი გვეპარება, ავღანეთში გასაგზავნად მომზადებულ ქართულ ბატალიონებს ვინმე საჰაერო სამხინჯის წინააღმდეგ ბრძოლა ასწავლოს („არაში გვეჭორღება ვე ველაფერი, თალიბებს ხომ თვითმფრინავები და შეკულმფრენები არა ჰყვით“, — აცხადებს კულეარებში ქართული არმიისა და თავდაცვის სამინისტროს ზოგიერთი ის მაღალჩინოსანი, რომლებიც ამ ორ საფრენ აპარატს ერთმანეთში ურეც). ჩვენი რჩევა იქნება იმ სიმულაციურ სასროლ ცენტრებში, რომლებიც კრწანისის სასწავლო ცენტრსა და შე-4 ქვეით ბრიგადამაზა მოწყობილი, შექმნან ისეთი სიმულაცია, რომ ქვეითთა აუულმა საჰაერო სამხინჯის წინააღმდეგ ბრძოლაც ისწავლოს და მხოლოდ ის რუსული სადაზვერუო ვეგუე არ გაანადგუროს ვაშეპირებულად, რომელიც მცეტეთა-თბილისის გზისმაგვარ მონაკვეთზე ვერტულურად მოეპარებება.

ირაკლი ალვადაშვილი

მოდელირებული სიბრუნის ალბილი სამხედრო ხელოვნება

„მხედართმოყვრის ამოცანა,
კონებთანაც ისევე გამიარჯვოს —
როგორც მახვილით“

გაიუს ოულიუს კეისარი

1943 წელს ანტიპიტლერული კოალიციის სამხედრო შტაბებში აქტიურად მუშაობდნენ კუნძულ სიცილიაზე შეჭრის მსხვილმასშტაბიანი სადესანტო ოპერაციის გეგმა. სამხედრო მტკიცებებისთვის პრიორიტეტს გადასხმის რაიონის შიშართ გერმანელთა შეცდომებში შეყვანა წარმოადგენდა. ამ ამოცანის შესრულება, თანაც ვირტუოზულად, შეძლეს უინსტონ ჩერჩილის სამხედრო კაბინეტში მომუშავე ბრიტანეთის დახვეწების ოფიცერებმა ჩარლზ კოლმონდელმა და ოუენ მარტინკოუმ.

მათ შობიეს უსახლოო თვითმკვლელების ვინმე გლინდაუერ მაიკლის გეგმა და დაადგინეს, რომ აღნიშნულ პიროვნებას არ ჰყოფდა ნაფოსავენი, შე-

„ტროას ცხენი“ — ძველი დროის სამხედრო
გეგმაკობის ერთ-ერთი ცნობილი მაგალითი

„კაპიტან მარტინის“ დამსახურებით 1943 წლის სიცილიის სადესანტო ოპერაცია შედეგადად გამოდგა

საბამისად, არც არავინ მოიკითხვდა. გეგმა სამი თვის განმავლობაში ყინულში ინახებოდა ლონდონის ერთ-ერთი მორგში, მანამ, სანამ შვედურები ჰქმნიდნენ არარსებული დაღუპული კაპიტან ულიამ მარტინის ლეგენდას.

გეგმს ჩააცვეს სამხედრო ფორმა, ჯიბეებში ჩაუწყვეს პირადობის დამადასტურებელი საბუთები, მივლინების ბარათი, წერილები საცილისგან და კინოს კომპოზიტორული ბილეთიც კი (!), ხოლო ხელობრივად მიაპაგურეს ჩემოდანი პაკეტით — გრიფით „სრულიად

საიდუმლო“, სადაც მოკავშირეთა საბერძნეთში გადმოსხმის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებები იყო.

„კაპიტან მარტინის“ გეგმა წყალქვეშა ნავმა ატლანტის ოკეანის ისეთ რაიონში ჩაუშვა, საიდანაც წყალქვეშა დინება ესპანეთის ნაპირებთან გაიტანდა. ასეც მოხდა, როდესაც გეგმა ამოიღეს უელკას ნავსადგურის მახლობლად — ის ჩათვალეს ავიაკატასტროფაში დაღუპულ ბრიტანულ სამხედრო მკავშირედ. ცხედარი იქვე სწრაფად დაკრძალეს, რადგანაც ხრწნა ჰქონდა დაწვეთული, ხოლო ჩემოდანი დოკუმენტებით ერთად ესპანეთში, როგორც გერმანიის ფარულმა მხარდაჭერმა, სასწრაფოდ გადასცა ნაცისტებს და დაუფიქრებლად პიტლერის მაგიდაზე აღმოჩნდა.

მოპოვებული მასალა უტყუარად ჩათვალეს და საბერძნეთის დაცვის გასაძლიერებლად მიუღიო სატანკო დეიზიზა გაიგზავნა.

1943 წლის ოქტომბრის დასაწყისში მოკავშირეებმა წარმატებით გადასხეს დესანტი სიცილიაზე და გათვლილზე ბევრად ნაკლები დანაკარგით დაიკავეს კუნძული.

აღნიშნულმა უდიდესი დარტყმა მიაყენა იტალიის დაცვის სისტემას, ხოლო პიტლერმა შეაჩერა სსრკ-ის წინააღმდეგ დაგეგმილი მსხვილმასშტაბიანი კონტრდარტემის განხორციელება. ასე რომ, ერთმა უსახლოო უელსელმა მანწაწამ, ბრწყინვალე გეგმით, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა მიუღიო ომის ბედის გადაწყვეტაში.

მოკვანილი მაგალითი მხოლოდ ერთ-ერთია სამხედრო და ომების ის-

1967 წელს ისრაელის ავიაციის მოულოდნელმა თავდასხმამ ეკვატორის არმია კატასტროფის წინაშე დააყენა

ტორიაში გაბნეული ურიცხვი მაგალითებიდან, დაწყებული „ტროას ცხენი“ და აღნუნეთის საომარი მოქმედებებით დამთავრებული.

აფხაზეთში ომში (1992-93 წწ.) ორეუ მხარე ხშირად მიმართავდა სხვადასხვა ხერხს მოწინააღმდეგის შეცდომაში შესაყვანად, თუმცა ეს ცალკეული სამხედრო შეთართა და მებრძოლთა პირადი ინციდენტა უფრო იყო, ვიდრე დეტალურად დაგეგმილი ოპერაცია. სამწუხარო ფაქტია, მაგრამ ვერ ვიხსენებ რაიმე დავეგმილ და გააზრებულ ქმედებას მოწინააღმდეგის შეცდომაში შესაყვანად ავთვისტომის ომის დროს. თუ ვინმემ იცის, ძალიან საინტერესო იქნება ამ მაგალითის გაცნობა. არადა, ქართველები ყოველთვის გამოირჩეოდნენ არაორდინარული და სხარტი აზროვნებით — მარტო დიდგორი რად დორ!

როგორც წესი, გამარჯვებული გამოდის ის, ვინც ეძებს და პოულობს ბრძოლის ახალ შეთიდებსა და საშუალებებს, ამასთან ძალუქს მათი განსაზღვრულ დრომდ დაძალა და მოწინააღმდეგის შეცდომაში შეყვანა ამ შეთიდების არსებობის, შემუშავებისა და დანერგვის შესახებ მოწინააღმდეგის მოტყუება (შემდგომში ნახშირა იქნება ტექნიკა „სამხედრო ფანდი“, რომელიც ჩემი აზრით, უკეთ გამოხატავს ამ ქმედებების შეჯიბრებით ხასიათს) ბრძოლისა და ოპერაციის (კამპანიის) განხორციელების ყველა ეტაპზე ჩანაფიქრის ორგანიზება, დაუყოფელი ელემენტრ უნდა შეიქმნას.

სამხედრო ფანდი წარმოადგენს სამხედრო შემოღვევის მებრძოლი მხარე ნაწილს, რომელიც თავის მხრივ გულისხმობს ობიექტურ კანონებსა და სუბიექტურ მოსახრებებზე დაფუძნებულ ხარისხობრივად ახალ და ორიგინალურ იდეებს.

სამხედრო ფანდი აუცილებელ ფაქტორს წარმოადგენს მებრძოლი მხარეებისთვის, ვინაიდან დაპირისპირების პირობებში, წარმატებას აღწევს მხოლოდ ის, რომელსაც შეუძლია შემოქმედებით აზროვნებით და არამაბლნური მიდგომაში შეიტანოს სახელე ბრძოლის მომზადებისა და განხორციელების პროცესში.

სამხედრო ფანდის გარეშე ვერ მიდევს მოულოდნელობა, ხოლო მოულოდნელობის გარეშე — გამარჯვება. თავისთავად მოულოდნელობის ეფექტი ვალიდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოწინააღმდეგისთვის დაფარულია გარეობის შეადგენლობა, დაჯგუფება, შეარაღება და მოქმედების ჩანაფიქრი და დაწყების დრო, მთავარი დარტყმის (ძალისხმევის) მიმართულება, ამასთან ყველა ამ საკითხზე ის შეცდომაშია შეყვანილი.

მოულოდნელობის მიდევს არ უნდა იმდოდადგენდეს თვითმიზანს. ის უნდა იძლეოდეს ძალებისა და საშუალებათა მაქსიმალური ეფექტურობით გამოყენების გარანტიას საჭირო ადგილსა და დროში ნაოლად განსაზღვრული მიზნით — გამოიწვიოს მოწინააღმდეგის შემადგენლობაში პანიკა, დაკარგვის ინციდენტა, ჩაუშალოს გვემები და მიავუნოს დამარცხება დროის, ძალებისა და საშუალებების მინიმალური დანაკარგებით. სწორედ ამაში მდგომარეობს მოულოდნელობის ეფექტის გამოიწვევი სამხედრო ფანდის არსი.

სამხედრო ფანდის შექმნიბის საფუძვლს, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს მოწინააღმდეგის შესახებ ზოგადი და სპეციალური ხასიათის მონაცემების ცოდნა. მათ განეკუთვნება: საომარი და საბრძოლო მოქმედებების მომზადება-წარმოების ხერხები და მეთოდები; შეიარაღებისა და ტექნიკის ტექნიკურ-ტაქტიკური მახასიათებლები; საბრძოლო-მორალური მდგრადობის ხარისხი; ჯარების პირადი შემადგენლობის მომზადების ფორმები და მმართველები; ეროვნული ხასიათის თავისებურებები და ტრადიციები და სხვა ამასთანავე, განსაკუთრებით უნდა გამოიყოს მეთოდებისა და შტაბების უნარი განახორციელონ მოულოდნელობის სწორი პროგნოზირება როგორც მოწინააღმდეგის, ასევე თავის ბანაკში.

- სამხედრო ფანდის პრინციპები:**
- **სფეროსობა;**
- **მინიმამართულობა;**
- **ცენტრალიზებული მართვა და კონტროლი;**
- **საიდუმლოების დაცვა;**
- **შესაფერისი დროისა და დავილის შეტრა;**
- **მთავარი საბრძოლო გვემში ინტეგრირება.**

სამხედრო ფანდის კონცეციის ქვემოთ იგულისხმება საკუთარი ძალებისა და საშუალებების, მათი მომზადებისა და გამოყენების შენიღბვის, ასევე მათთან დაკავშირებით მოწინააღმდეგის შეცდომაში შეყვანის შექმნისათა მწყობრი სისტემა. აღნიშნულ საკითხს მნიშვნელოვან ადგილს უიძობენ მოწინავე ქვეყნების, სავარაუდო და არსებული მოწინააღმდეგეების სამხედრო წესდებები (მაგ.: JP 3-13.4, FM 5.71-2, FM 3.90, Боевой Устав Сухопутных Войск და სხვა).

სამხედრო ფანდის განსაზღვრისას შესაძლებელია აღვნიშნოთ მისი ძირითადი დანიშნულება — დაიფაროს სინამდვილე, ხოლო მოწინააღმდეგე თავის მიხედვით მოდელირებულ ცერებლობა, რთაც შეიქმნას ხელშეწყობი პირობები წარმატების მისაღწევად დროის, საშუალებებისა და ძალების მინიმალური დანახრავით სამხედრო ისტორია და საბრძოლო გამოცდილება ნაოლად აყენებს, რომ მოხდეს მოწინააღმდეგის შეცდომაში შეყვანით არის შესაძლებელი მოქმედების მოულოდნელობის მიდევს და მინიმალური ძალისხმევით მაქსიმალური წარმატების მოპოება.

**სამხმდროშო ვანდს ბანკინი
შსსაბამისი საშუალეუბანი
და ფორმები**

საშუალეუბანი პირობითად შეიძლება დაიფოს სამ ვეჯუფად: ფორეკურ, ტექნიკურ და ადმინისტრაციულ კატეგორიებად:

ფორეკური საშუალეუბანი: სადაზვერუო ძალეუბანი, ძალეუბანი გადაადგილება, წერონეუბანი/სწეულებეუბანი, იმობილაციის საშუალეუბანი, შინილეუბანი, გაკეპობიანება და აერონოზლეუბანი, ლოგისტიკური აქტიურობა და სხვ.

ტექნიკური საშუალეუბანი: ელექტრო კარ რადიაციული გამოსხეუბების წყაროეუბანი, სითბური ინდიკატორეუბანი, რადიოსაშუალეუბანი.

ადმინისტრაციული საშუალეუბანი: ბრძანებეუბანი და სხვა საბრძოლო დაგეგმარებისა და ოპერატიული დოკუმენტები.

განვიხილოთ სამხედრო ფანდის ძირითადი ფორმები – ფარულობა და სცენარი მოდელირება (შეკდომამო შეკენანი).

ვარშულიკა – წარმოდგენს ტექნიკის, შეიარაღების, საბრძოლო მოქმედებების ხერხების, ასევე, ჯარების არეულობის, მდგომარეობისა და მოქმედებების დამახასიათებელი ინდიკატორების შესუსტებისა ან სრულად დაფარვის, წინ მიმართულ ქმედებებს. მითი მონაწილე მოუღონდნელობის აუცილებელი პირობების შექმნა. ფარულობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საბრძოლო

გადაწყვეტილების მიღების, ოპერაციის დაგეგმვის, ჯარებისთვის ამოცანის დასმისა და დამრტყმელი დაჯგუფების შექმნის პროცესში. როგორც გამოცდილება გეიქიფებს, დაზვერვისა და თვალთვალის თანამედროვე ტექნიკური საშუალეუბების განვითარების პირობებში, ოპერატიული და სტრატეგიული დონეზე, უთრულეს ამოცანას წარმოდგენს კამპანიებისა და მსხვილი ოპერაციების მზადების პროცესის სრულად დაფარვა, თუცა ამის მიღწევის შემთხვევაში მოწინააღმდეგის რეაქციაც, როგორც წესი, დაიგვიანებს და მოპოეუბელ იქნება ოპერატიული ინიციატეუბა. შესაბამისად უნდა განხორციელდეს საკუთარი ძალეუბისა და საშუალეუბების რეალური ზომების, ღონისძიებების მასშტაბების, ჩანაფიქრის, მთავარი დარტყმის (ძალისხმევის) მიმართულებების და საომარი მოქმედებების დაწყების დაფარვა, რაც სრულად შესაძლებელია შესაბამისი საიდუმლოდ შენახვის საშუალეუბით ფარულობა – მიღწევა ჩანაფიქრების, გადაწყვეტილებებისა და გეგმების საიდუმლოდ შენახვის რეჟიმის დაცვით, ჯარების, ტექნიკისა და შეიარაღების გადაძალდით, ფარულობის უმკაცრესი დისციპლინით შენიღბვა – ფარულობის ერთ-ერთი მთავარი ხერხია. ის მიღწევა ხელეწიური და ბუნებრივი საფარის, პინდის, წლისა და დღე-ღამის პერიოდების გამოყენებით ოპტაკური, სითბური, აკუსტიკური და რ/ლოკაციური ფონის შემცირებით აერონოზლების, თბიზიზილაციური დაფარვის, რ/ლოკა-

ციური და ხმოვანი ველებების შემამცირებელი კონსტრუქციების გამოყენებით.

მოწინააღმდეგის შეკდომამო შეკენანი მიღწევა განსაზღვრული ღონისძიებების გათვალისწინებით, რომელია საშუალეუბანითაც მოხდება მისთვის ცერუწარმოდგენების თვის მოხვევა საკუთარი ძალეუბის, გეგმების, ჩანაფიქრების, ჯარების მოქმედებების, უზრუნველყოფის და ა.შ. შესახებ. ამ ქმედებათა ძირითადი მეთოდებია:

ღმონსტრირება – წარმოდგენს ჯარების მოქმედებების (გადაადგილების, თვმოქრის, გადაწელების, ფურადლების გადაძალდის საბრძოლო და სხვა ქმედების წინასწარგანზრახულ ჩვენებას. მისი განხორციელების ხერხები შეიძლება იყოს ჯარების გადაადგილება ცერუმაროეუბით, დაზვერვის ქმედებების გამოყენებით, საბრძოლო მოქმედებებისთვის მომზადება და ჩატარება ფურადლების გადასატან მიმართულებებზე; ჯარების თვმოქრა ცერუაიონებში; ცერუსაბრძოლო ობიექტებისა და საფორტიფიკაციო საშუალებების ჩატარება ძალისხმევის მთავარი მიმართულებების მომორებით არარსებელი საბრძოლო ტექნიკისა და შეიარაღების ნიმუშების განლაგება; სპეციალური სწეულებებისა და წერონების განხორციელება მსხვილი ოპერატიული და სამობილიზაციო ღონისძიებების დასაფარად და სხვ. დემონსტრირება ხორციელდება ამისთვის საგანგებოდ გამოყოფილი ძალეუბითა და საშუალეუბებით განსაზღვრულ რაიონ-

განახლებული რეზრიკა

ავტოგანცხადებები
„სიგყვა და საქმის“
ხუთშაბათის
ნომერში

სამხედრო ფანდის წარმატებაში დიდ როლს სადაზვერუო მონაცემების მოპოვება თამაშობს, სადაც შესაძრევ ეფექტს უბილიტო საფრენი აპარატები იძლევიან

ნებში. სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, რომ დემონსტრირებაში მონაწილე ძალებმა არ აცილდნენ ფანდის გველა და საკუთარი ქვედებები აბსოლუტურად რეალური სცენარით განხილეს.

მიმტინობა წარმოადგენს ჯარების, სამხედრო ობიექტების, სამხედრო ტექნიკისა და შეიარაღების დამახასიათებელი ცრუნდკატორების შექმნის მაცდებების, რ/ტექნიკური, რ/ელექტრონული, პიროტექნიკური, განათებითი, ხმოვანი, ქიმიური და სხვა საშუალებების გამოყენებით ასევე ამ შთილის განკუთვნიება სხვადასხვა სამხედრო ნაგებობების (სანერგების, მართვის პუნქტების, საცეცხლე და გასაშვები პონციების) შექმნა. მიტაციის მიზანს წარმოადგენს მოწინააღმდეგისთვის ოპერატიული გარემოს, დაჯგუფების შემადგენლობის, განლაგებისა და მდომარეობის შესახებ ცრურეალობის ოპერ მოხვევა.

დემონსტრირება - წარმოადგენს არასწორი ინფორმაციის მიხანამდართულ და შეგნებულ გავრცელებას კავშირის საშუალებებით, მელითა თუ სატელევიზიო არხებით ცრულკომენტების „გაჟივით“, ადგილობრივ მოსახლეობაში ჭორების გავრცელებით, ორმაგი აგენტების გამოყენებითა და სხვა ღინისებრებით ეფექტურობა მიიღწევა სინამდვილისთან მპქსიმალური მახლეობით, დემონსტრირაციის დაგვეების დეტალურობით, მოწინააღმდეგის რეაქციადან გამომდინარე ცრუნებორმაკციაში ეკლემლებების დროულ შეტანით, კონსტრუქციის მკაცრი დაცვით.

დამუშავება - წარმოადგენს მოწინააღმდეგის შეცდომაში შესაყვანად განხორციელებულ სამხედრო ობიექტების კონფერაციის მიხანამდართულ შეცდვას.

ოქების გამოცდლება გეაქვენებს, რომ ფანდის წარმატებით განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ ამ ხერხების (და არა მარტო) კომბინირებითა და რეალურ საბძილო გველაში სრული ინტეგრირებით ეს კი მოულოდნელობის ეფექტის მიღწევის საშუალებას იძლევა, ხოლო მოწინააღმდეგეში იწვევს ფსიქიკურ მოუღუნაბა მიულ სექტრს - დანუელობას, ეჭვებს შემუშავებულ გველაში და უკლავს ინციატციის გამოუღუნის უზარს; ფსიქოლოგიური შემოქმედებით დათესილი პანიკა შეიძლება უფრო დამორგუწული აღძიხნდეს, ვიდრე საცეცხლე საშუალებებით მიღებული დანაკარგება, თანკი, რაც უფრო მაღლია მოულოდნელობის ხარისხი, მით უფრო ხერახულ ფსიქოლოგიურ შედეგებს გამოიწვევს პირად შემაღველობაში.

სამხედრო ფანდის დაგვეების შემადგენელი კომპონენტება:

- შეცდომაში შეყვანის მიზანი;
- შეცდომაში შეყვანის ობიექტი;
- ლეგნდა;
- შეცდომაში შეყვანის გველა;
- შეცდომაში შესაყვანი ინდიკატორები.

მოულოდნელობა და შესაბამისად სამხედრო ფანდი წარმოადგენს დროის ფუნქციას. მათი ხემოქმედების პერიოდს განისაზღვრება მხოლოდ იმ დროის მიხანავეითი, რომლის დროსაც ერთ-ერთი დაპირისპირებული მხარე მომზადებულ მოულოდნელ მოქმედებას აწარმოებს. ასევე განსაზღვრავს იმ ფანდის, რომელიც მოწინააღმდეგეს თავისი ფანდის გამოსაყენებლად და მოულოდნელობის ეფექტის შესამცობრებელი სათანადო ზომების მოხასიებლად ესაჭიროება. მათი ხემოქმედების

დროის ზრდის მისაღწევად აუცილებელია სამხედრო ფანდების სინერგიული, ერთიან გველაში გაერთიანებული ფანდების მთელი კასკადის გამოყენება.

სტატისის მოცულობიდან გამომდინარე, შეიძლება სრულიად ილაპარაკო, ყველა იმ დეტალზე, რომელია გათვალისწინება წარმატების გარანტიისთვის აუცილებელია, თუკეა მათგან თუნდაც ერთ-ერთის უგულებელყოფა ფანდის „ჩაფლავების“ წინა პირობაა. ამიტომ მოკლე დაღვეული წარმატებული სამხედრო ფანდის გამოწვევი ყველაზე გახშირებულ შეცდომებს:

- შეცდომაში შესაყვანი კატეგორიის არასწორი შერჩევა;
- მოწინააღმდეგის სადაზვერუო შემადგენლობების არასწორი შეყვანება;
- მოწინააღმდეგის რეაქციის არასწორი ვალია;
- დროის არასწორედ შერჩევა;
- ზედმეტად მარტივი გველა;
- ზედმეტად „ჩახლართული“ გველა;
- ზედმეტად ამბიციური გველა;
- არასრულიად ცენტრალისტული ცენტრალიზა და რა თქმა უნდა, ყველაფერში ერთად აუცილებელია „მისამ უდიდებულესობაში“ - იტბაღმაც არ ვიმტყუნოს!

სამხედრო ფანდის მთავარ შემქმნელ ფაქტორს და მიზანს ადამიანი წარმოადგენს. ვინაიდან ეს არის მთავარი მამორეაბელი ძალა, შესაბამისად, მისი პოტენციალის ძირითადი შემაღვენილი ნაწილი - ინტელექტია. სამხედრო ფანდისა და მოულოდნელობის გაზრდილი მნიშვნელობის სათავედ ვუწოდებ წარმატების გადამწყვეტ ფაქტორად ჩამოყალიბებაში უარეულად დიდ როლს სწორედ ინტელექტუალური პოტენციალის განვითარება თამაშობს. ამდენად შეიარაღებული ძალების სამეთაური შემაღველობის ამ კუთხით მომზადებას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთოს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოწინააღმდეგე მიმანჩა ქართულ სამხედრო სასწავლებლებში აქტიურად განხორციელებს სამხედრო ფანდის, როგორც დამოუკიდებელი სასწავლო სავნის, სასწავლო პროგრამებისა, და რა თქმა უნდა, ჯარების პრაქტიკული საბძილო მომზადების უკუბეში შეტანა.

მხტანან მამანანი
ბრიგადის გენერალი,
გენერალური შტაბის
ყოფილი უფროსი

სომხეთის გათავისუფლების საიდუმლო სომხური არმია („ასალა“)

უზინარი გეოგრაფიკი

„ასალას“
აქტივისტები
საველე შეკრებაზე

(დასასრული. დასწყისი იხ.
„არსენალი“ N4)

ურთიერთობა სხვა ტერიტორიულ დაჯგუფებებსა და სამხრეთსადასავლეთთან

„ასალას“ პოლიტიკურ მხარდამჭერთაგან, უპირველეს ყოვლისა, უნდა დავასახელით „პალესტინის გათავისუფლების სახალხო ფრონტი“, რომლის წევრიც იყო თავად პაკოვ ფიანი, სანამ დამოუკიდებელ სომხურ დაჯგუფებას შექმნიდა. გასული საუკუნის 80-იანი წლების თურქულ მასშტაბში საკმაოდ ბევრი იწყებოდა ამის თობაზე, რომ „ასალას“ ტერიტორიებში „პალესტინის გათავისუფლების სახალხო ფრონტის“ ბანაკებში გადიოდნენ წვრილანა და ბევრი მათგანი, ამუდროულად, სხეფიული ორგანიზაციის წევრიც იყო. „პალესტინის გათავისუფლების სახალხო ფრონტი“ შემარტხენურადიკალური ორგანიზაციაა

და თანაც მისი მესუერების დიდი ნაწილი ქრისტიანი არაბია. ამდენად, სომხებს მითინ ურთიერთობა არ უჭერო. აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის ცნობით, „პალესტინის გათავისუფლების სახალხო ფრონტი“ დაარსებიდანვე საბჭოთა კავშირის მხარდაჭერით სარგებლობდა და მისი ლიდერი, ახლო აღმოსავლური ტერიტორიების მამად“ წოდებული ფორე კაბაში (1926-2008), კავებეს აღზრდილი იყო.

გასული საუკუნის 80-იანი წლებში „ასალა“ ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტმა ულტრარადიკალურ პალესტინურ დაჯგუფებათთან — არაბ სოციალისტ-რევოლუციონერთა საბჭოთაან“ კავშირშიც დაადანაშაულა. ეს ორგანიზაცია, რომელსაც იმხანად საყოველთაოდ ცნობილი ტერიტორიისტი აბუ ნიდალი (1937-2002) ხელმძღვანელობდა, ახლო აღმოსავლეთის ერთ-ერთი ყველაზე გულენიანი არარელიგიური ტერიტორიული გაერთიანებაა. თურქული მასშტაბის ცნობით, არაბ სოციალისტ-რევოლუ-

ციონერთა საბჭოთაან“ მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა მონტე მელქონიანს, რომელიც ტერიტორიული საქმიანობის პარალელურად, 70-იან წლებში ლიბანის სამოქალაქო ომშიც მონაწილეობდა.

გასული საუკუნის ბოლოს, რიცა საბჭოთა კავშირი სულ ახალი დამილი იყო და მითინ ყარაბაღში კი სომხურ-აზერბაიჯანული დაპირისპირება იხ-ის იყო მწვეფილი, ამერიკულ ჟურნალ „თაიმს“ კომენტარული რუბრიკით დახვეწის ყოფილი შეფის, იონ მხაჩი პსელას ინტერვიუ გამოქვეყნდა, სადაც იგი ახლო აღმოსავლეთისა და სამხრეთ ამერიკაში მოქმედ შემარტხენურადიკალურ დაჯგუფებათა მფარველობაში კავებეს აღდანაშაულებდა: „60-იანი წლების შუახანებში, საბჭოთა კავშირმა მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში შემარტხენურადიკალური მოძრაობების შექმნა და დაფინანსება დაიწყო. ამ საქმის აღზრულება კავებეს დაეკავა... საბჭოთა სპეციალისტების მიერ შექმნილი პირველი ამკავია გაერთიანება იყო „ოქოფულ-განმთავისუფლებელი არმია“ კოლუმბაში, რასაც შემდეგ მოჰყვა „პალესტინის გათავისუფლების სახალხო ფრონტი“. „ქუთორისტანის მუშათა პარტია“ და „ასალა“. ბოლო ორი ორგანიზაცია საბჭოელებმა NATO-ს წევრი თურქეთის დასახსტებლად შექმნეს — ოფიციალური ანკარისთვის ქუთორებს პრობლემები ქვეყანაში უნდა შექმნილი, სომხებს კი საერთაშორისო ასაბრუნებუ... მათ ამ მხზის მიღწევაში კავებეს სპეციალისტები ხალისით ემბარებოდნენ“, — წერდა იონ მხაჩი პსელა.

1988 წელს, როდესაც „ასალას“ ლიდერი პაკოვ პაკოფიანი ათენში, საკუთარი სახლის წინ მოკლეს, თურქულ

„ასალას“ აქტივისტების მიერ შექმნილი „დიდი სომხეთის“ სტილიზებული რუკა

„ასალას“ აქტივისტები ლიბანის სამოქალაქო ომში (ქვედა რიგში, მარცხნიდან მეორე — მოიტე მელქინიანი)

ვახუშტეში დაიწერა, თითქოსდა სომეხი ტერორისტი თავად კა-გე-ბემ მოიშორა თავიდან, რადგან „ასალას“ მარცხინა-ლური ფრთა მოსკოვში აღარ ებრძოდა ვეტიკულად. სხვათა შორის, სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე პაკოფე პაკოფიანმა მიხაილ გორბაჩოვი და მისი უბადლე-ბული „გარდაქმნის“ პოლიტიკა ძალზე მწყვედვად გააქტივია, რასაც „ასალაში“ განხეთქილება მოჰყვა. აქედან გამომდინარე, თურქული პრესის ზემოთ მოყვანილი ვერსია შეიძლება სინამდვილეს მართლაც შეეფერება.

„ასალას“ მფარველობასა და დაფინანსებაში ამერიკელები და თურქები სირიის აწ გარდაცვლილ პრეზიდენტს, პაფეზ ალ-ასადსაც ადანაშაულებდნენ, თუცაღა ოფიციალური დამასკო ამას უარყოფდა. საქმე ის იყო, რომ პაფეზ ალ-ასადის მმართველობის პერიოდში სირია დაპირისპირებული იყო თურქეთსა და საეროთად, დასავლურ ქვეყნებთან. აქედან გამომდინარე, შემოკლებული რაიკალები თავშესაფარს სწორედ იქ ეძებდნენ და პოლემოდნენ კიდევც-ამეჯდროულად, სირიის სომხური დიასპორაც ახლო აღმოსავლეთში ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიან ძალას წარმოადგენდა და შესაბამისად, „ასალას“ შესვეურებოც ხშირად მათ იმედზე იყვნენ ხოლმე.

რაც შეეხება „ასალას“ კავშირს ბერძნულ საეკსპანსივურებთან, ამ უკანასკნელთა მტკიცებით, ეს თურქების მოგონილი ჭორია: „მართალია, პაკოფე პაკოფიანს ათენში სახლი ჰქონდა, მაგრამ ჩვენს ქვეყანაში იგი არალეგალურად, სხვა სახელითა და გვარით ცხოვრობდა“, — ასე განუცხადეს „ასოსიმიტურ პრესს“ საბერძნეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს პრესცენტრში ჯერ კიდევ 1988 წელს. მოგვიანებით, მართლაც

ცნობილი გახდა, რომ ათენში პაკოფე პაკოფიანი რეგისტრირებული იყო როგორც იემენის მოქალაქე ჰენრი ტიტოციანი და კანონსაწინააღმდეგო ქმედებებში შემწეული არასოფის ყოფილა.

თანამედროვე ვითარება: განახლებას თუ არა ტმრამტმებს „ასალა“?

მიუხედავად იმისა, რომ დღეისათვის „ასალა“, ფაქტობრივად, აღარ აქტიურობს და შეიძლება დამოუკიდებლად კი ჩაითვალოს, აზერბაიჯანული ელექტრონული მასმედია მაინც ირწმუნება, რომ სომხური „საიდუმლო არმია“ ტერორისტულ აქციებს სულ მალე განაახლებს. ზოგი აზერბაიჯანელი ექსპერტი კიდევ უფრო შორს მიდის და აცხადებს, რომ შესაძლებელია დომოდელოვოს აეროპორტში მომხდარი ტერაქტის უკან სწორედ „ასალა“ დგას.

ამა წლის 25 იანვარს აზერბაიჯანულმა ვებპორტალმა News.az-მა გამოაქვეყნა აქვერე პასანოვის სტატია: „სხუთი მიზეზი დაეჭვებისათვის — რა დამოკიდებულებაშია „ასალა“ მოსკოვის

ტერაქტთან?“, სადაც ავტორი ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ ამ რამდენიმე ხნის წინ ამერიკის შეერთებული შტატების კონგრესმა არც კი განიხილეს რუხოლეული №252, რომელიც 1915 წლის სომეხთა გენოციდს შეეხებოდა, რამაც სომხური დიასპორის უკმაყოფილება გამოიწვია. აქვერე პასანოვი მიიხვედს, რომ არსებობს სხუთი საეჭვე მიზეზი, რითაც შესაძლებელია დომოდელოვოს ტერაქტში სომეხთა მონაწილეობა დადასტურდეს. უმთავრესი მიზეზი კი, აზერბაიჯანელი ავტორის აზრით, ისაა, რომ აეროპორტში აფეთქება სწორედ იმ დღეს მოხდა, როდესაც მოსკოვში ყარაბაღის კონფლიქტის შედეგობიანი გზით მოგვარების თაობაზე რუსეთის, სომხეთისა და აზერბაიჯანის საგარეო საქმეთა მინისტრების შეხვედრა შედგა.

„ასალას“ შესალო გააქტიურების შესახებ ცნობები გასულ თვეში თურქულ მასმედიაშიც გამოჩნდა. სააგენტო „იენი პაბერმა“ გაუფრცვლა ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში თურქეთის საელჩოებმა ორგანიზაციისგან მიიღეს წერილობითი გაფრთხილება, რომელშიც ბრძოლის ხელახლა წამოწყებასა და „თურქეთის საბოლოოდ დანაქტებაზე“ იყო ლაპარაკი. სომხური მასმედიის მტკიცებით, ეს ინფორმაცია სინამდვილეს არ შეეფერება, „ასალა“ კი კარგა ხანია, ისტორიას ჩაბარდა. „დღეს ეს ტერორისტული დაჯგუფება აღარც კი არსებობს, მაგრამ მის სახელს იმისთვის იყენებენ, რომ თურქეთსა და სომხეთს შორის ურთიერთობა არ დარეგულირდეს“, — მიანითა სომეხ ექსპერტებს.

„ასალას“ მიერ ორბანიანიშვილი ცნობილი ტმრამტმები

1976 წლის 16 თებერვლი — აფეთქება ლიბანის დედაქალაქ ბეირუთში,

თაციოზი
თმის ზადანარგვის კლინიკა

თურქეთის საელჩოს ტერიტორიაზე, სიბში საელჩოს ერთ-ერთ სატვირთო მანქანაში იყო ჩამონტაჟებული. ტერაქტს შეეწირა ერთი კაცი — მძღოლი ოქთარ ჯიროთი.

1979 წლის 19 ოქტომბერი — პაგა-ში, თურქეთის საელჩოს ტერიტორიაზე, „ასალას“ ტერორისტებმა ელჩის, ოზ-დემირ ბენღერის გაუი, აპმეთ ბენღერი მოკლეს.

1980 წლის 30 ივლისი — „ასალას“ ტერორისტები აიწმში თავს დაესხნენ თურქეთის კონსულ გავლივ ოზმენსა და მის ოჯახს, რომლებიც ავტომანქანით მიდიოდნენ. დაიღუპა კონსული და მისი 14 წლის გოგონა, კონსულის მუღლეუ სვილ ოზმენი და ვაჟიშვილი ქაიანი კი ტერორისტებმა მძიმედ დაჭრეს.

1980 წლის 29 დეკემბერი — „ასალას“ ტერორისტებმა მადრიდში მძიმედ დაჭრეს ცნობილი ესპანელი ჟურნალისტი, ვახუი „ელ პუბლოს“ რუდეკიტრის მოადგილე ხოსე ანტონიო გუარანანი, რომელიც თავის სტატიებში სიმჭ ტერორისტებს შეუგუდ აკრიტიკებდა. იგი ძღუს გაღაურეს სიკვდილს, მაგრამ ტერორისტთა გაკრიტიკება არ შეუწყვეტია.

1981 წლის 4 მარტი — პარიზში, თურქეთის საელჩოს ტერიტორიაზე, ტულუგეში დამინტაჟებული ბომბი აფეთქდა, რასაც ორი სანტეკნიკოსი ემსხვერვლა. „თურქები იმის ღირსნი ხართ, რომ სული უქმინდურობაში ამოვხდეთ!“ — ასეთი წერილი მიიღეს მთერე დღეს საელჩოში „ასალას“ აქტივისტებისაგან.

1981 წლის 9 ივნისი — ვენეციაში, თურქეთის საკონსულოში, „ასალას“ ტერორისტებმა მოკლეს თურქეთის საგურო პალატის წარმომადგენელი მუკმეთ საეაშ იერგუზი. მას სნიიპერმა საკონსულოს მოპირდაპირე შენობიდან, ატტიკურსამიზნიანი მაყუნიანი შაშხანი ესროლა.

1981 წლის 24 სექტემბერი — პარიზში, თურქეთის საკონსულოს თავს დაესხნენ „ასალას“ ტერორისტები და მძღვლად 56 თურქი აიყვანეს. თავდასმას საკონსულოს ერთი თანამშრომელი — ჯემალ ოზენი შეეწირა. „ასალღლებმა“ თურქეთის ხელისუფლებას უღტმატუმი წაუყვენეს და თურქულ ციხეებში იმხანად მყოფი ყველა სომეხი დისიდენტის დაუფეთხებლვ გათავისუფლება მოითხოვეს. უღტმატუმი არ შესრულდა, მძღვლები კი საფრანგეთის პოლიციამ გაათავისუფლა. დააპატიმრეს ერთი ტერორისტი, გვარად ღუმარჭიანი, დანარჩენებმა კი დანებებას თვითმკვლელობა არჩიეს.

ლიბანელ სომეხთა დემონსტრაცია ბეირუთში

1982 წლის 7 აგვისტო — აფეთქება სტამბოლის ესენბოლას აეროპორტში. ეს იყო „ასალას“ ჩადენილი პირველი მასშტაბური ტერაქტი, რომელიც მშვიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ იყო მიმართული. „ასალა“ აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა სწორედ ესენბოლას ტერაქტის შემდეგ აღიარა ტერორისტულ დაჯგუფებად. ტერაქტს შეეწირა 9 კაცი, 80-მდე კი დაიჭრა. თურქმა მალონებმა დააკავეს ერთ-ერთი ხუმბაპეტი, გვარად ექმქეჯიანი, რომელიც ტერორისტებს ხელმძღვანელოდა. ცნობილმა სომეხმა მწერალმა სიღვა კაპუტკიანამ „საბჭოთა სომეხ-

თის მოქალაქეთა სახელით“ ექმქეჯიანის გათავისუფლება მოითხოვა და მას პოქმაც კი მოუძღვნა.

1983 წლის 15 ივლისი — პარიზში, ორლის აეროპორტში, „თურქემ ვარღაინზის“ საღაროებთან „ასალას“ ტერორისტებმა საათისმკეპნიონმძიანი ბომბი ააფეთქეს. ტერაქტს ემსხვერვლა 8 კაცი, 60-მდე კი მძიმედ დაიჭრა. დაღუპულთაგან ოთხი საფრანგეთის, ორი კი თურქეთის მოქალაქე იყო. ორლის ტერაქტის ორგანიზების პრადღებით საფრანგეთის პოლიციამ პრამანატარი მონტე მელქიონიანი დააკავა.

ბიხილ ლაბაძე

მონტე მელქიონიანის (ზის მარტხნიდან პირველი, თეთრი მაისურით) „ზუბში“, 1980 წელი, ლიბანი

საარტილერიო

CAESAR

შვეულმფრენები

ვიეტნამური გაემოსდა

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N25, 2010-N2-4, 2011)

ომის პირველ ეტაპზე Cobra-ების ძირითადი საბრძოლო დანიშნულება „აიროკუზები“ დესანტირების ადგილამდე და უკან ესკორტირება იყო.

შემუშავდა გამოყენების ეფექტური ტაქტიკა: მარშრუტის უმეტეს ნაწილზე სატრანსპორტო შვეულმფრენები 2500-3000 მ სიმაღლეზე დაფინანჯდნენ, სადაც AK-47-სა და ДШК-ას ტყვეობის მომაკვდინებელ ძაღლას კარგავდნენ. დესანტირების ზონის საიზოლაციო „აიროკუზებს“ „კობრებს“ ზღვებდნენ და მათი დაცვით სატრანსპორტო შვეულმფრენები დაშვებასა და დესანტის გადმოსვმას ახდენდნენ.

მიუღ მარშრუტზე ესკორტირების საჭიროება მხოლოდ რთული მტკვოპირობებისთვის დარჩა, როცა ჩამოწოლილი ნისლი მფრინავებს დაბალ სიმაღლეზე ფრენას აიძულებდა.

საცეცხლე მხარდაჭერისას ჩვეუ-

ომის მთელ პერიოდში შვეულმფრენი ვიეტნამში „პირველი ვიოლინოს“ როლს ასრულებდა

ლებისამებრ „კობრები“ შეტევას 1200 მ სიმაღლიდან იწყებდნენ და ათასი მეტრიდან ცეცხლს უმართავი საეცეცხლო რაკეტებით ხსნიდნენ. ცოტა ხნის შემდეგ საქმეში გარე პილიონებზე დაკიდებული კონტეინერული ტიპის ტყვიამფრეცველები ერთვებოდა.

700 მეტრიდან შვეულმფრენები შეტევიდან გამოდიოდნენ (უძრავ შუარალებას სამიზნის განადგურება აღარ შეეძლო) და ცეცხლს ცხვირის მოძრავი ტურულური დანადგარიდან ხსნიდნენ, რომლის დამზინების სისტემა სამიზნის მიმართ შვეულმფრენის მდებარეობის კუთხის ცვლილებას ითვალისწინებდა.

გამოყენების პირველვე თვეებში „კობრებს“ UH-1C-ებთან შედარებით ბევრად უკეთესი საბრძოლო თვისებები გამოამჟღავნეს. უპირატესობას შუარალების რაოდენობა და ეფექტურობა იძლეოდა. „კობრის“ ტურულური და კონტეინერული ტყვიამფრეცველები „აიროკუზებზე“ 17%-ით უფრო ეფექტური იყო.

ვიეტნამის ომში შვეულმფრენთა საბრძოლო სიცოცხლისუნარიანობა ბევრამდელი სიჭარბის თვითმფრინავებთან შედარებით ბევრად მაღალი აღმოჩნდა, ამიტომ ცეცხლსასროლი იარაღის ნატეჟარებიც არავის უკვირდა.

1968 წლის მხოლოდ მასში 235-ე ასეულში, რომლის განკარგულებაშიც 24 AH-1G იყო, შხიდი ხრახნის ნიშები 37-ჯერ შეიცვალა.

პარტინანთა ტყვეების გარდა, შვეულმფრენების მტრად ვიეტნამის კლიმატიც იქცა. ამ მიზეზით 1969 წლის პირველ ნახევარში მწვობრიდან პიდროსიტების გამოსვლის — 58, ხოლო მრავალი კი 94 შემთხვევა დაეფიქსირდა.

ხშირი იყო დაბალ სიმაღლეზე ფრენისას ხეებსა და პალმებზე შვეულმფრენების კულის ხრახნების წამოღება, რამაც არასაბრძოლო დანაკარგის 20% შეადგინა.

მსგავს შემთხვევებს მეტწილად ეკიპაჟების გადაღმა იწვევდა. საბრძოლო ფრენის 140 სთ-იანი თეორიული ნორმა თითქმის ყოველთვის ირღვეოდა. მაგალითად, 191-ე ასეულის ერთ-ერთმა ეკიპაჟმა 1968 წლის 25 იანვარს ჰაერში საერთო ხანგრძლივობით 12,8 სთ დაიფრინა 36 საბრძოლო გაფრენა შესასრულა. პილოტის სამუშაო დღე 4,30-ზე იწყებოდა და მაქსიმუმ 2 სთ-ის შემდეგ ის უკვე ჰაერში იყო. წინასწარგანსახელოვანი მწვობრის დაჭერის შემდეგ შვეულმფრენები დაეალებოდა მთფრინაუნდნენ.

ვიეტნამში შვეულმფრენებს საერთოც არა მხოლოდ ჰაერში ელოდათ. ბევრი მათგანი აეროდრომების დაბომბვას შეეწირა

ვიეტნამში პერიოდულად მასშტაბური საბრძოლო ოპერაციები ტარდებოდა, ერთ-ერთის დროს 1967 წლის ნოემბერში შვეულმფრენებმა 22 ათასი საბრძოლო გაფრენა შესასრულეს, დანიშნულების ადგილას 40 ათასი ჯარისკაცი გადაიყვანეს და 6 ათას ტონაზე მეტი ტვირთი გადაზიდეს.

იმ წელს ვიეტნამში ყველა შვეულმფრენმა საერთო ჯამში 2,9 მლნ გაფრენა შესასრულა და 1,2 მლნ საათი იფრინა, ხოლო გადაყვანილი ჯარისკაცების რაოდენობამ 5 მლნ-ს მიაღწია, რაც

თითქმის 313 ქვეითი დივიზიის ტოლფასია.

ომის პირველ ეტაპზე „კობრების“ ამოცანას პარტინანების სატრანსპორტო საშუალებათა განადგურება წარმოადგენდა. ამგვარ სამიზნეთა წინააღმდეგ შვეულმფრენის საცეცხლე ძალა საესეებით საკმარისი იყო.

ვითარეა მას შემდეგ შეიცვალა, რაც „ხო შო შო მინის ბოლიცუ“ საბჭოთა წარმოების ტანკები გამოჩნდნენ. უმაღლესი დამოუკიდებელი დაჯგუფებული ტექნიკის (ტანკები ТТ-76, Т-34, Т-54) წინააღმდეგ უმართავი საავიაციო რაკეტების დაბალი ეფექტურობა.

პრობლემის გამოსწორებას უძარო თავი საავიაციო რაკეტების საბრძოლო ქობინების სიმძლავრის გაზრდით შეეცადნენ, მაგრამ სატანკო მსხველკალიბრის სახენიტო ტყვიამფრეკვეები შვეულმფრენებს მიახლოების საშუალებას არ აძლევდა. შორეული დისტანციებიდან გასუკეული რაკეტების განაფრენის ეფიციენს კი იმდენად დადი იყო, რომ საბრძოლო ქობინის გაძლიერებამ აზრი დაკარგა.

განდა საპერო დაზვერვის გაუმჯობესების საჭიროებაც, რადგან ვიეტნამის ჯუნგლებში კამუფლირებული ტანკების აღმოჩენა დაბალ სიმაღლეზე ფრენის დროსაც საკმაოდ რთული იყო.

მაღე მფრინავებმა ახალი ტანკსაწინააღმდეგო ტაქტიკა შეიმუშავეს: შეტევაზე ერთდროულად ორი შვეულმფრენი გადადიოდა: ტანკის ეკიპაჟის ყურადღების გასაღწვდა ერთი ფრინტის მხრი-

ვიეტნამის ომის „მფრინავი კატაურისტ“ — AH-1G

40 მმ-იანი ყუმბარსატვორებითა და 48 უმართავი რაკეტით შეიარაღებული UH-1C

დან უტყვდა, ხოლო მეორე კი იერიშზე ფლანგიდან ან ზურგიდან გადადიოდა. ტანკებთან ბრძოლის ეფექტაზე ეფექტური საშუალება TOW-ის ტიპის მართავი ტანკსწინააღმდეგო რაკეტები გახდა. 1972 წლის მაისიდან 1973 წლის იანვრის ჩათვლით „კობრების“ გაშვებული 81 რაკეტით 27 ტანკი, 13 სატ-

ვიითი ავტომობილი და რამდენიმე საცვლელ წერტილი განადგურდა. უმართავი საეიაციო რაკეტებისგან განსხვავებით, TOW-ის 2000-2200 მ დისტანციიდან უშვებდნენ, რაც საპასუხო ცეცხლით შეუვლემფრნთა დაზიანებას მნიშვნელოვნად ამცირებდა. მაგრამ გამოსავალი ვიეტკონგელებ-

მაც მოძებნეს და 1972 წლიდან პარტიზანთა შეიარაღებაში მართავი ტანკსწინააღმდეგო რაკეტები და Strala-ს ტიპის გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები გაიშინდა, რომლის რაკეტა თვითმფრინავის ძრავას საქმენიდან გამოსულ ცხელი ჰაერის ჭკულზე რეაგირებდა.

„კობრის“ პროექტირებისას კონსტრუქტორებმა ეს მომენტები გათვალისწინეს, მაგრამ მიღებული ზომები არასაკმარისი აღმოჩნდა.

პირველი შეველემფრნი, რომელიც „სტრელამ“ ჩამოავლი, „იროკეზი“ იყო. ცოტა ხანში პარტიზანებმა ორი „კობრა“ ზედ მიაყოლეს.

„იროკეზის“ შესიხვევაში რაკეტა შეველემფრნის ათას მ სიმაღლეზე მოხვდა და პრაქტიკულად ჰაერშივე დაშალა.

ერთ-ერთი „კობრას“ კეიბაჟს უფრო გაუმართლა. მას რაკეტა კუდის ძეშში მოხვდა და დაზიანებათა მიუხედავად, მფრინველმა აეროული დამუკება მანე შეძლო.

ამერიკელებმა სათანადოდ შეაფასეს საერთოზე და ვიეტნამში მყოფ „ბელის“ ფრმის ვეველა შეველემფრნის ძრავას საქმენზე გაუკეთდა დამატებითი მი-

აშშ-ის მიერ ვიეტნამში დაკარგული შეველემფრნების ნუსხა

აშშ-ის არმია			
ტიპი	საბრძოლო დანაკარგი	სხვა მიზეზები	სულ
AH-1 Cobra	173	112	285
UH-1 Huey	1211	1379	2590
OH-6 Cayuse	654	293	947
OH-13 Sioux	74	100	174
CH-21 "Shawnee"	9	27	36
CH-37 Mojave	2	1	3
CH-47 Chinook	63	73	136
Ch-54 Tarhe	1	8	9
OH-58 Kiowa	28	17	45
აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები			
UH-1 Huey	13	6	19
CH-3	14	3	17
HH-3 Green Giant	10	4	14
HH-43 Husky	10	4	14
CH-53 Knife	2	0	2
HH-53 Super Jolly	9	1	10
აშშ-ის საზღვაო ძვეითა კორპუსი			
AH-1Cobra	73	10	83
UH-1 Huey	69	32	101
UH-34 Sea Horse	75	59	134
CH-37 Mojave	1	0	1
CH-46 Sea Khight	109	50	159
CH-53 Sea Stallion	9	10	19
აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალები			
UH-2 Sea Spirite	1	10	11
SH-3 Sea King	4	6	10
UH-34 Sea Horse	6	14	20
CH-46 Sea Khight	2	4	6
CH-53 Sea Stallion	0	1	1
სულ	2622	2224	4846

შვედის სამხედრო-საჰაერო ძალების „ზღვის რაინდი“

მოდიფიკაცია — CH-46
 მზიდ ბრანხის დიამეტრი — 16მ
 მასა: ცარიელის — 7047 კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 11000 კგ
 ძრავის ტიპი — ორი აირტურბინული T-58GE-16
 სიმაღლე — 1x1870
 ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე — 265 კმ/სთ-ში
 მოქმედების საბრძოლო რადიუსი — 296 კმ
 ვიწრო — 5 ადამიანი
 სასარგებლო დატვირთვა — 25 ჯარისკაცი
 შეიარაღება — ბორტზე ორი 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეველი XM218 და ერთი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი M240G უკანა რამპაზე

ლი, რომლის საშუალებით ცხელი ჰაერის ჭკელი მზიდი ბრანხის ბრუნვის სისტემები შედგება. იქ კი ძლიერი ტურბულენტური ნაკადი მომენტალურად აღმოსიყვრულ პაერთან ირეოდა და ცროდლებოდა.

პრაქტიკამ აჩვენა, რომ გაუმჯობესებული შვეულმფრენების ჩამოსაგდება „სტრელას“ მგრძობიარობა უკვე არასაკმარისი იყო.

ამერიკელებმა ვიეტნამი დიდ პოლიტიკონად გამოიყენეს, სადაც სხვადასხვა სახისა და ტიპის შეიარაღება გამოცაგეს.

1962 წლიდან აზიის ამ რაიონში მოქმედებდა კონცეპტუალური საარმიო ჯგუფი „ვიეტნამი“, რომელიც ახალი სახის შეიარაღების გამოცდას აკეთებოდა და შესაბამის რეკონსტრუქციებს იძლეოდა. რადგან ომის ხასიათიდან გამომდინარე, შვეულმფრენებმა აქ „აპირველი ვილიდონის“ როლი იკისრეს, ისინი მაშინვე მოხედნენ ჯგუფის თვალათხედვის არეში.

სწორედ მათი რეკომენდაციით „მორინაუ ბანანებზე“ ტყვიამფრეველები, ხოლო „აიროკუმბზე“ კი საერთაშორისო შეიარაღება დიდგა.

ასევე „აიროკუმბს“ M-73-ის ტიპის ორი სატანკო ტყვიამფრეველი და ამდენვე უმართავი რაკეტის შვიდგამშუბებიანი ბლოკი დაემატა, მაგრამ შვეულმფრენი ასეთ დატვირთვაზე გაუყოლილი არ იყო და შეიარაღების ყოველი ახალი დანამატი წონის მატებასა და მანხასიათებელთა გაუარესებას იწვევდა.

პრობლემა გადაიჭრა მომდენო UH-1B მოდიფიკაციაზე, რომელსაც უკვე შეიარაღების დასაკიდებელი სამტარო კვანძები ჰქონდა და პირველი სისტემა, რომელიც ბრძოლაში გამოიცადა, XM-6 იყო.

სისტემა მძორე დანადგარზე დაფუძნებული შვეულმფრენული M-60-ის ტიპის ტყვიამფრეველსგან შედგებოდა და 1962 წლიდან შვეულმფრენთა შეიარაღებაში შევიდა.

მაგრამ პრაქტიკამ ცხადყო, რომ საერთაშორისო ოპერაციებისთვის მხოლოდ ტყვიამფრეველები საკმარისი არ იყო, ამიტომაც მალე მათ უმართავი რაკეტების რეაგონში შეიქმნა ორი ბლოკი დაემატა. 1967 წლიდან დიდი პოპულარობა მოიპოვა სისტემა XM-21-მა, სადაც ექვსლულიანი „მინიგანბა“ გამოყენებული.

„აიროკუმბის“ საცეცხლე შესამლებლობას ცხერში, მძორე კომუნარაზო მოთავსებული 40 მმ-იანი ექმბარსატორიკონი ზრდიდა. სირილასა და დამიზნებას მძორე მფრენავი უზრუნველყოფდა და ხშირად ექმბარსატორიკონის მაღალი ეფექტურობის წყალობით ტყვიამფრეველებსაც კი ხსნიდნენ,

რომლებსაც ვიკიაჰები უკვე ზღმეტწონად თვლიდნენ.

საკსო გერცელება პოუ შვეულმფრენთა იმ ვარიანტებმა, სადაც შეიარაღება ექმბარსატორიკონსა და 24-24 გამშუბებიანი 70 მმ-იანი უმართავი რაკეტების ბლოკებს აერთიანებდა და ერთგვარად „განშივის“ დანიშნულებას ასრულებდა.

ამ ვარიანტში „აიროკუმბი“ გაშუბული 48 უმართავი რაკეტის ზღბი დიდ დატვირთვის წყალობით საკმალ დიდ ფართობს ფარედა და კარგი ეფექტიც ჰქონდა.

UH-1D მოდიფიკაციიდან მოყოლებული, ვიეტნამში მოქმედ ეველა „აიროკუმბს“ არსებული შეიარაღების რაოდენობისა თუ სახეობის მოუზღდად, ბორტზე ყოველთვის ორი მძორელი ჰყოფდა. ისინი საბორტო თითო (შემდგომში შვეულმფრენული) M-60-ის ტიპის ტყვიამფრეველს (საბრძოლო კომპლექტი 500 განხა) ექმხურებოდნენ. ვიკიაჰები საბრძოლო დეველებზე ტყვიან-წამლის მაქსიმალური რაოდენობის წღებას ცდილობდნენ.

ვიეტნამში შვეულმფრენებს მარტო აშშ-ის საარმიო ავიაცია არ იყენებდა. ჯერ კიდევ 50-იანი წლების ბოლოს რეგიონში აშშ-ის საზღვრო ქვეითთა კორპუსის „ბანანები“ გამოჩნდნენ, ხოლო 1962 წლის 8 აპრილს საზღვრო ქვეითებმა პირველი საბრძოლო დეველებ შეასრულეს. მამინ შვეულმფრენებმა დენსატის სახით 591 ჯარისკაცი გადაიყვანეს.

შემდგომში საზღვრო ქვეითებ დენსატის გადაყვანაში რეგულარულად მონაწილეობდნენ და ვიეტნამის გართულებასთან ერთად საარმიო ავიაციით

აშშ-ის საზღვაო ქვეითები შეველმფრენებიდან დესანტირებისას

ის შემყურე საზღვაო მფრინავეებსა ჭკუა ისწავლეს და CH-34-ებს 19-19 უმართავი რაკეტის გამშვები ორ-ორი ბლოკი გაუკეთეს.

პირველვე ოპერაციაში შეველმფრენის შვიარაღების ეფექტურობა და იმპედროლუად, არასაკმარისი მანქანიერება გამოჩნდა, ამიტომაც 1965 წელს CH-34-დან ყველანაირი შვიარაღება მოიხსნა.

1965 წლის აგვისტოში, საზღვაო ქვეითებს დაბლოკაციის ადგილი შეიცვალეს და ქალაქ დანანგის მახლობლად მდებარე აეროდრომზე გადავიდნენ. ჯარების ეს როტაცია პარტიზანებისათვის შეუმჩნეველი არ დარჩენილა და 1965 წლის 27 ოქტომბრის დამუს ბაზას თავს დაესხნენ.

მათ უპრობლემოდ გაანადგურეს დაცვა და აეროდრომზე შეიჭრნენ, სადაც ყუმბარებით და ფუგასური მუხრებით 24 შეველმფრენი ააფეთქეს, ხოლო 9 მძიმედ და 17 მსუბუქედ დაზიანეს. ერთ-ერთ „მსუბუქედ“ დაზიანებულ შეველმფრენში ტექნიკოსებმა 122 ნახერტი დაითვაღეს.

1966 წელს ვიეტნამში საზღვაო ქვეითებს უკვე მოძიებულებო „ბანანების“ შესაცვლელად Boeing Vertol-ის ახალი შეველმფრენი Sea Knight („ზღვის რაინდი“) მიიღეს.

„ბონგმა“ პროექტზე მუშაობა 1956 წელს დაიწყო და წინამორბედის სქემის შესანარჩუნებლად ორი აირტურბინული ძრავა გამოიყენა. პირველი პროტო-

ტიპი V-107 პაერში 1958 წლის 22 აპრილს აფრინდა და იმვე წელს არმიამ საგამოცდოდ ათი ცალი შეუკვთა.

მალე „ზღვის რაინდს“ მეტი ტყვადობა-ტვირთამწეობით „ბინგის“ სახით უფრო სერიოზული კონკურენტი გამოუჩნდა და შედარებითი გამოცდებით სამხედროება არჩეული ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ გადაკეთეს.

პროექტის გადასარჩენად „ბონგმა“ შეველმფრენის სამოქალაქო ბაზარზე გატანა სცადა. იმ პერიოდში სამოქალაქო შეველმფრენების დეკა საკმოდ პოპულარული იყო და სამხედროების დაწუნებულმა საფრენმა აპარატმა „მუშაობა“ სამოქალაქო ავიაკომპანიებში დაიწყო.

მალე შეველმფრენით აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსი და სამხედრო-საზღვაო ძალები დაინტერესდნენ. მუხდარეგებს აპარატი მოქონით და შვიარაღებაში CH-46 ნიშნულით მიიღეს.

ჯერ კიდევ სერიაში ჩამუშვებამდე მას სახელად Sea Knight უწოდეს. 1971 წლიდან სულ 621 სამხედრო და 56 სამოქალაქო მიდივიციაციის შეველმფრენი აშენდა.

„ზღვის რაინდს“ საბრძოლო ნათლობა 1966 წლის 15 ივლისს ოპერაცია Hustings-ის მსვლელობისას შედგა, როცა სონგვაუს ხეობაში საზღვაო ქვეითთა ბატალიონი გადაიყვანა.

დესანტირება სამ ქმელონად იყო დაგეგმილი, მაგრამ აღმოჩნდა, ორი პარტიზანებმა ამერიკელებს ჩასაფრება

მოუწვევს და ცეცხლი მხოლოდ მათმა გახსნეს, როცა შესამე ყმელიონმა დესანტის გადმოსხმა დაიწყო.

პირველვე წუთებში ვიეტკონგელებმა ორი CH-46 ჩამოაგდეს, მესამე კი ცეცხლისთვის თავის გარდებებს შეეცადა, მაგრამ ხეს შეეჯახა და ჩამოვარდა. დაიღუპა 13 და დაჭრა 15 ჯარისკაცი.

დანაკარგი ამით არ დასრულებულა. იმვე დღის საღამოს ბატალიონის ტერიტორიის მახლობლად კიდევ ერთი „ზღვის რაინდი“ ჩამოვარდა.

1967 წლის ბოლოსა და 1968 წლის დასაწყისში თითქმის ყველა ამერიკელი განზოის პირველ ვიეტკონგელებმა ქუსანთან დაკავშირებული ამბები შეუქმდობდა.

20 თანრიდან, როცა ვიეტნამელებმა ბაზა ალგამო მოაკციეს, ეს ოქმა მიუღლი ამერიკელი საზოგადოებისთვის Mel საკითხად იქცა. ამერიკელთა სარდლობას უჭერდა ბაზაში დარჩენილი ჯარისკაცების მომარაგება.

დანაკარგის მინიმუმამდე შესამცირებლად ქუსანამდე შეველმფრენებს მაქსიმალურად დაიდ სიმაღლეზე დაფრინავდნენ და მშვებს მხოლოდ ბაზის სიახლოვეს იწყებდნენ. ძლიერი ესკორტის მიუხედავად, ფრენები ამერიკელებმა ძლიან ძვირი დაუკვდათ — პარტიზანებმა 17 შეველმფრენი ჩამოაგდეს და 35 დაზიანეს. ბრძოლებიდან ერთი კვირის თავზე სამველმფრენი ნაწილის განკარგულებაში მხოლოდ პარკის ნახეყრდა დარჩა.

პარალელურად, აშშ-ში გამოცდას გადიოდა სპეციალურად საზღვაო ქვეითების მოთხოვნით შექმნილი AH-1J. ეს იყო პირველი დამრტყმელი შეველმფრენი, რომელსაც საიმედოობისას სიცოცხლისთვისარანობის გასაზღვრებად ორი ძრავა ჰქონდა. საცეცხლე ძალის ახამაღლებლად ტურბოზე 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველების ადგლი 20 მმ-იანმა საწვლთანამ ქვეშებს დაიკავა. ამ შეველმფრენს Sea Cobra ეწოდა და დღესაც აშშ-ში ორბრავიანი „კობრის“ ერთადერთი ოპერატორი საზღვაო ქვეითთა კორპუსია.

ვიეტნამის 11-წლიან ომში მარტო აშშ-ის საბრძოლო შეველმფრენებმა 36 მლ ვიეტნამ შეასრულეს და პაერში 13,5 მლ სათი დაზვეგეს. სამველმფრენი პარკის დანაკარგმა თითქმის 5000 საფრენი აპარატი შეადგინა. ამ რიცხვში არასაბრძოლო მთხვით დაკარგული შეველმფრენებიც შვდის. რაც შეეება ვიეტნამის ომს შეველმფრენთა დაახლოებით 2100 მფრინავის სიცოცხლე შეჭრია.

კვლევის „საილემო“, ჩრდილის ყველა იმერია

ჩრდილში დღის წინააღმდეგობაში წარსულში განხილული „სენსაციური“ ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ლიბიის მმართველმა მუამარ კადაფიმე გასცა ბრძანება სამგზავრო ბონიგის ავიაკომპანიაში, რომელიც 1988 წელს შოტლანდიური ლოკერბის თვითმფრინავს დაიღწა. პრესამ ეს ინფორმაცია სენსაციურად მონათლა, თუმცა კომპეტენტური სასაზღვრო უწყებები დიდი ხნის წინ ფლობდნენ ინფორმაციას ლოკერბის ტერაქტის შემსრულებლებისა და დაკავების შესახებ უბრალოდ, შესაფერის დროს ელოდნენ და ეს დრო სწორედ ახლა ლიბიაში რეჟიმის ცვლილების გამოხატულებას დადასტურებდა.

„პან-ამერიკანის“ სამგზავრო ლაინერი „ბონინგ-747“ და ჩამოვარდნილი თვითმფრინავის ცეხვის ნაწილი

1988 წლის 21 დეკემბერს ავიაკომპანია „პან ამერიკანის“ კუთვნილი „ბონინგ-747“ ბორბლზე ბომბის აფეთქების შედეგად შოტლანდიაში, ქალაქ ლოკერბის ნაპირადაა დაიღწა. დაიღწა 259 მგზავრი და ეკიპაჟის წევრი, აგრეთვე, ქალაქ ლოკერბის 11 მცხოვრები, რომელთა საცხენებლის თაყვანს განხორციელდა ტერაქტი.

ნაწილი ნამსხრევებად იქცა. წინა რიგების მკვლელობა მგზავრები გაქრნენ. ზოგიერთი მათგანი საფრანგეთშია და შესრულდა მთელი სიმძლავრით მომუშავე ტერაქტების.

1988 წლის 21 დეკემბერს აერობორტ „პითროუს“ დასაფრენ ბილაკზე დაემუქრა ბონინგ 747-ი, რომელიც ფრანგულ რეგულაციების მარშრუტის პირველ მონაკვეთს ასრულებდა. ამის შემდეგ მგზავრების კიდევ ორი გადაადგილა — ლიბიისა და ნიუ-იორკში ელოდათ, ასეთი მხოლოდ 49 მგზავრი ამოინდა, გერმანიისა და აშშ-ში, ძირითადად, შეზღუდვაში მყოფი ამერიკელი სამხედროები მიემგზავრებოდნენ, რვისს ახორციელებდა ლიბიისგან ამერიკისკენ „ბონინგ 747“-ის სახელწოდებით „ქაღალდი მარაბი“.

ქე, 243 სხვადასხვა ასაკის მგზავრი იყო, 18 საათსა და 25 წუთზე „არტ ენდ უიტნი“-ის თიხის მძლავრმა ტურბინამ „ბონინგ 747“-ი ინგლისის ცაში ასწია.

შოტლანდიის ჩრდილო-დასავლეთი სანაპიროზე პრესიკტში განთავსებულ სადისპეტჩერო ცენტრში 18 საათსა და 58 წუთზე დისპეტჩერ ტომას ფანგრიანი რადიოკომუნირ დაამყარა „ქაღალდი მარაბის“ მყოფი პილოტმა ვაგნერმა: „სადაღმო შვებობისა, ეს გახლავთ „კლიაჟი ორ ას სამი“, ვთხოვთ, ნება დაგვართოთ შევსრულით ტრანსატლანტიკური გადაფრენა“. დისპეტჩერმა „ბონინგის“ ეკიპაჟს მწკავე შუქი დაუბრუნა ალენ ტომას, რომელიც „ბონინგის“ მერე პილოტისა და ფანგერის სუბარს უსმენდა, უკვე ყურადღება მიაქცია, რთორ ბუჭრეულა კერანზე „ბონინგის“ აღნიშვნული ლაკა. რამდენიმე წამის შემდეგ ლოკატორის სხეში კვლავ გამოაშუქა თვითმფრინავის კოორდინატები და სინათლის წერტილმა კერანზე დანაწევრება დაიწყო. დისპეტჩერი მიხვდა, რომ რაღაც გამოუსწორებელი მოხდა.

საღივებში ილუზინებში წამში ეწინააღმდეგება. მაღალ სიმაღლეზე სუნთქვა შეუძლებელი იყო — არა მარტო სიცივის, არამედ დეკომპრესიის გამოც. მგზავრებმა მამხივე დაკარგეს ცოლი.

დასხვრეული ლაინერი ძლიერმა ქარმა აღმოსავლეთისკენ წაიღო და აფეთქებიდან 36 წამის შემდეგ ნამსხრევები შოტლანდიის სამხრეთ-დასავლეთით მდებარე პატარა ქალაქ ლოკერბისში გაიფანტა.

ეკიპაჟის მეთაური გამოეცხად მფრინველი, ისევე ეკიპის ბრძოლა მაკვენი იყო, მყოფი პილოტი რეჟიმინდ ვაგნერი, ხოლო ბორბინგინი — ჯერი აირტი. მათ გარდა, ბორბლზე კიდევ 13 სტიუარდესა და სტიუარდი იმყოფებოდა.

„ქაღალდი მარაბის“ ბორბლზე ტრავიკული მოუღებელი ელვის სისწრაფით განვითარდა. 19 საათსა და 03 წუთზე ლაინერის სატერით განვითარებაში მიხვდა აფეთქება, რომელმაც ფიურელაგზე 10 დიუიის დამპტრის ზერული გაჩახა, თვითმფრინავის მარცხენა ფრთისთან წარმოიშვა ნაპარაკი. შემხვედარი პაერის ნაკადის წნევისაგან ფიურელაგის წინა

კორპუსის ძირითადი ნაწილი შერეულ-კრუსინტის კოტეჯებიან უბანში ჩავარდა. ლოკერბისა და კლიოპტრის მოშორებით მდებარე სეისმურმა სადგურმა რიხტერის მკალით 1.6 ბალის რეჟე და-აფიქსირა. საწვავის აუზების დაცემისა და აფეთქების აფეთქების წარმოშობა 3 მ სიღრმისა და 30 მ დამპტრის კონტრეტი. დარტყმა ისეთი სიძლიერის გამოვლიდა, რომ შერეულ-კრუსინტში მდებარე ორი მონრდელი სახლი ძირფეხსიანად გაანადგურა, დანარჩენები ძლიერ დაზიანდა (მოკვანებები 27 სახლის დანგრევა განხილავთ აუცილებელი).

შუქბაჟის ფრანგულტრები ჩასული მ მგზავრების ბარგი, რომლებიც ნიუ-იორკის მიმართულებით მიფრინავდნენ, „ქაღალდი მარაბის“ საპაროტ განყოფილებაში გადაიტანეს, რვისს №103 ფორმალურად ფრანგულტრში დაიწყო, ამიტომ ბარგი ხელახლა არ შემოწმებოდა. „პითროუს“ აერობორტში მხოლოდ ლინდონში ჩაბარებული ბარგი შემოწმდა.

ფრთვასამართ სადგურზე ევითმანეთის მიყოლებით დაიწვეს აფეთქება მენიხით სახე აუზებში. ცეცხლი მიიღო საბურავების სწივობიან და ზეცა შუამა კავშირს დაფარა. მშენებლობა ქალაქის თურთმეტმა მცხოვრებმა ვერ დააღწია თუი მიქნარეუ სტიქიას და ცოცხლად დაიწვა.

„ქაღალდი მარაბის“ ბორბლზე 30 ტონა ტერით აღმოჩნდა, ხოლო უზარმაზარი ლაინერის საწვავის აუზები 108 ტონა ავიანეთით შეკვსეს. თვითმფრინავში 21 ქვეყნის მოქალაქე

ლოკრებში მწვობრიდან გამოვიდა თითქმის ყველა კომუნიკაცია. ლაინების კუდის ოცმეტრანი ფრაგმენტი როუზბან-კრესენტის უბანში ჩაყარა. იქ, სადაც რამდენიმე წამს წინ რამდენიმე კორტეჯი იდგა, ხანძარი გაჩნდა.

პილოტების კაბინა ფოტოგრაფის სხვა ნაწილებთან ერთად ლოკრებიდან ოთხი კმ-ის მოშორებით, საძირკვრზე დაეცა.

მაშველებმა ელ-რამქვანის ბაღში სამოცდაათი გვაში აღმოაჩინეს, ძირითადად, ამერიკელი სტუდენტები. 6 ცხე-დარი სამხედრო მედიკოსებმა გოლფის სათამაშო მინდორზე აიოყეს. მათი იდენტიფიცირება შესაძლებელი იყო, ხოლო პირველი კლასისა და ბიზნესკლასის ხალხებში მჯდომი მგზავრების სხეულები ნაკუწებად იყო ქცეული. სამხედროები და პოლიციელები რამდენიმე დღის განმავლობაში აგროებდნენ ცხედრების ნაკუწებს და ვაჯისფერ პოლიეთილენის პარკებში ვრიდნენ. შემდეგ გვაშები ახალქაის მტრიაში მაქსონდით და იქვე კაბატონისებდნენ.

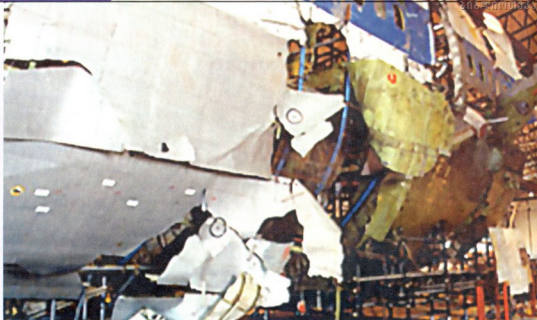
დაღუპულთა რაოდენობა იმდენად დიდი აღმოჩნდა, რომ ქალაქის თვითმმართველობას პოკის მოყდის შორეად გამოეყენება მოუხდა.

დაღუპულთაგან ორ მგზავრს აღმოაჩნდა მძიმე, მაგრამ არასასიკვდელი დაზიანება და შესაძლებელია, ისინი არა ტერაუმებისაგან, არამედ სხეულის გადაცივებისაგან დაიდუქნენ. მათი ცხედრები კატასტროფიდან მეთოთხედღეს აიოყეს.

თვითმფრინავის ნაშთურეგები, დაჭეულეტილი ჩქიძინები, ბოთლები, მინეტიები და საყარბოები მთელ ქალაქში ვყარა. ბიჭები ნათესაულები გადაურჩა კიდევ უფრო დიდ უსუდურებას, ლოკრებში კიდევ 16 კილომეტრის დაშორებით ატომური ელექტროსადგური ფუნქციონირებდა.

ლოკრების მცხოვრებნი იმ დამთი საოკარო თავგამოვებით მოქმედებდნენ. შოტლანდიელმა მჭანბრებებმა, მიუხედავად იმისა, რომ წყალს სარკვევ ცისტერნებით ეხიბდებოდნენ, მოახერხეს 7 საათის განმავლობაში ჩაყვრით ყველა დიდი ხანძარი ქალაქში. საგრაფოს საპოლიციო განყოფილებამ დამოთვე მიიღეს დახმარება. ლოკრების რაიონში ჩვეულებრივ ოთხი პოლიციელი მუშაობდა. ოთხმბათი დილით ე, აქ თვით მოიარა პოლიციის ათასმდე თანამშრომელმა. მათ დახმარება უწყდნენ: სამხედროები, მჭანბრები და მოხალისე მოქალაქეები.

ლოკრებში ჩაიდა პრემიერ-მინისტრი მარგარეტ ტუიორი, ამერიკის ული გავრთიანეულ სამეფოში ჩარლზ პრიაიზი, სამეფო ოჯახის წევრი პრინცი ენ-

კატასტროფის მიზეზთა დასადგენად ლაინების მსხვილი ნაშთურეგებით ლიონის კარკასზე თვითმფრინავი აიწყო

დრიუ და ათობით სხვა პოლიტიკოსი. ეს ვიზიტები არა მარტო ხელს უშლიდა მაშველების მუშაობას, არამედ მალად პერსონების დაცვასაც უზრუნველყოფდა.

პირველ დღეებში ლოკრები მაროდორებით ვაგისო. რამდენიმეს დაჭერაც მოხერხდა, მაგრამ ნაძირალების უმეტესობამ მიმალვა მოახერხა.

იმ აუდასახსენებელ 1988 წელს, ლოკრებში შობის დღე არ უშეიძათო ქალაქი და მისი შუიგარენი ამ დღეებში გადაიქცა ინგლისის სამოქალაქო ავიაციის ისტორიაში ყველაზე მასშტაბური საძიებო ოპერაციის არენად.

შოტლანდიის ტერიტორიის თვზე დაფრინდნენ სამხედრო შევლმფრინები და „პოინტის“ ნარჩენებსა და მგზავრების სხეულებს ეძებდნენ. მჭრიალად დაწყობლი ვარიისკაციები ნაბიჯ-ნაბიჯ ჩხრეკენენ გარემოს და თვითმფრინავის უმცირეს ნაწილებს აგროებდნენ. ვაზირიკეს ყველა წყალსაცვის ფსკერც ეკი. სამუშაოები მხოლოდ 25 დეკემბერს შეწყდა. კვირაზე ნაკლებ დროში საძიებო ჯგუფებმა დაამუშავეს 2190 კვადრატულ კილომეტრზე მეტი. თვითმფრინავის ფოტოგრაფის უმნიშვნელო ნაწილები, წივების ფურცლები და სხვა მსუბუქი ნაწილები აღმოჩენილ იქნა ქალაქ ლოკრებთან 130 კილომეტრის მოშორებითაც. ორმა მონარდმა ტუნდრეგარტის ველუ-საისთან ორვე შვეი ყუთი აღმოაჩინა.

შითვის დღეუკის შესხვდა ავიაკატასტროფების გამოძიების განყოფილებაში მომხდარიდან 37 წუთის შემდეგ შუიტყუეს. იმვე დამეს ადვილზე ჩავიდნენ პირველი ექსპერტები. ერთი კვირის შემდეგ ოფიციალურად გამოცხადდა, რომ ლონდონიდან ნიუ-იორკში მიმავალი „პოინტ 747“-ის დაღუპვის მიზეზი იყო მის ბორტზე მყოფი მძღერი ბომბის აფეთქება.

თვითმფრინავის ყველა ნააწილი ფრაგმენტი (დაახლოებით ოთხი მილიონი) გადაეცა შუიარაღებული ძალების ცენტრალურ არსენალს ლონგთაუნში. აქ მონაცემებს ამუშავებდნენ კომპიუტერის მეშვეობით და ამოცნობილ ნაწილებს ანკარა იატაკზე თანამიმდევრობით აღადგებდნენ. შვეი ფუთების შესწავლამ ცხადყო, რომ 19.02 საათზე შეწყდა ყველა ჩაწერა.

ნაშთურეგებზე ექსპერტებმა პლასტიკური ასაფეთქებელი მასალის კვლე აღმოაჩინეს. ექსპერტებმა გადაწყვიტეს მასშიმალური სისუხტით მოქმედნათი ოცი მეტრი საგრძის ფოტოგრაფის რეკონსტრუქცია. თვითმფრინავის ფრაგმენტები შუიარაღებული ძალების შტაბ-მანში, ფანდონოში გადაიტანეს. იქ ფრაგმენტების ლაინების ზომის ფოლადის კარკასზე აწყობა დააწყეს. მალე გარკვეა, რომ აფეთქება ნაპარეო ნაკეფურის მარცხენა მხარეს მოხდა. ანალიზმა აჩვენა, რომ აფეთქება ალუმინის კონტეინერში განხორციელდა. საბოლოოს მიხედვით, მათში მგზავრების ის ბარეიქური (ჩემოდნები და ნაწილები) რომლებიც ჯერ კიდევ ფრანკფურტში ჩაიტვირთა ლაინერში.

რამდენიმე კვირის შემდეგ სამხედრო შუიარაღების ცენტრისა და გარეითარების სამეფო ცენტრის (RARDE) სპეციალებმა ასაფეთქებელი მასალის უმცირესი დონის მიებისა და მათმავრეს ბარეს ასეულათასობით ფრაგმენტის ქრომოტოგრაფიული ანალიზი. ტანსაცმლისა და ჩქიძინების ნარჩენებზე მათ აღმოაჩინეს ნიოთიურების კვლი, რომელიც შედის ჩქიზური პლასტიკური ბომბის „სუიტექისს“ შემადგენელშიც. აფეთქების კონტინენტის ნაწილები აღმოჩნდა რადიომაგნიტულად „ტომობას“ ნაწილები და გამოძიებით მიიღენ დასკვნამდ, რომ თვითმანკეობი ასაფეთქებელი მძიფ-

ბილია, იყო „სამსონიტის“ მარკის გაფსევრ ჩემოდანში.

აფეთქება მოხდა პილოტთა კაბინასა და ფრთის ფოხელდასთან შერეობის ადგილებს შორის, უშუალოდ ლანჩრის ძირითადი ელექტროკომუნიკაციების ახლოს.

ექსპერტებმა ანგარიში კატასტროფიდან წლიანხვერის შემდეგ, 1990 წლის ფლისში წარადგინეს, მაგრამ რჩებიდა ერთი ეფელაზე მწიფუნელოვანი და პასუხ-გაუცემელი კითხვა: ვინ იყო დამნაშავე 270 კაციის მკვლელობაში?

დაიწყო კრიმინალისტიკის ისტორიაში გრანდიოზული სამუშაო: საჭირო იყო იცხე მეტი ქვეყნის 15 ათასი მიწმის ჩვენების, 35 ათასი ფოტოსურათისა და 180 ათასი ნივთიერი მტკიცებულების შესწავლა. ამ საქმეში სკოტლენდ-იარდს დახმარებას უწევდნენ შერეობული შტატების საგამომიბოი ფედერალური ბიუროსა და კენზანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის ფედერალური სამსახურის თანამშრომლები.

ერთადერთი სამხილი „სემტექსის“, რომელსაც შეეძლო გამოძიება დანაშაულის კვალზე გაეყვანა, მხოლოდ ჩიხოს-ლეგიაშია მზადდებოდა და სიძილეურითა და კომპაქტურობით ვერც ერთი ასაფეთქებელი მასალა ვერ შედგებოდა. ვარშავის სამხედრო ბლოკის ამ საიდუმლო იარაღს მხოლოდ სადღერხისო სპეც-დანაყოფები იყენებდნენ. ჩიხოსლეგიაში იყოციალური პირები არ გამორიცხებდნენ, რომ „სემტექსის“ შემოღობივა გუზნით შესაძლებელია, ლიბიაში ან ჩრდილოეთ კორეაში მოხედრდილიყო, მაგრამ კატკოროულად უარყოფდნენ მისი გაფილვის ან ტერორისტული ორგანიზაციისთვის გადაცემის შესაძლებლობას.

ბრიტანეთისა და შერეობული შტატების სპეცსამსახურებმა ახლოდმო-

სავლური კვლის დამუშავება დაიწვეეს. ექსპერტინლობა ხაში ამდომნდა ირანი. ყურადღების არეალში მოხედნენ აგრეთვე სხვა არაბული სახელმწიფოები და ექსტრემისტული ორგანიზაციები. ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ ჯერ კიდევ 1988 წლის ოქტომბერში ფერს პოლიციაში დააპატიმრა „პალესტინის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ფრონტის“ 16 წერი და ჩხერკის დროს აღმოაჩინა „ტრომბასა“ ფრომის მანქანითა, რომელშიც 300 გრამი „სემტექსისგან“ დამზადებული ბომბი იყო ჩამოსტაკებული. დასაბუთებულია შირის აღმოჩენა ბომბების დამზადების დიდოსტატი იორდანიელი მუსტაფა კადარი.

1970-1972 წლებში აფეთქდა ან შვეიცარიდან გამოვიდა ისრაელის მიმართულებით მფრენი რამდენიმე სამგზავრო ლანჩერი. დასავლეთის სპეცსამსახურები თვლიდნენ, რომ ამ სისხლიან ტერორისტულ აქტებში მუსტაფა კადარის ხელი ერთია.

1988 წლის ნოემბერში „ტრომბას“ ფოტოსურათები დაგზავნა ევლდა ავიაციომპანისა, მაგრამ ტრავადის ასაცილებლად ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა.

1989 წლის მასში შეეღეთის პოლიციაში დააპატიმრა ევკაპტელი მუჰამედ აბუ თალიბი. მას ბრალად ედებოდა ტერაქტების მოწყობა შეეღეთში, დანაშაულის ნიღერლანდებში. ევკაპტელის ბინაში ნახეს კალენდარი, რომელშიც 1988 წლის 21 დეკემბერი (ლოკრების კატასტროფის თარიღი) წითელი მქონით იყო შემოხაზული. გამომძიებლები ამტკიცებდნენ, რომ მას მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა პალესტინელ ლიდერებთან. ესე იგი, ლოკრების ტრავედიაზე პასუხისმგებელიც მათი ტერორისტული ორგანიზაცია იყო.

თუმცა გამოძიების მიმართულება მას შემდეგ შეიცვალა, რაც 1989 წლის შემოდგომაზე ექსპერტებმა ყურადღება მიაქციეს სავოსტო მარკის ზომის რადიოლატის ნამსხვრევს. ეს ნამსხვრევი საათის მქანანშია ნაწილი იყო და ეს ფრავმეტზე პალესტინელთა ბომბებისგან არც ერთი არ მიეზბადებოდა. გაიკრეა, რომ ეს რადიოლატა გამოიყენებოდა ბომბში, რომელიც 1988 წელს სავოსტო ტერორისტების ადმოქრისნეს. გამომძიებლებმა დაადგინეს, რომ ეს ტერორისტები ლიბიის საიდუმლო სამსახურებთან თანამშრომლობდნენ. სწორედ ლიბიის დედაქალაქ ტრიპოლისკენ მიდოდა კიდევ ერთი ავიაკატასტროფის კვლი: 1989 წლის 19 სექტემბერს აფრიკაში აფეთქდა საფრანგეთის ავიაკომპანიაUTA-ს კუთვნილი ავიალანჩერი „DUGLAS DC-10“. დაღუპა 170 კაცი. ლიბიისა და ჩადის კონფლიქტის დროს, საფრანგეთის უცხოური ლევიონი ლიბიურებთან წინააღმდეგ იბრძობდა, ამიტომ ეჭვი მამხრევე მუჰამარ კადავის რეჟიმზე მოიტანეს.

1991 წლის ზაფხულში ამერიკის საიდუმლო სამსახურმა ტერაქტების მთავარი მძებრე აღმოაჩინა. იგი ლიბიის სპეცსამსახურების ყოფილი ადგიტი აბდულ მამუდ ჯაბი აღმოჩნდა. მან ლოკრების ტრავედიაში მთავარ მოქმედ პირებად ორი ყოფილი კოლეგა დაასახელა.

1991 წლის 14 ნოემბერს ამერიკის ფედერალური საგამომიბოი ბიუროსა და სკოტლენდ-იარდის წარმომადგენლებმა ჟურნალისტებს გამოუცხადეს, რომ „პან ამერიკის“ კუთვნილ ლანჩერში ბომბი მთავიანა ორმა დიობილა აფეთქებდა, რომლებიც ამ დროისთვის სირიის ტერიტორიაზე იმყოფებოდნენ. ლიბიის ხელისუფლებამ მათ 1986 წელს ტრიპოლისა და ბენგაზის დაბომბვისათვის შერიის საბიძგლად ტერორისტული აქტის მწყობრს უბრძანა.

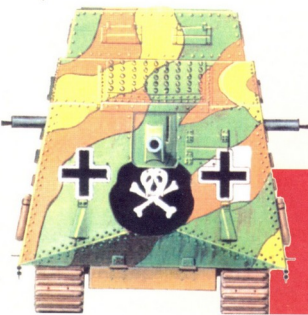
ლიბიის ხელისუფლება დიდი ხნის განმავლობაში უარყოფდა ამ ბრალდებას და უარს აცხადებდა ექსპერტინლობის გადაცემაზე. ამის გამო გაერომ აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის თხრონით რეზოლუციებით მიიღო: შემწეღარყო საპაპრო მისიოსელა ტრიპოლისთან, დაეკატმძრებინათ ლიბიის ქონება საზღვარგარეთ, აეკაძლათ ამ ქვეყანაში თვითმფრინავებისა და ნავთობის სამრწველო მრეწობილობების ექსპორტი.

2002 წლის აგვისტოში ლიბიის ხელისუფლებამ ლოკრებში მომხდარ კატასტროფის ორგანიზებაში მომწინაველობა აღიარა (იმუთიან შემთხვევა) და დაღუპული მჭავრებისა და ეკიპაჟის წევრთა ჰრისისუფლებს კომპენსაციის გადახდის შესაბრდა.

ლანჩერის წერი-წერილი ნამსხვრევები და მჭავრების ბარჯი ერთ ადგილზე მჭავრება

ბერეანული ჯავშანბეჰნიკა

სხვადსხვა ქვეყნის მიღწევათა გაცნობით ჟურნალმა ერთგული მკითხველის ცნობისმყოფარეობა, ასე თუ ისე, დააკმაყოფილა და ახლა გთავაზობთ სტატიათა ახალ სერიას, სადაც განვიხილავთ ყველა იმ წარმატებულ თუ წარუმატებელ პროექტს, რომელიც ჯავშანტექნიკის განვითარების დიდ და რთულ გზაზე გერმანიაში, დიდმა ბრიტანეთმა, აშშ-მა და რუსეთმა განვლო.

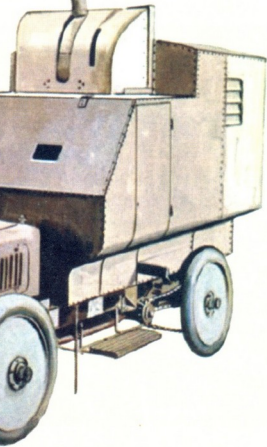
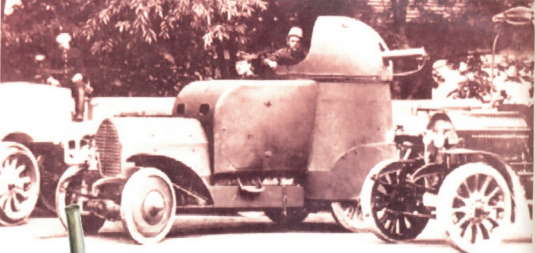
პირველი მსოფლიო ომის პერიოდი

1885 წელს გერმანელმა გამოგონებელმა გოტლიბ დაიმლერმა და 1886 წელს მისმა თანამემამულე კარლ ბენცმა ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად შიდა წვის ძრავით აღჭურვილი პირველი თვითმძრავი ეკიპაჟები — ავტომობილები დააპროექტეს, ააგეს და დააბატონეს.

რამდენიმე წელიწადში ავტომობილმა საყოველთაო პოპულარობა მოიპოვა და ნელ-ნელა, როგორც გადაადგილების უფრო სწრაფმა და სიმძლავრით სავსე სატრანსპორტო საშუალებამ, არმიაშიც შეაღწია.

საეცხლე საშუალებებით ავტომობილის აღჭურვა და საბრძოლო დანიშნულებით გამოყენების იდეა გერმანიაში დაიბადა. გოტლიბ დაიმლერის გაჟმა პაულმა 1903-05 წლებში მსოფლიოში პირველი დაჯავშნილი ავტომობილი ააწყო. სხვათა შორის, მამინ პაული ავსტრიაში ცხვრობდა და მუშაობდა.

Daimler M1905: მასა — 2 ტონა, კარბურატორიანი ძრავა — 30-ცხ. ძალიანი, სიჩქარე — 45 კმ/სთ-ში, ეკიპაჟი — 4 კაცი, შეიარაღება — 37 მმ-იანი ქვემეხი და 2 ტყვიამფრქვევი

Ehrhardt M1906 (4x2):
მასა — 3,2 ტონა,
სიჩქარე — 45 კმ/სთ-ში,
შეიარაღება —
50 მმ-იანი ქვემეხი

1906 წლის ბერლინის საავტომობილო გამოფენაზე კი ხენსაცია 50 მმ-იანი საზენიტო ქვემეხით აღჭურვილი Ehrhardt-ის ნახევრად შეჯავშნილ ავტომობილმა გამოიწვია, რომელსაც გამოუსადეგარი სათამაშო უწოდეს.

მაგრამ სახლე არმიაში ფუხს ბნელად იკიდებდა. იმავე გამოფენაზე „პოპლის“ მიერ წარმოდგენილი და უმაღლესი რანგის ოფიცრებისთვის განკუთვნილი ნახევრად შეჯავშნილი ავტომობილი არ გაიყიდა და გამოყენება შემდგომში სულ სხვა — არასამხედრო დანიშნულებით მოექმნა.

იმ პერიოდის უმაღლეს სამხედრო პირებს ჯერ კიდევ გათვითცნობიერებული არ ჰქონდათ არმიის მოტორიზაციის აუცილებლობა და თითქმის ყველა ქვეყნის არმიაში ავტომობილი პოზიციებს „მძიმე ბრძოლებით“ იკავებდა.

პირველი მსოფლიო ომის წლებში

სამხედრო დანიშნულებით სამოქალაქო მსუბუქი და სატვირთო ავტომობილების გამოყენება შეზღუდულ ხასიათს ატარებდა და, ძირითადად, სამტახო-სანიტარული მოვალეობის შესრულებითა და ტვირთის გადაზიდვით შემოიფარგლებოდა.

ომმა თავისი მოთხოვნები მოიტანა და მალე გერმანიის მრეწველობას სპეციალურად ავტომობილო-აბანოების, სხელოსნოებისა და რადიოსადგურების, ავტობუსების, საარტილერიო გამწვების, ტურების გადაზიდვების, ტანკების გადასატანი პლაცდორმებისა და თვლებიანი სხვა ტექნიკის სერიალი წარმოების ათვისება მოუხდა. განდა თვითმფრინავებთან, დირიჯაბლებსა და აეროსტატებთან ბრძოლისთვის საჭირო თვითმავალი საზენიტო დანადგარების საჭიროება და ქარნებმა არმიას სატვირთო ავტომობილების ძარბებზე დაყენებული 55 მმ-იანი, 77 მმ-იანი და 88 მმ-იანი საზენიტო ქვეშეხები მიაწოდეს.

ბრიტანულ ტანკებთან საბრძოლველად კი გერმანელმა კონსტრუქტორებმა სატვირთო ავტომობილის მარაზე ნალადგარი 57 მმ-იანი ბულგოვრო ქვეშეხი დააყენეს და თვითმავალი ტანკსა-საინალმდგო დანადგარი მიიღეს.

გამოსავალი ისეთ პრობლემებსაც მოჰყვანა, როგორც ბენზინისა და საბურავებისათვის აუცილებელი ნატურალური რეზინის დეფიციტიც იყო.

ბენზინი სინთეტიკურმა ბენზინმა, ბენზოლმა, ალკოჰოლმა და კარტოფილის სპირტმა ჩაანაცვლა, ხოლო პრე-

საზენიტო ქვეშეხით აღჭურვილი Krupp-ის ავტომობილი

მოსაბურავების მაგივრად 1916 წელს „ბენცის“ ფირმამ რადიალური ზამბარებით აწეობილი ბორბალი გამოიგონეს. ზოგიერთი საავტომობილო ფირმა კი ხე-ფოლადისა და ფოლადის ბორბლებს მიუბრუნდა.

სავტომობილო ინდუსტრიაში წამყვან პოზიციათა მიუხედავად, ჯავშანტექნიკის შექმნაში გერმანელებს სხვა ქვეყნების მიღწევათა შესწავლა და გამოცდლების გაზიარება მოუხდათ.

1914 წლის აგვისტოში ბელგიის არმიის ლეიტენანტმა ჩარლზ ჰენკარტმა ორი კომერციული ავტომობილი Minerva დაჯავშნა და გაბეჯული რეი-ლებით გერმანელებს სისხლი გაუშრო.

„მინერვამ“ გერმანულ სამხედრო-

ებზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა და ოქტომბერში მრეწველობამ მსგავსი ტექნიკის შექმნის დავალება მიიღო.

რამდენიმე თვეში Bussing-მა, Daimler-მა და Ehrhardt-მა ჯავშანავტომობილის თითო-თითო საცდელი ნიმუში წარმოადგინეს.

„ბუსინგის“ ASP-ს ორეუე ხიდი წამკვანი და მათთვის ორი პოსტი ჰქონდა. 10-ტონიანი ავტომობილის ეკიპაჟი 9 კაციდან შედგებოდა, ხოლო შეიარაღება კომურასა და კორპუსში მოთავსებული სამი 7,92 მმ-იანი Maxim MG08 ტყვიამფრქვევსგან შედგებოდა.

„დამილერ“ M1915-ის მარტვი ფორმის კორპუსი 5-7 მმ-იანი ფოლადის ფურცლებისაგან იყო დამზადებული და 8,85 ტონას იწონდა. ხუთკაციანი ეკიპაჟის განკარგულებაში „მაქსიმის“ 3 ტყვიამფრქვევი იყო.

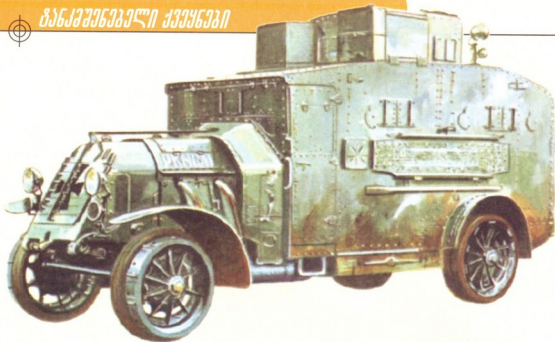
„ერჰარდტის“ ინჟინრებმა თავიანთი E/V-4 (M1915)-ისთვის სპეციალურად დაპროექტებული შაში გამოიყენეს და 8,7 ტონა წონის ჯავშანავტომობილი ფოლადის ბორბლებით აღჭურვეს. ამის მიუხედავად, „ერჰარდტი“ 60 კმ/სთ სიჩქარის განვითარებას მაინც ახერხებდა.

ეკიპაჟი 6 მტყვიამფრქვევის (თითო ტყვიამფრქვევს ორ-ორი კაცი ემსახურებოდა), მძლღის, ტექნიკოსისა და რადისტისგან შედგებოდა. გაბართულ რადიოსადგურს დიდი ადგილი ეკავა, ხშირად მწვობრიდან გამოდიოდა და ეკიპაჟისთვის მოუხერხებელი იყო.

საუკეთესოდ „ერჰარდტის“ მიღე-ლი ჩაითვალა და იმავე წელს არმიას 12 ჯავშანავტომობილი E/V-4 (M1915)

Ehrhardt E/V-4 M1917 (4x4): მასა – 8,86 ტონა, ეკიპაჟი – 8-9 კაცი, კარბურატორიანი 85-ცხ.მალაიანი ძრავა, სიჩქარე – 60 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი – 250 კმ, ჯავშანი – 7 მმ-იანი, შეიარაღება – ექვსი 7,92 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

Daimler M1915 (4x2):

მასა – 8,85 ტონა, ეკიპაჟი – 5 კაცი, ჯავშანი – 5-7 მმ, კარბურატორიანი 80-ცხ. ძალიანი ძრავა, სიჩქარე – 60 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი – 250 კმ, შეიარაღება – სამი 7,92 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

გადაეცა, ხოლო 1917 წელს კიდევ 20 E/V-4 (M1917) დაემატა.

არმია კი ჯავშანავტომობილების ნაკლებობას ნალაფარი ჯავშანტექნიკით ავსებდა, მაგრამ ეს საკმარისი მაინც არ იყო და ქვედანაყოფები მდგომარეობის გამოსწორებას საკუთარი ძალებით ცდილობდნენ.

იმპროვიზებულ დაჯავშნულ მსუბუქ ავტომობილებს ჯავშანფურცლით წინა მხარე – საქარე მისასიან ჰქონდა დაფარული, ხოლო სატვირთო ავტომობილებში ფილადასი ფურცლებითა, ძირითადად, ძარას სახურავი იმოსებოდა.

გერმანელი გენერლები დასაჯელეთის ფრონტის პოზიციური ბრძოლებითვის ჯავშანავტომობილებს ნაკლებ-გამოსაღვად თვლიდნენ და აღმოსავლეთის, რუმინეთისა და პალესტინის ფრონტებზე გზავნიდნენ. დაჯავშნული ტექნიკა პირველად მასობრივად 1916 წელს რუმინეთში, უღელტეხილების დაძლევის დროს გამოიყენეს.

1918 წლის ივნისის დასაწყისში საქართველოში შემოსული გერმანული საექსპედიციო კორპუსის შემადგენლობაში მყოფ ჯავშანავტომობილში 6 დაჯავშნული ავტომობილი: „დაიმილიერი“ M1915, „ერპარდტი“ M1915/M1917, „ერპარდტი“ M1917, „მინერვა“ და ორი ნალაფარი რუსული „ოსტინი“ შედიოდა.

დეკემბერში, ფოთიდან გასვლის დროს, გერმანელებმა ჯავშანავტომობილები პორტში გაანადგურეს, მაგრამ ერთ-ერთი „ერპარდტის“ კორპუსი გადარჩა. ქართველმა სამხედროებმა კორპუსი რკინიგზის პლატფორმაზე დააყენეს და ჯავშანავტომობილი იყენებდნენ.

გერმანულ ტანკებს ჯავშანავტომობილების მსგავსი ისტორია აქვს. 1916 წლის 16 სექტემბერს მდინარე სიმაზე ბრიტანული ტანკების შეტევა კაიზერის არმიისათვის მოულოდნელი გამოდგა და ჯარისკაცებში პანიკა გამოიწვია.

ქუხილითა და ქანაობით ნელ-ნელა წინ მოძაგლმა უზარმაზარმა დაჯავშნულმა ურჩხულმა სანგარში მყოფი ჯარისკაცები გააოგნა, შეაშინა და ზოგიერთმა მოძრობის უნარიც დაკარგა, ხოლო ერთ-ერთს მიუყენა, რომ მისკენ ნამდვილი ეშმაკი მოემართებოდა.

თუგან უმადლესი მთავარსარდლობა ტანკებს სერიოზულ ძალდაზრც კი განიხილავდა. ოფიცრები ჯარისკაცებში შიშისა და პანიკის დაძლევის, ტანკების უძლეველობაზე ეჭვების გაფანტვას ბრძანებებითა და საავტოციო ფურცლებით ცდილობდნენ, მაგრამ ეს სასურველ შედეგს ყოველთვის არ იძლეოდა.

A7V: მასა – 30 ტონა, ეკიპაჟი – 16 რიეთი და 2 ოფიცერი, ჯავშანი – 15-30 მმ, კარბურატორიანი 2X100-ცხ.ძალიანი ძრავა, სიჩქარე – 10-12 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგი 30-80 კმ, შეიარაღება – 57 მმ-იანი ქვემეხი და ექვსი 7,92 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

გარდა ამისა, ბატარეების გასროლვის ჯგუფმანხრეტი ჭურჭუბი შუგის და ბრილიაში მჭორე ხაზის მსხვილკალიბრიანი არტილერიაც ჩაერთო.

ტანკების გადაადგილების ხელშეშლადად პოზიციების მისადგომები განკასენააღმდეგო თხრილებითა და სარიკალებით დაიფარა.

შემის დასადგოვად და პრაქტიკულ მომზადებისათვის ე.წ. „საწვრიონე ტანკების“ მკეტები დაზადა, ხოლო ჯარისკაცები ტანკების საყურბელ ღრიჭოებში სროლაში ვარჯიშობდნენ. საბრძოლო აღჭურვილობაში მათ ჯგუფმანხრეტი ტყვიები და ხელეუბარები დაემატა.

ტანკის პროექტირებისათვის 1916 წლის 13 ნოემბერს შეიქმნა ტექნიკური კომისია, რომელსაც სათავეში გენერალი ფრიდრიხსი ჩაუდგა. მთავარ კონსტრუქტორად კაპიტანი იოზეფ ვოლფერი დაინიშნა. კომისიაში „ადამილერის“, „ბუხინგის“, „ოპელის“, „ბენცის“, „NAG-ისა და სხვა ფირმის 40-მდე საექსპერტო საექციალისტი გაერთიანდა. თავად ვოლფერს სხვადასხვა დანიშნულების ავტომობილების კონსტრუქტორებსა და გამკვლეობის გაუმჯობესებზე მუშაობით დიდი გამოცდილება ჰქონდა დაგროვიდა.

თმის პირობებში საბრძოლვეო სამუშაოები ძალიან მოკლე დროში — 1916 წლის 22 დეკემბრისთვის დასრულდა. ტანკმა აღნიშნა A7V მიიღო და 1917 წლის 16 იანვარს ბერლინ-მარიენფელდში Daimler-მა მომავალი ტანკის მასის მკეტო და ჯგუფმანხრეუის ხის მკეტო წარადგინეს.

1917 წლის გაზაფხულ-ზაფხულში პოლიგონებზე პროტოტიპთან ერთად გამოცდებში ინიერტი ჰუკო ბრემერის Marienwaggen II და „კრუბის“ „საბრძოლო-საარტილერიო მანქანა“ KD.1 მონაწილეობდა, ხოლო საბოლოო არჩევანი A7V-ისათვის გამოყენებული ამერიკული ტანკტორის Holt-ის მასის სახარებლოდ გაკეთდა.

თუმცა გამოცდებზე მომავალი ტანკის მრავალი ტექნიკური ხარვეზიც გამოვლინდა — ძრავის გაგრძობის სისტემაში, ტრანსმისიასა და სხვა აგრეგატებში, რის გამოც სერიული წარმოება რამდენიმე თვით დაგვიანდა.

თავიდან გერმანელები ინგლისურ სიტყვა Tank-ს იყენებდნენ, მაგრამ იმის დასრულებამდე ცოტა წინთ იოვციალურად შესატყვისი Sturmpanzerwagen-ი (მოთერში დაჯგუშნული მანქანა) დამტკიცდა.

ტანკის კორპუსი ლითონის კარკას-

გერმანული ტანკისტები მარშის დროს ტანკის კორპუსზე გარედან იხსნდნენ

ზე მოქლონებით დამაგრებული ჯგუფმანხრეუცლებით იყო აწობილი და 7,0 მმ-იანი შაშხანის ჯგუფმანხრეუც ვარჯისა და მსუბუქე არტილერიის ჭურვის ნამსხრევებს უძღვებდა.

კორპუსი დამაგრებული იყო სწორკუთხა ჩარჩოზე, რომლის შუა ნაწილში კარბიურატორიანი ორი ძრავა ტრანსმისიებით იყო მოთავსებული.

პირველ გერმანულ ტანკს იმ პერიოდის ბრიტანული ტანკების მსგავსი პრობლემები არ აცლდა და ბევრი ნაკლიც ჰქონდა.

დიდი წონის გამო ცუდი გამკვლეობა და დაბალი სიჩქარე ახასიათებდა. კორპუსის შიგნით 60-იანი ტემპერატურა, ძლიერი ხმაური და ვიბრაცია, ნაწვეი აირები აუტანელ პირობებს ქმნიდა, ამიტომაც მარშის დროს ეკიპაჟის წევრები ტანკის სახურავზე ჩამოჯდომას ამჯობინებდნენ.

მძოლ-მექანიკოსი გზას მხოლოდ 9 მეტრის იქით ხედავდა და ორი მექანიკოსი ემბარუბოდა. ისინი ბორტის დროჭოებიდან იხედებოდნენ და ტანკის მართვაში თვალბითა და ხმით მონაწილეობდნენ.

შიდა რადიოკავშირი არ მოუმათბდა და ძრავა-ტრანსმისის ხმაურის გადასაფარად შეთავრი ბარბიტებს ლამის ყვირილით გასცემდა.

მეცნაკლებად დამიხნებით სროლა მხოლოდ ადგილიდან იყო შესაძლებელი — მემისხის ღრიჭო ვიწრო არეალს მოიცავდა და ტანკის ნებისმიერი მიმართვის დროს სამიხნე ადივლად იკარგებოდა.

გერმანულ სამხეროთა შტებულეობით ტანკი თავდაცვის საშუალება იყო, ამიტომ მოქმნააღმდეგის პოზიციათა გარღვევაში ან ქვეითთა მხარდაჭერაში მისი გამოყენება არ განიხილებოდა. შესაბამისად, საცეხლე წერტილებს განლაგება ე.წ. „ამორავი ფორტის-

თვის“ წრიული თავდაცვის ორგანიხეობის გათვალისწინებით შეიწრა.

შეითარების სიჭარბესა და სუსტად მომზადებულ ეკიპაჟებს საქმე იქმდე მპაკედაო, რომ ბრილიის დროს მეტეუამერეუცეუები არტილერისტებს, ან პირიქით, ერთმანეთს ხელს უშლიდნენ.

სამხერო სამინისტრომ შეკვეთა 100 ტანკზე ჯერ კიდევ 1917 წლის იანვარში გასცა, მაგრამ პირველი სერიული ტანკები ოქტომბერში აიწყო და ომის დასრულებამდე არმის სულ 20 ტანკი გააუეცა.

პირველ მსოფლიო ომში გერმანელებმა ტანკები რამდენჯერმე და ისიც იშვიათად გამოიყენეს.

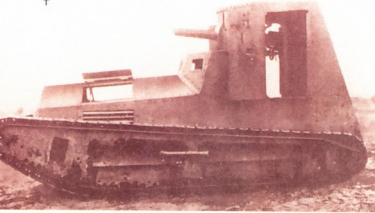
პირველად 1918 წლის 21 მარტს სენტ-კვეტინის არხის მახლობლად შეტყვისათვის ოთხი A7V და ხუთი ნალაფარი AMKIV გამოიყო, მაგრამ მზეხითა გამო შეტყვაში მონაწილეობა მხოლოდ ორმა A7V-მ შეძლო.

ამ უმნიშვნელო ძალაძაც ინგლისელ ჯარისკაცებზე არანაკლები ეფექტი მოახდინა, ვიდრე 1916 წლის სექტემბერში ინგლისური ტანკების გერმანელთა პოზიციებზე შეტყვაში.

გერმანული ტანკისტების ასე თუ ისე წარმატებად 1918 წლის 24 იანვრის ვილე-ბრეტონის მახლობლად გამართული პირველი შემხეუდრი სატანკო ბრძოლა, სადაც 13 A7V მონაწილეობდა.

თავდაპირველად სამი გერმანული ტანკი ამღერეუ ბრიტანულ MKA-ს (ორი მათგანი ტყეამერეუცეუები იყო აღჭურვილი) მოულოდნელად გადაეჭრა.

დაპირისპირება გერმანული საარტილერიო ბატარეისა და ინგლისული ქვეითების თვალწინ განთიარდა, მაგრამ არტილერისტები ცეცხლის განხნას მოერდნენ — შემთხვევით საკუთარი ტანკები ორი არ დაეზიანებინათ.

**LKII: მასა – 8,5 ტონა,
ეკიპაჟი – 3 კაცი,
ჯგუფი – 8-14 მმ,
კარბურატორიანი 50-
60-ცხ.ძალიანი ძრავა,
სიჩქარე – 14-16 კმ/სთ-
ში, სვლის მარაგი – 70
კმ, შეიარაღება – 37
მმ-იანი ქვემეტი**

ინგლისელებს კი ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებები არ ჰქონდათ.

ორი გერმანული ტანკი ცუდ პოზიციებზე აღმოჩნდა, ამიტომ ბრიტოლანში მხოლოდ ერთი A7V მონაწილეობდა.

ბრიტოლანში ტყვიამფრქვევებიანი ორი-ვე ბრიტანული ტანკი დაზიანდა და ბრიტოლანში გავიდა. დარჩენილი ქვემეტიანი MKA პოზიციებს სწრაფად იცვლიდა და გერმანულ ტანკს 3 ჭურვი მორატყა. დაზიანებული ტანკი ეკიპაჟმა მიატოვა. თავის მხრივ, ბრიტანულ ტანკს გერმანულმა ჭურვმა მუხლუხი გაუწვევია და ეს უკანასკნელი მოძრაობას ვეღარ ახერხებდა.

ამჟამად დღეს, ოლინდ სხვა ადგილზე, გერმანული ტანკების მხოლოდ ვაჟი ერთი ბრიტანული ტანკი გაანადგურა და სამი დაზიანდა, მაგრამ თავდაცვ 3 დაკარგა.

მუშაობა ტანკის კიდევ რამდენიმე პროექტზე მიმდინარეობდა. 1917 წლის აპრილში ნაალფარ ბრიტანულ MkIV-ს ყველმხრივი გამოცდა ჩაუტარდა და ამის შემდეგ მსგავსი ტანკის შექმნის დაგეგმვა გაიცა.

ტანკმა აღნიშნულ A7VU მიიღო და საცდელი ნიმუში საგაიოცდოდ 1918 წლის 25 თვისში გაიკვანა. ინგლისურთან შედარებით გერმანულს ჯგუშანდაცვა გაუძლიერდა, ტანკიდან ხილადობა გაუმჯობესდა და დაკიდებაც უფრო დრეკადი ჰქონდა, მაგრამ დიდმა მასამ (40 ტონა) და შემოსალტულმა მუხლუხებმა გამულობა იმდენად გაუარესა, რომ პროექტზე უარი ითქვა.

ბევრად რეალური ჩანდა ფოლმერის დაპროექტებული LK სერიის ტანკები.

ფოლმერმა მსუბუქი ავტომობილების აგრეგატებით მსუბუქი დაჯგუშული ტექნიკა შექმნა. პირველმა მოდელმა არ გაამართლა, მაგრამ მხოლოდ მოიწონეს და სამხედრო სამინისტრომ 1918 წლის თვისის ბოლოს 580 LKII შეუქმნა.

ომის დასრულებამდე რამდენიმე ტანკის აწყობა მოესწრო და სამხატურ შედეგთის არმიაში დაიცვეს.

შემიქმე ტანკებიდან 1918 წლის ბოლოს ფირმა Ribo-ს ქარხნებში ორი კოლოსის – 148 ტონა წონის ტანკი K-ს მშენებლობა დასრულდა, მაგრამ ომის დასრულებამ გამოცდების ჩატარებას წერტილი დაუსვა.

ომში გამარჯვებული ქვეყნების მოთხოვნით ორივე ტანკი განადგურდა და არაფერ იცის, შექმნილი კი ის საერთოდ გადაადგილებას.

გერმანული სამხედროებისგან ტანკების მნიშვნელობის შეუფასებლობა, რომელსაც ნედლეულის დეფიციტით გამოწვეული სირთულეები და გამოციდილი კადრების სიმცირე დაემატა, იყო ის მიზეზები, რამაც პირველ მსოფლიო ომში გერმანული ჯგუშნ-ტექნიკის მოკრძალებული მონაწილეობა განაპირობა.

შალვა გოგიბერიძე

**ყველა თაობის
საყვარელი გავითი
1934 წლიდან**

ალექსანდრე მკედონელი და პართელები

„ხოლო ოფეს გამოჩნდა ალექსანდრე ბერძენ-მაკედონელი და დაიპყრო დასავლეთი, შემდგომ გვიანტე და შემოვიდა აღმოსავლეთს, სძლო სპარსთა და მერმე მოვიდა ქართლსა, დაიპყრო ქართლი და დაუტყვენა ლაშქარნი რქუელნი აზონს“.

„ქართლის ცხოვრება“

ალექსანდრე მკედონელი

ქრისტესშობამდე IV საუკუნეში ქართველ ტომთა სამი სამხედრო გაერთიანება გამოიკვია: დასავლეთ-ქართული, ანუ კოლხეთ-ფრისი, და აღმოსავლეთ-ქართული იბერია, ხოლო სამხრეთით მცხოვრები ქართული ტომები აქამენიდების ირანის იმპერიის მე-18 და მე-19 სატრაპიებში შედიოდნენ, ხარკს უხდიდნენ და ირანისათვის ლაშქარი გამოჰყავდათ ამ დროს არ არსებობდა გაერთიანება, რომელიც ყველა ქართულ ტომს ერთ ჰკეცნიანს დაუქვემდებარებდა. ძნელი სათქმელია, რამდენ ხანს გაგრძელდებოდა ქართველი ტომების სახელმწიფოს ჩამოფალიება, ისტორიით ასპარეზზე ლეგენდარული ალექსანდრე მაკედონელი რომ არ გამოჩნდებოდა.

ალექსანდრე მაკედონელის გენიალური პიროვნების, მისი ყველა ბრძოლისა და სტრატეგიის გაშუქება ბევრად სცილდება სტატიის ფარგლებს, ამიტომ მასთან დაკავშირებულ მხოლოდ საქართველოს სამხედრო ისტორიის უმნიშვნელო ფაქტებს მიმოვიხილავთ.

ქრისტესშობამდე 336 წელს 20 წლის ალექსანდრე მაკედონის მეფე ხდება. ასაკის მიუხედავად, მან შეძლო მაკედონია-საბერძენეთის გაერთიანება და ერთიან სამხედრო სტრუქტურად გადაქცევა. დიდი გენიოსის ნამდვილი მიზანი ბურჟუაზია მოსილი, საგრაუდოდ, იგი ოცნებობდა ერთიან მსოფლიო იმპერიაზე, რომელსაც ერთი მეფე უყოლებოდა და ეს თვითონ იქნებოდა. მსოფლიოს სამ-

ხედრო ხელისუფლებაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ალექსანდრეს აღმოსავლურ ლაშქრობებს, რომელთაც მანამდე არნახული იმპერიის შექმნა მოჰყვა. მისი მთავარი მიზანდასმდევე კი აქამენიდების სპარსეთის უდიდესი იმპერია იყო.

მაკედონელი აზიაში საბრძოლველად დაახლოებით 40-50 ათასი მთიანეთი გადავიდა. აღბაო მის სამხედრო ნიჭს არ დაუკენიებთ, თუ ვიტყვით, რომ ალექსანდრეს არმის შექმნაში არცთუ დიდი წვლილი მიუძღვოდა მამის — ფილიპე II-ისაგან შემკვიდრებით მიღებულ უაღრესად მოქსრიტებულ-პროფესიული არმიას, იმ დროისთვის საუკეთესო შეიარაღებითა და სამხედრო მიღწევებით.

ბერძნულ-მაკედონური არმია სხვადასხვა სახის და, ძირითადად, ქვეითი და საკავალერიო ქვედანაყოფებისაგან შედგებოდა. კავალერია დაყოფილი იყო 49-მხედრიან ჯგუფებად და მათი როლი მოწინააღმდეგის რიგების გარღვევა, შემოღლა-შემორტყმა (მანევრი), საკუთარი ფლანგების დაცვა, მოულოდნელი იერიში და დამარცხებული მტრის დევნა იყო.

მაკედონელთა კავალერია შეტევებზე სილის ფორმით გადადიოდა და მტრის რიგებს ხლჩხდა, შემდეგ კი იერაშს ავითარებდა ქვეითთა ფალანგა, რომელიც ბერძენების მოგონილი 16 რიგისა და 16 მქროვისაგან შემდგარი შუბო-სანთა კედელს წარმოადგენდა. ფალანგის სისტემა-წყობას წინ მსოფლიოს ვერც ერთი არმია თუ ლაშქარი ვერ დაუდგა.

მთა არეულობის გამო სპარსეთის იმპერიამ ბერძენ-სპარსეთის ომიდან მაკედონელის აზიაში გამოჩნდამდე სამხედრო რეფორმების გატარება ვერ შეძლო. სპარსელებს არ გააჩნდათ სამხედრო წვობისა და ტაქტიკის სისტემა და ბრძოლაში გამარჯვების მოპოვებას ყოველთვის მრავალრიცხოვნობით ცდილობდნენ. მათ ყველა ბრძოლაში უზარმაზარი, მაგრამ ჭრელი შეიარაღების მქონე არაარგანისებული არმიები გამოჰყავდათ.

ალექსანდრემ თავისი ნიჭის წყალობით წინასწარ დაამუშავა დაზვერვის ცნობები და ჰეროდოტე-ქსენოფონტეს ნაშრომები ბერძენ-სპარსელთა ომებზე.

მაკედონელის დამოილი იმპერია — ელინისტური სახელმწიფოები

ალექსანდრე მაკედონელის ფაღანა

როცა კარგად გაურკვევ სპარსეთის ვეულა წერილობას.

სპარსეთს უზარმაზარი არმია ჰყავდა. მასში იბრძოდნენ თავად ირანელები, იმპერიაში შემავალი ასობით სხვადასხვა ეთნოსის ხალხი (მათ შორის — ძე-18, ძე-19 სატრაპიის ე. წ. არიან-ქართლის ქართველები) და დაქართვებული მეტროპოლები.

სპარსეთის მხარეს იბრძოდა 20 ათასი დაქირავებული ბერძენი, მეომარიც, რომელთაც გამოცდილი მეომარი — მეუნონი სარდლობდა. მეუნონის აზრით, უკეთესი იყო მაკედონელთა ლაშქრის იმპერიის სიღრმეში გატარება და მისი შემდგომ განადგურება, მაგრამ სპარსეთის სარდლობამ გვემა უარყო.

არმიათა რიცხობრიობაში იმდენად დიდი სხვაობა იყო, რომ სპარსეთში მაკედონელის საფრთხეს სერიოზულად არც კი აღიქვამდნენ.

ქრისტესწობამდე 334 წელს მდინარე გარანიკოსის ნაპირას ალექსანდრეს ჯარმა სპარსელთა მრავალრიცხოვანი ლაშქარი ადვილად დაამარცხა. მაკედონელმა აღმოსავლური ლაშქრობა გამარჯვებით დაიწყო!

შეორე ბრძოლა ქრისტესწობამდე 333 წელს ისოხის ველზე გაიმართა. სპარსელებმა კიდევ ერთი შეცდომა დაუშვეს. ნაცვლად იმისა, გაშლილ ველზე გზობილი და მრავალრიცხოვნიზა გამოიყენებინათ, ბრძოლა მცირე ზომის ტერიტორიაზე გამართეს, სადაც სიყინოვეში დიდი არმიის ჯარისკაცები ხელს ერთმანეთს უშლიდნენ.

სიყინოვე უკეთესად გამოიყენა უკეთესად გაწვრთნილ-შეიარაღებულმა მაკედონელთა ჯარმა და სპარსელები ადვილად დაამარცხა.

დარიოს III ბრძოლის ველიდან გაიქცა და მთელი ჯარი გაიყვალა. სანატრულსა, რომ გამარჯვებაში დარიოსს იმდენად იყო დარწმუნებული, რომ თან

მოსამსხურებები, მასხარები და ოჯახის წევრებიც კი ჰყავდა.

ალექსანდრემ მრავალ ტყვესთან ერთად ხელთ იგდო დარიოსის დედა, ცოლი და შვილები.

დარიოსმა ზვი და ნახევარი სამეფო შესთავაზა, მაგრამ ალექსანდრე მაკედონელმა ირონიულად შეუთვალა, რომ

„მოვიდა ალექსანდრე ქართლს... და იხილა დიდი ქალაქი და ციხენი; სარკინეუფისციხე, კახა, ურბანისა და ოძრე... მისდეგა შევეე ქალაქი და დაღეჩა ესრე ქალაქნი საშინ, სარკინე ებრძოდა ათურტმეტი თვე, ბოლოს აიღო სარკინეც ალექსანდრემ და თანა ჰვეანდა ალექსანდრეს აზოი ძე არიან - ქართლის მეფესა, დამა მითუბოა მცხეთაი საჯდომათ და სასლავრი დაუღდა მას პუერთი და ვერისის წყალი და სომხითი“.

„ქართლის ცხოვრება“

მაღე მთელი სამეფო ისედაც მისი იქნებოდა.

გაქცეული დარიოსი ბრძოლას უთუბოლოდ მანც აგრძელებდა და ახალი ლაშქრის შეგროვებაც შეძლო. გადამწყვეტი ბრძოლა გეგამელას ველზე გაიმართა.

ცნობილია, რომ დარიოსი მაკედონელის შუტყვას ღამით მივლიდა, ამიტომ მთელი ღამე სპარსელებმა საბრძოლო მწიგნობრში გაატარეს, ალექსანდრემ კი ღამენათვე სპარსელებს მოულოდნელად დიღით შეუტია.

ფაღანებმა კიდევ ერთხელ შეძლო მრავალრიცხოვანი სპარსთა ჯარის გარღვევა. დარიოსს შემინდა და ბრძოლას ისევ გაუქცა. მეფის გაქცევა არმიამ დაინახე და არეულია გამოიწყვია. სპარსელთა მრავალრიცხოვან არ-

მიას ნორმალური სარდლობა რომ შეიძლება, მაკედონელის აღვამი მოქცევა ადვილად შეძლებდნენ, მაგრამ დარიოსი მცირე საფრთხის დროსაც მხოლოდ თავის გადარჩენაზე ფიქრობდა.

გეგამელას ბრძოლის შემდეგ ალექსანდრე მთელი იმპერიის მთავრობა გახსნა და დარიოსის შუგრობა სურდა, მაგრამ არ დასცვლდა. სპარსეთის მეფე თავისევე სატრაპებმა მოკლეს. ალექსანდრემ მონაწილედვე პერსიპოლისის მეფეთა სასაფლაოზე დიდი პატივითა და ღირსებით დაკრძალა.

აქამედონელის სპარსეთის იმპერია ითხის გოლიათი გამოდგა და პირველვე მძლავრი დარტყმისთანავე დაიშალა.

მაკედონელი წინსვლას განგრძობდა. მან თავისი ლაშქრით დაბლობით 8 ათასი კილომეტრი გაიარა და დაიმორჩილა ახლო აღმოსავლეთი, მცირე და შუა აზია, ეგვიპტე და ინდოეთის დიდი ნაწილი. უზარმაზარი იმპერია გადაჭიმული იყო კავკასიიდან ეგვიპტემდე და ბალკანიიდან ინდოეთამდე. მასში მრავალი ეთნოსი ცხოვრობდა.

სანატრულსა, რა მოხდებოდა მსოფლიო ისტორიაში, რომ არა ალექსანდრე მაკედონელის სიკვდილი. ქრისტესწობამდე 323 წელს ლეკედონელი გენია მოულოდნელად 32 წლის ასაკში გარდაიცვალა. დაიწყო ბრძოლა მის სარდლებს — დაიდოხოსებს შორის და მისი შუგწინსებული იმპერია მისი ცხედრის გაცეცხამდე დაიშალა.

ქართული საისტორიო წყაროს „ქართლის ცხოვრების“ მიხედვით, მაკედონელი საქართველოში 100 ათასი მეომრით შემოვიდა. დაიკავა ქართლი და მისი ვეულა ციხესიმაგრე. მას თან ახლდა არიან - ქართლის მეფის ძე ზონი, რომელიც მცხეთის ტახტზე ქვეყნის ერთპირი-ნულ მმართველად დატოვა და შემდგომ ის გადიღიერებულმა ფარავნმა დაამარცხა.

დიდი ხნის დამტკიცებულა, რომ სინამდვილეში მაკედონელს საქართველოში არ უღამქობა. სიტყვა იხიც, რომ მას 100 ათასი მეომარი ახლდა, თუმცა მითითური ცნობების გვერდით რეალბოასთან მიახლოებულ ფაქტებსაც ვკოლობობ.

მართალია, ალექსანდრემ საქართველოზე არ იღამქობა, მაგრამ უფროსელები არ დატოვა. ჩვენამდე მოღწეულია ერთი ცნობა, რომ ალექსანდრე კავკასიაში ლაშქრობას ნამდვილად აპირებდა. მას უთქვამს: „ახლთა კოლხეთში ლაშქრობის დრო არ არის, თუცა კავკასიასაც აუცილებლად დავიმორჩილებ“. და

სანიც, რა იმაღლა ალექსანდრეს ლაშქარის ლეკენადი?

მაკედონელის სიკვდილისთანავე დიდოსხივების შირის ბრძოლა 40 წელიწადს გაგრძელდა.

ყველა დაიღობო, პტოლემეოსის გარდა, ერთმანეთთან ბრძოლა შეწყვიტა, სმოყალიბდა 3 ძირითადი სახელმწიფო: მაკედონია, კვეპაზე და სელევკიდების სახრეთი, რომლებსაც მისი სარდლები მართავდნენ.

სარსეთში ალექსანდრეს სარდალი სელევკოსი გამოეფდა. მან ვერ შეძლო ეწვივებოდა შუაჩრუბუნება და მალე გამოყო შვი ზღვისპირეთის პონტის სპეყო, რომელსაც მითრიდატების დანასტია მართავდა. სწორედ პონტისა და სელევკიდების ბრძოლა აირეკლა ქართლის ცხოვრებაშიც“ და ალექსანდრეს იმპერიის დაშლა გახდა ქართული სახელმწიფოს ჩამოკლებების მიზეზიც.

აქამეიდების მორჩილებაში მყოფი არიან-ქართლის ქართველები, აღსა დადი სიხარულით შეტყებოდნენ სარსეთის ყველა მტერს, ვინც მათ ითვისებდნენ მოუტანდა. მოუხდებოდა იმისა, რომ სხვა ხალხების მძევლად ქართველებსაც იძულებით მოსუწევდათ. მაკედონელებთან ბრძოლა, ისინი ნაძვილად არ შეაკლავდნენ იყის მათი დამპყრობის არც ერთ მტერს“ და სუგარაუდოდ, მაღლესი გადვიდოდნენ მაკედონელის მხარეზე.

გაგეძეკლას ბრძოლამ დაასრულა აქამეიდების ისტორია. არიან-ქართლად წოდებულ მე-18 და მე-19 საუკუნეების ქართველებს (დაახლოებით დღევანდელი ტაო-კლარჯეთის ტერიტორია) თავისუფლებისა და სახელმწიფოს შექმნის სურვილი გაუქნდათ. ეს სურვილი განსაკუთრებით ალექსანდრეს სიკვდილისა და მის სარდლების შირის დაწყებული სძობის შემდეგ გაძლიერდა.

არიან-ქართლის არისტოკრატმა აზონმა პირმოლიდაც მაკედონელი სარდლის დახმარებით და ალექსანდრეს სახელით ქართლის ტერიტორია დაიკავა და მცხეთა საკუთარ სატახტო ქალაქად აქცია.

ალექსანდრეს პიროვნება და მისი შემდგომი ელინისტური პერიოდი იმდენად გრანდიოზული მკვლენა იყო, რომ მოკვიანებოდაც კი მის შესახებ ლეგენდებს თხოუდნენ.

ცნობილზე ცნობილი ფაქტია, რომ ელინისტური სამეაროს ყველა სარდალი თავს ალექსანდრე მაკედონელს ადარებდა და მისი სახელით ატარებდა ბრძოლას. სწორედ აქედან უნდა შეიორჩინილიყო ალექსანდრე მაკედონელის ქართლში ლაშქრობის ლეგენდა.

„ალექსანდრე მაკედონელის იმპერიის დანაშობებისა და განსახლებების მოდელის გათვალისწინებით „ქართლის ცხოვრებაში“ მითხრობილი მაკედონელის ლაშქრობა უნდა მოეწყო, სუგარაუდოდ, ალექსანდრეს სახელად სარდალს ლიზიმამქეს“.

პროფესორი **პრაიდი ქაპოსია**

აზონი „ქართლის ცხოვრებაში“ მტრის ხატვდაც ქვეული. მას უპირისპირდება ქართლის არისტოკრატის შთამომავალი — ფარნავაზი, რომელმაც კარგად გამოიყენა ქართული ტომების აზონისადმი ზიზი და მას წინააღმდეგ მოქმედებას შეუდგა.

შესანიშნავადა მითხრობილი ფარნავაზის ცხოვრება და მოღაქეობა. ლეგენდის მიხედვით, ფარნავაზი ნადრობისას დიდხალ განს პოულობს და აზონის დამხობის გეგმას იწყებს. იგი მალევე აღერთანებს ქართველ ტომებს, უგუშარდება დასავლეთ საქართველოს, ვრცის გამოეგდება ქუეჯის და საქართველოს სახელმწიფო ისტორიაში პირველ კოალიციას ქმნის.

აზონის წინააღმდეგ ბრძოლას ყველა ქართველი ტომი შეუერთდა. ქუეჯიმ და ფარნავაზმა თავიანთი ძალები გაერთიანეს. დაქართუეს ჩრდილოკავკასიელი მეომრები და აზონი ერთიანი ძალებით შეუტოეს.

ქართველი სახელმწიფოს ჩამოყალიბებაც სამოქალაქო ომების შედეგია. „ქართლის ცხოვრება“ რე მძიმეა გამო მოერიდებოდა აზონისა და ფარნავაზის დაპირისპირებას სამოქალაქო ომად მოხსენიებით. ომეცა გეგბდეთ და ვიტყვიო, რომ აზონისა და ფარნავაზის ბრძოლ-

ბი საქმიოდ სისხლიანი უნდა ყოფილიყო. ამას ადასტურებს არქეოლოგიური მასალაც. აღმოჩენილია იმ პერიოდის ბრძოლების კვალი და საქართველოს სტრატეგიული მდებარეობის გამო მასში გარეშე ძალების მონაწილეობაც აღინშნება. აზონს — პონტო, ხოლო ფარნავაზს კი სელევკიდების ირანი ებმარებოდა.

აზონმა ვერ შეძლო მცხეთის ტახტის შენარჩუნება და, სუგარაუდოდ, თავის სამშობლოში კლარჯეთში გაიქცა. გადამწვეტი ბრძოლა კლარჯეთში გაიმართა. სანიტყურსოა, რომ რაღაც მიზეზის გამო ბრძოლის წინააღმდეგ 1000 რჩეული მეომარი აზონს გამოექცა და ფარნავაზის მხარეს გადმოდგა.

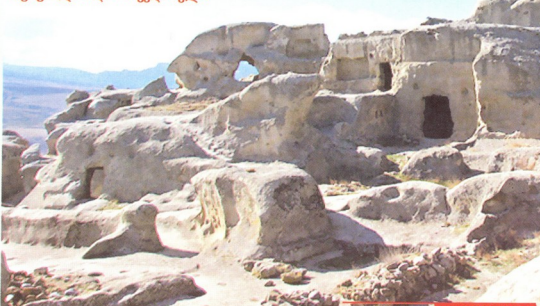
ქართული მატანე საქართველოს სახმედრო ისტორიის — პირველი და უსთარეუნი კლარჯეთ-არტახანის ბრძოლა ასე გადმოგვცემს: „ხოლო წელსა მთორეუა აზონ მორთნა სპანი საბერძნეთისა, გაძლიერდა ფრიად და მომართა ფარნავაზს, ხოლო ფარნავაზს განუშარუდღეს მხედარი ქართლისანი და უხბო ქუეჯის და რესთა და მორთინეს ერისთავი ანტიოქოსისანი სომხეთით და ესე ყოველი შეტრება ფარნავაზს და მიეცა არტახანსა და იქნა ბრძოლა დიდძალი და მოსწვენდეს ორგითე ურაცხვი, მხოლო იძლინა აზონი ფარნავაზისაგან და მოკლეს აზონი და ურეცხვი სპანი მათნი მოსრნეს და ტყვე ქნეს“.

ფარნავაზმა გაიმარჯვა. აზონი ბრძოლაში დაიღუპა. კლარჯეთ-არტახანის ბრძოლით დამთავრდა ქართული ტომების მრავალსუკურეანი და წინააღმდეგობებით სავსე გზა გაერთიანებისაკენ.

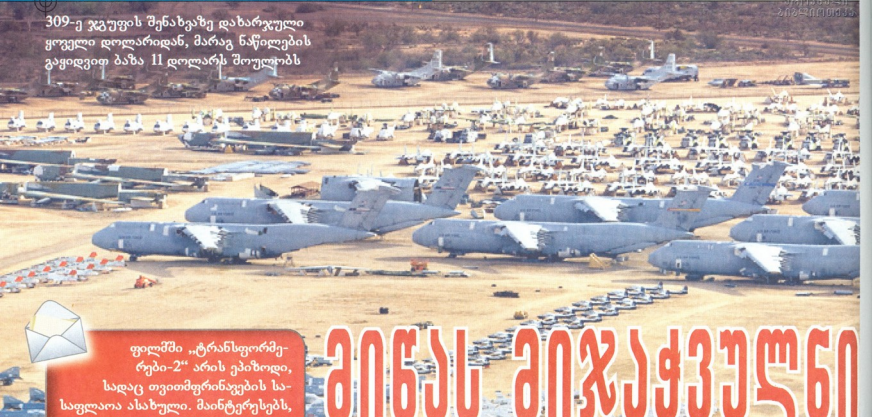
დაიწყო საქართველოს სახელმწიფოს ერთიანი სამხედრო ისტორია!

გიორგი ბერიძე

უფლისციხე, სარკენე, რომელიც ლეგენდის მიხედვით 11 ოვე „გუშაქალიანდა“ მაკედონელს

309-ე ჯგუფის შენახვაზე დაბარჯული ვოფელი დოლარიდან, მარაცა ნაწილების გაყიდვით ბაზა 11 დოლარს შოულობს

ფილში „ტრანსფორმერები-2“ არის ებიზიდი, სადაც თვითმფრინავების სასაფლაოა ასახული. მინტერესებს, რამდენად რეალურია ეს ადგილი და არსებობს თუ არა თვითმფრინავების სხვა სასაფლაოებიც. პატვისიკეთი, ვიორგი დვითიაძე

მიწას მიჯაჭვული

ნებისმიერ საფრენ აპარატს ადამიანის მსგავსი სასიცოცხლო ციკლი აქვს. ის ნახაზებით იწყება და ქაღალდზე დატანილი აზრების ლითონში „გაცივლებლის“ შემდეგ ექსპლუატაციის პროცესში გრძელდება.

ექსპლუატაციის პერიოდში საფრენ აპარატს რეგულარულად ამოწმებენ, დროდადრო გვერდითი რემონტი უტარებენ. თითოეულს საკუთარი რესურსი აქვს და მისი ხიდივე კონკრეტული საფრენ აპარატის დანიშნულებიდან და ექსპლუატაციის პირობებიდან გამომდინარეობს. რესურსის ამოწურვის შემდეგ საფრენი აპარატის სასიცოცხლო ციკლი სრულდება და ის ჩამოიწერება.

ჩამოწერილი აპარატები რეგულარული ექსპლუატაციიდან მხსნება და აეროდრომის ყველაზე განცალკევებულ ადგილებში მდებარე ცალკე სადგომებზე თავსდება.

ჩამოწერისთანავე თვითმფრინავები ჯართად არ იჭრება. ეკონომიკურად ძვირი სახელმწიფოებისთვისაც კი ეს წარმოუდგენელი ფუნქციაა, ამიტომაც სამხედრო თვითმფრინავები სპეციალურ, შენახვაზე ბაზებზე კონსერვაციის მიზნით გადაჰყავთ. საჭიროების შემთხვევაში ადგილობრივ მცირე რემონტის ჩატარებით ასეთი აპარატები მწყობის მოკლე დროში ბრუნდება.

ხშირად სამხედრო დანიშნულების

საფრენი აპარატების ექსპლუატაციიდან მოხსნა მხოლოდ რესურსის ამოწურვის მიზეზით არ ხდება. ადამიანი მიღწეულზე არახდროს ჩერდება და სულ უფრო ახალი და სრულყოფილი ტექნიკის შექმნას ცდილობს. ასეა საფრენი აპარატების შემთხვევაშიც და ახალი თაობის ტექნიკის მიღებასთან ერთად, შედარებით ძველი ექსპლუატაციიდან იხსნება და კონსერვაციაზე დგება.

სამოქალაქო ავიაციაში სრულიად საპირისპირო ვითარებაა. მსოფლიოში არსებული ავიაკომპანიების 90%-ზე მეტი კერძო საკუთრებაა და მფლობელები მათ გამოეყენებას 100%-ით ცდილობენ. ასე რომ, მათ მხოლოდ რესურსის ამოწურვის შემდეგ ჩამოწერენ.

შედარებით პატარა ტყავადობის სამოქალაქო ლაინერებიც კი ათობით მილიონი დოლარი ღირს და მეპატრონე მისი ექსპლუატაციით ყოველთვის მაქსიმალური მოგების მიღებას ცდილობს. ამიტომაც არის, რომ სამგზავრო თვითმფრინავები ჩამოწერის შემდეგ მხოლოდ მუხუნუმში გამოსაყენად ან ჯართად თუ გამოდგება.

რეგულარული ექსპლუატაციიდან სამხედრო თვითმფრინავის მოხსნის, შენახვისა და დაკონსერვების საქმე ყველაზე უკეთ აშშ-ია ორგანიზებული. ამ საქმით ცალკეული სამხედრო ნაწილია დაკავებული და სამხედრო-საპირობა ძალების თუ სამხედრო-სახლავრო ავიაციის ექსპლუატაციიდან გამოყვანილი საფრენი აპარატების შეკრეობა ერთ აეროდრომზე მიმდინარეობს. არიზონის შტატში, ქალაქ ტუ-

სონის მახლობლად აშშ-ის სამხედრო-საპირობა ძალების „დევის-მონტენის“ ბაზაა. ბაზა 1925 წელს დაარსდა და ტუსონის მკვიდრია — პირველი მსოფლიო ომის მონაწილე სამხედრო მფრინავების სემუელ დევისისა (დაიღუპა 1921 წელს) და ოსკარ მონტენის (დაიღუპა 1924 წელს) პატესაციაზე „დევის-მონტენი“ უწოდეს.

1940 წელს ბაზა გაეროთუდა და იქ ბომბდამშენი ავიაციის მფრინავები ემზადებოდნენ.

ომის დასრულებას აშშ-სა და სხვა წამყვან საავიაციო ქვეყნებში „რაქეტული ავიაციის ხანა“ დაიწყო. რაკეტული მფრინავები თვითმფრინავები ხრახინანებს მასობრივად ენაცვლებოდნენ, ხოლო ჩამოწერილ-დაკონსერვებული თვითმფრინავების შესანახად სწორედ „დევის-მონტენის“ ბაზა შეარჩიეს.

შშ-ში კლიმატისა და მყარი ნიადაგის წყლობით იქ თვითმფრინავების შენახვა მოუზადებელ მოედნებზე შეიძლება. დღეისთვის „დევის-მონტენის“ სამხედრო-საპირობა ბაზა მსოფლიოში თვითმფრინავების ყველაზე დიდი საცავია.

1946 წელს, როცა აშშ-სა და საპროტა კავშირის შორის „ცივი ომი“ დაიწყო, ბაზას სტრატეგიული ავიაციის B-29-ის ტიპის ბომბდამშენთა ორი ჯგუფი დაუბრუნდა.

1949 წლის 2 მარტს „დევის-მონტენის“ ბაზიდან აფრენილმა ორმა B-50-ის ტიპის ბომბდამშენმა 94 საათში დაჯდომის გარეშე დედამიწას ვარშემო შემოიფრინა.

1963-76 წლებში ბაზის აეროდ-

რომს U-2 ტიპის მშვერავები იყენებდნენ, ხოლო 1984 წლიდან აეროდრომის მახლობლად შახტური ბაზირების ბირთულექობინიანი 18 ბალისტიკური რაკეტა „ტიტან II“ განთავსდა.

დღეს იქ ბაზირებს 355-ე ავიაციის, რომელიც მოიერაშე A-10 Thunderbolt II-ისთვის ეკიპაჟებს ამზადებს.

ბაზის სახელს გაუთქვა 309-ე ავიაციის ჯგუფმა (Aerospace Maintenance and Regeneration Group ანუ AMARG), რომლის მთავარი ამოცანა ფიაკოსმოსური ტექნიკის ექსპლუატაცია და რემონტია. ჯგუფი ერთდროულად თვალცეცის სამინისტროს, სანაპირო დაცვას, NASA-სა და საავიაციო ტექნიკის მფლობელ სხვა სახელმწიფო სტრუქტურებსაც ემსახურება.

დღეს „დევის-მონტენის“ ბაზა მსოფლიოში სამხედრო თვითმფრინავებისა და შვეულმფრინების თავშეყრის ყველაზე დიდი ადგილი და ავიაციის მოყვარულებისათვის ნამდვილი სამოთხეა. იქ ნებისმიერი კლასისა თუ ტიპის საფრენი აპარატის ნახვა შეიძლება, იქნება სასწრაფო თუ წყალქვეშა ნავსაინაღმდეგო თვითმფრინავები, სახმელეთო თუ საჰაერო ბაზირების ამანადგურებლები, მოიერიშეები თუ მრინავი ტანკრები, სატრანსპორტო თუ შორი რადიოლოკაციური აღმოჩენის თვითმფრინავები, ბერამდელი თუ სტრატეგიული ბომბდამშენები.

არანაკლებ მრავალფეროვანია დაკონსერვებულ შვეულმფრინა ექსპონაცია, სადაც, დაწყებული ყველასათვის ნაცნობი „იროკოთის“ და სატრანსპორტო „ჩინუკით“ დამთავრებული, თითქმის ყველა მოდელის შვეულმფრინის ნახვა შეიძლება.

ყველაფერი ეს ბაზაში განსაზღვრული კანონზომიერებით არის განთავ-

ადრე თუ გვიან, ბაზაზე მოვლად საფრენ აპარატებს მსვავსი ფინალი ელოდება

სებული: საფრენი აპარატები დანიშნულების მიხედვით და უკვე შემდგომ — ცალკეული ტიპების მიხედვით არის დაყოფილი. მარტყად რომ ვთქვათ, იქ, სადაც გილიოტინის მძლიოდინში სტრატეგიული B-52-ები დგანან, ვერ დაინახავთ, მაგალითად, F-4 Phantom II-ის ტიპის გამანადგურებელს, რადგან ის სულ სხვა რიგში იქნება.

როგორც ზემოთ ითქვა, საფრენი აპარატების უკეთ შესანახად კონსერვაცია დადგენილი წესების გათვალისწინებით ხდება და ამერიკელები ამ მოთხოვნებს მაკერად იცავენ.

თვითმფრინავი თუ შვეულმფრენი „დევის-მონტენის“ ბაზის ტერიტორიაზე შემოსვლის (ყველა საფრენი აპარატი „თავისი ფეხით“ მოდის), შემდეგ ტიპისა და დანიშნულების გათვალისწინებით „თანამომხეა“ გვერდით ღეება.

ტექნიკოსები საფრენ აპარატს შეიარაღებასა და საიდუმლო აღჭურვილობას ხსნიან, რომ დაინტერესებულ პირებს „შემთხვევით“ ხელში არ ჩაუვარდეს.

სპეციალისტთა სხვა ჯგუფი საწუ-

ვის სისტემას აცარიელებს და სისტემას მალალი წყვეთი ზოთით რეცხავს, ეს უკანასკნელი კი მიღგაყვანილობას შიგნიდან აკვით ეკვრის.

ბაზაში საავიაციო პარკი ოთხ ნაწილად არის დაყოფილი:

- ხანგრძლივი კონსერვაციის (პოტენციურად საბრძოლველად ვარგისი ტექნიკა);

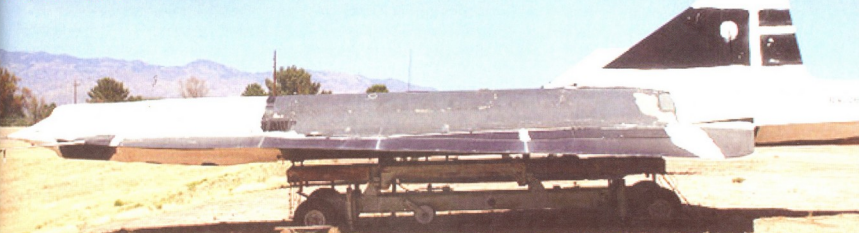
- ხანმოკლე კონსერვაციის (პოტენციურად საბრძოლველად ვარგისი ტექნიკა);

- სათადარიგო ნაწილებად გამოსადგვი აპარატები (კონკრეტული ტიპის სერიული წარმოების შვეულმფრინების გამო, შვეულმფრენი დარჩენილების უზრუნველყოფა ჩამოყვრილია დამლოთ ხდება);

- მეთითე კატეგორიას კი გამოუსადგვარი აპარატები მიეკუთვნება და ასეთებს გილიოტინა ელოდება;

კონსერვაციის შემოეევაში მშის, ქარისა და სხვა კლიმატური პირობებისგან დასაცვად თვითმფრინავების პლანური სპეციალური თუთინ აპკით იფარება. პირველ რიგში ამ სხიხთ ფარნის მინებს იცავენ, რომ შვემ და მტკერმა არ დაზიანოს.

ყველაზე გასაიდუმლოებული ამერიკული ეპილოტო მშვერავი D-21

კოსოვიდან ახე მოჩანს მხოვლითი უდიდესი „თვითმფრინავების სასაფლაო“

ხანგრძლივი კონსერვაციის შემთხვევაში აკეთ თვითმფრინავის პლანების ზედა ნაწილი, ხოლო შეუქმნურნი კი მილიანად იფარება.

ყოველ წელს ბაზაში დასაკონსერვებლად და შესანახად დაახლოებით 400 ერთეული საფრენი აპარატი შეედის და თითქმის ამდენვე ტოვებს. მათ რიცხვშია ის აპარატებიც, რომლებსაც აშშ მგობარ ქვეყნებს უსასყიდლოდ გადასცემს, დანარჩენი კი ჯართად იჭრება.

ამ რაოდენობაში არ შედის ის საფრენი აპარატები, რომელთა განადგურებაც სახელმწიფოთა შორის დადებული ხელშეკრულების ან შეთანხმების საფუძველზე ხდება.

მაგალითად „სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების“ პირველი შეთანხმების შესაბამისად, ბაზაში B-52

ის ტიპის 365 სტრატეგიული ბომბდამშენი დაიჭრა.

თავად ბაზა და თვითმფრინავების სასაფლაო მნახველთათვის დახურულია, მაგრამ ავიაციის მფარველებს აშშ-ის სამხედრო ავიაციის საკმაოდ დიდი და მოცულობითი ექსპოზიციის ნახვა ბაზასთან ახლოს, ღია ცის ქვეშ მოწყობილ მუზეუმში შეუძლიათ.

მუზეუმის დათვალიერებაში შედის ბაზის ტერიტორიაზე აუტობუსით ექსკურსიაც, რომლის მცირე ხანგრძლივობის მიუხედავად, ექსკურსანტებმარამდენჯერმე მოახერხეს ფართო პუბლიკისთვის უცნობი საფრენი აპარატების აღბეჭკვა.

ახე აღმოჩნდა მოფარულის ფოტოფორზე Lockheed-ის უპილოტო მხვერავი D-21, როცა 70-იანი წლების დასაწყისში 17 ასეთი აპარატი „დევის-მონტენის“ ბაზაში დასაკონსერვებლად

გადაიყვანეს. ფოტოებმა ავიაციის მოყვარულთა შორის დიდი აჟიოტაჟი და აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების საპასუხო დეზინფორმაცია გამოიწვია, მათი რეალური დანიშნულება კი მხოლოდ წლების შემდეგ გაჰყვინდა.

აშშ-ისგან განსხვავებით, სადაც 40-50 წლის წინანდელ თვითმფრინავებს ახლაც აკონსერვებენ და ინახავენ, რუსეთში ვეულაფერი პირიქით კეთდება.

ქვეყანა, რომელსაც ერთ დროს ვეულაზე დიდი სამხედრო-საჰაერო პარკი ჰქონდა, დღეს ზეირიანი საჰაერო მუზეუმიც კი არ აქვს, მასში გამოფენილ საჰაერო ტექნიკაზე კი ლაპარაკიც ზედმეტია.

16 გამოშვებული ზებეგერთი სამგზავრო Ty-144-სგან მუზეუმებში მხოლოდ ორია შემორჩენილი. კიდევ 2 უმაღლეს საჰაერო სასწავლებელში ინახება. 11 ეს უნიკალური თვითმფრინ-

ნავი კი ჯართად დაიჭრა. რუსეთში ვერ ნახეთ პირველ საბჭოთა რეაქტიულ სამგზავრო Ty-104-საც, რადგან ექსპლუატაციიდან მოხსნის შემდეგ ყველა ჯართად დაიჭრა.

მაგრამ ყველაზე მეტად გაუკებარია ის მხვებები, რომლებიცაც რუსეთში ძველუბად ქვეყლი თვითმფრინავების ჯართად დაჭრას ხსნიან. 2006 წლის 5 აგვისტოს დომოდედოვის აეროპორტში დაჭრეს სამგზავრო ტერმინალის წინ გამოფენილი მსოფლიოში დღემდე ყველაზე დიდი ტურბოჩრახნული ლაინერი Ty-114, რომელიც აქ 1977 წლიდან იდგა. როგორც გაირკვა, საბჭოთა აუაივის ეს სიამავე ხელს პარკინგის გაფართოებაში უშლიდათ და მის გაყიდვას დაჭრა ამჯობინეს. ყველაზე ცნობილი თვითმფრინავი მოსკოვში სახალხო მუერნიუბის მიღწევითა გამოიუნანე მღვარი Ty-154 იყო, მაგრამ თუ ახლი მომავალში სასწაული მოხდა და მოსკოვში ჩასვლამ შოგიწიათ, ამ თვითმფრინავს ვედარ იხილეთ 2008 წლის 13 სექტემბერს თვითმფრინავი პირდაპირ საგამოფენო კომპლექსის ტერიტორიზე ასობით მაყურებლის თვალწინ დაჭრეს. არადა, ამ თვითმფრინავის მიყიდვა წებისმიერი უცხოური მუხეუმისთვის შეიძლებოდა.

მცირე მასშტაბების საუაიცით მუხეუმის შექმნაზე უკვე რამდენიმე წელიწადია საუბარია საქართველოშიც, მაგრამ საქმე სიტყვას ვერ გასცდა. ექსპონატების მოპოვება ჯერ კიდევ შეიძლება. ალექსევკაში რამდენიმე ნამოწერილი Mi-8 და ერთი ამფიბია Mi-14-ია დარჩენილი. მარნეულის აეროდრომზე ჩებური წარმოების ორადგილიანი L-29-უბია შეიძინა.

ექსპონატებში აუაგადამჭერილი Cy-15TM-ც შეიძლებოდა მოხედრილოყო, რომელიც აულაბარში, საუაიცით უნივერსიტეტის ეზოში იდგა. სიტყვა „იდგა“ წარსულში იმითმ ვინბარეთ რომ ეს

რუსეთში კვარცხლბეკზე დადგმულ თვითმფრინავებს ჯართად ჭრიან

„დევის-მონტანის“ ბაზაზე, დაკონსერვებულ თვითმფრინავთა შორის საკმაოდ საინტერესო ექსპონატების, მათ შორის საბჭოთური MiG-21-ების ნახვაც შეიძლება

თვითმფრინავი 2010 წლის ვაზაფუხულზე უნივერსიტეტის ეზოშივე ჯართად დაიჭრა. რა თქმა უნდა, საუაიცით მუხეუმის შექმნა, თუნდაც მცირე ექსპონატიც ით, ნამდვილად კარგი საქმეა და აუაიცით ვატაცებულ ბგერ ახალგაზრდას

საფრენი აპარატების ნახვის საშუალებას მისცემს. ამ საქმეს თავი დროულად უნდა მოებას, სანამ Cy-15TM-ის მსგავსად, სხვა ექსპონატებიც თურქეთის გზას არ გაუყურეს.

თინათინ კულუზაშვილი

ალექსევკაში მღვარი ნამოწერილი ქართული შვეულმფრენები თუნდაც მცირე საუაიცით მუხეუმის მოსაწყობად სასეხებით გამოდგებიან

როგორ ნაღიროვდა „ჰიჩაფი“ საბჭოთა ბანკოზე

1990 წელს საბჭოთა კავშირმა ხელი მოაწერა შეთანხმებას უკვე გაერთიანებული გერმანიიდან თავისი სამხედრო ნაწილების გამოყენების შესახებ.

ამ დროისათვის გერმანიაში დისლოცირებული საბჭოთა ჯარების დასუფლების ვაგუფი თითქმის 339 ათას კაცს, ათასობით ტანკსა და ასობით თვითმფრინავს ითვლიდა. ხელშეკრულების თანახმად, 4 წელში საბჭოთა სამხედრო დანაყოფებს გერმანია უნდა დაეტოვებინათ, მაგრამ საბჭოთა კავშირს მანამდე სიცოცხლე არ დასცალდა.

ამ ხელშეკრულების შესრულება რუსეთმა იკისრა.

1990 წლისათვის დასუფლების ვაგუფის ჯარები, ისევე როგორც მთელი საბჭოთა არმია, თითქმის მილიანად დემორალიზებული იყო. ოფიცრებმა და ზემოდეგებმა იცოდნენ, რომ კავშირში მათ არაფერი ელოდებოდა და ელემენტარული სიცხე-

რებილი პირობების გარეშე დარჩებოდნენ, ხოლო ჯარისკაცებს ერთი სული ჰქონდათ საერთოდ მიეტოვებინათ არმია.

ამიტომაც ბუნებრივი გახდა საბჭოთა ოფიცრების ზრუნვა მომავალზე — სანამ აუფაფეულებ გერმანიას დატოვებდნენ, ხელი რამდენიმე მოეთხოვოთ, მაგრამ დატაკ საბჭოთა ოფიცრს რა ექნებოდა გასაყიდი, გარდა სამხედრო საიდუმლოებისა.

სწორედ ამ საბჭოთა სამხედრო საიდუმლოებებზე დაიწყო ნადირობა დასუფლების, კერძოდ, გერმანიისა და აშშ-ის სადაზვერუო სამსახურებმა.

დასუფლებისათვის ძალზე იოლი გახდა, სულ რამდენიმე ასეულ მარკად დემორალიზებული საბჭოთა სამხედროებისაგან ხელში ჩაეგდო ის სუპერსაიდუმლო ცნობები და რუკები, რასეთისაც სხვა პირობებში მაღალპროფესიონალი მშვერავების მიუღ ასუფელს მრავალი წელი უნდა ექმნა.

ამ მიზნის მისაღწევად დაიწყო გასაიდუმლოებული ოპერაცია „ჰიჩაფი“.

„ჰიჩაფი“ ითვალისწინებდა პატარა საშუაველი საგაჭრო ფორმების შექმნას მთელ აღმოსავლეთ გერმანიაში. ფორმების საკონტაქტო ტელეფონები 24 საათის განმავლობაში მუშაობდა და ყოველგაფიდევაში დახმარება აღუთქვამდა ყველა მსურველს.

დასუფლების დაზვერვას ჰქონდა ამოწურავი ინფორმაცია, თუ რომელი ნაწილი როდის ტოვებდა გერმანიის ტერიტორიას და რა სახის შეიარაღება გაჰქონდა.

არადა, შეიარაღებით დასუფლების ვაგუფის ჯარები მთელ საბჭოთა არმიაში გამოიწიოდა. სწორედ აქ იგზავნებოდა თანამედროვე ტანკები, ქვემეხები თუ თვითმფრინავები. ამიტომაც გერმანიის ტერიტორიაზე იყო ამ დროისათვის უთანამედროვეესი T-80 ტიპის ტანკები

საბჭოთა MiG-29-ის საბორტე კომპიუტერის მოწყობა დასუფლების დაზვერვის უდიდეს წარმატებად ჩაითვალა

ის სინთეზისა

და მიგ-29 გამანადგურებელი თვითმფრინავები. ეს ყველაფერი კი დასაჯელის დაზვერვისათვის მსუქე ლუკმა იყო.

საბჭოთა ოფიცრები, რომლებიც კავშირში ბრუნდებოდნენ, ნახზარა „იგივე ლის“ სანაცვლოდ თანხმა იყვნენ ყველაზე დიდი სამხედრო საიდუმლოებატ კი გაეცათ

სწორედ ამიტომაც 3-4 წელში „იორაფმა“ ასობით განსაკუთრებით საიდუმლოდო დოკუმენტები მოიპოვა, მათ შორის — საბჭოთა კავშირის გენერალური შტაბის სტრატეგიული გათვლები, დასაჯელის ეკოლოგის ჯარების გენერალიტეტისა და ოფიცრების კორპუსის შესახებ აბსოლუტური ცნობები, ინფორმაცია ჯარებში საგანგებო შემთხვევების შესახებ.

მაგრამ რაც მთავარია, დასაჯელის დაზვერვას ხელში ჩაუკარდა უახლესი საბჭოთა აარადის ტექნიკური მონაცემები და მათი საბრძოლო გამოყენების მეთოდიკა. „იორაფის“ ნაღველი გახდა გამანადგურებელ მიგ-29-ის საბორტე კომპიუტერი, საბრძოლო შეუქმლები მი-24-ის ოპტიკური სამხმნები და რადიოსისტემა „ქემიანი-სხვისიანი“, ლაზერული დამხმნების ტანკების სარაკტო აარადი და მრავალი სხვა.

ეს კი არა და, ერთმა რუსმა ოფიცრმა „იორაფის“ ხელმძღვანელებს T-80 ტანკი მოილანად შესთავაზა, მაგრამ იმის გამო, რომ მიუღო ტანკის გადასატანი საშუალება არ გააჩნდათ, ამ უკანასკნელებმა T-80 ნაწილ-ნაწილ იფიქსეს.

უფრო მეტიც, როგორც დღეს ირკვევა, იყო მცდელობა, რომ რუსი სამხედრო მოსამსახურეებისაგან ტაქტიკური რაგეტის ბირთვული ქობინიც კი ეფიქსათ თუმცა ეს გარიგება ბოლო წუთში ჩაიშალა.

ოპერაცია „იორაფის“ გვირგვინად იქცა რუსეთის არმიის შიფრული სექტემბის კოდირების წიგნებისა და ადრეული გაფრთხილების სისტემა „აპაროლის“ საიდუმლოებების მოპოვება. ამ დღიდან დასაჯელის დაზვერვისათვის რუსეთის არმიის ყველაზე საიდუმლო მამოყურად და შეტყობინებები საიდუმლოდ ადარ წარმოადგენდა.

როგორც ჩანს, ოპერაცია „იორაფმა“ ისეთი დარტყმა მიიყენა რუსეთის სამხედრო მანქანას, რასაც რამდენიმე ქვეყნის არმიაც კი ვერ შეძლებდა. ეს ყველაფერი კი სამხედრო მოსამსახურეთა სულთერმა გახრწნა გამოიყენა, რაც, თავის მხრივ, შეშფომა ცხოვრების გაურკვეველობამ და ფინანსურმა გაჭირვებამ განაპირობა.

ირაკლი ალადაშვილი

● 1999 წელს, ინდოეთ-პაკისტანის კონფლიქტის დროს, როდესაც საბრძოლო მოქმედებები მიმდინარეობდა ზღვიდან 5000 მ მეტ სიმაღლეზე, ინდოელთა ერთ-ერთი ნაწილის ამოცანა იყო სიმაღლის დაკავება, რომელსაც სამი პაკისტანური ბუნკერი იკავდა. ვაღაწყდა, ერთი ჯარისკაცი ფარულად გაეშვათ მიუკვლევ კლდეზე ასაკლებად, რათა მის მიერ დაკიდებულ თიკებზე ასულიყვნენ დანარჩენებიც. მოხალისედ გამოვიდა ოთხანდრა სინჰს ადგილი. როდესაც მან თიკებს ნახეარ გზას მაღლიწა, პაკისტანელებმა შენიშმეს ინდოელები და მხანჯლევი ცეცხლი გაუხმეს. ოთხანდრის ქვედანაყოფის ნახეარს წაშემბო დაიღუბა. თვითონ მან სამი ჭრილობა მიიღო, მაგრამ განაგრძო ზვეით ცოცკა. როდესაც პირველ ბუნკერს მაღლიწა, მის ამბრახურაში ხელეუშობრა შეაკლო და გაანადგურა ყველა მზეით მყოფი, მყოფი ბუნკერში კი თვად შეყრდა და ასევე გაანადგურა მოწინააღმდეგე. ხოლო მექამედ ბუნკერი მისმა თანამებრძოლებმა გამოიყენეს წყობიდან. მამაც ჯარისკაცს მიეჩივა ინდოეთის ორდენი გმირობისთვის, რომლის გამოცემაც წარმოადგენილა.

● მყოფი მოწოდოლი ომის დროს ბრეტანელი ჯარისკაცი ვეკ ჩერჩილი არ იშორებდა ძველებურ მახვილს. ერთ-ერთი ბრძოლის დროს შეტყვეზე გადასული მისი ქვედანაყოფის ყველა ჯარისკაცი მოკლულ ან დაჭრილი იქნა. მხოლოდ მან მოახერხა ყუმბართით ამოთხრილ ორბოში დაშლვა. აარადად მხოლოდ თავისი მახვილი

დარჩა. თავისდა საუბედროდ, გერმანელებმა ის შეაძინეს და მისი ტყვედ აყვანა გადაწყვიტეს. ვეკმა ყველა მათი განადგურება მოახერხა, ხოლო შემდეგ გადავიდა შეტყვეზე და კიდევ 42 გერმანელი ჯარისკაცი და პაუბიცის ერთი გათვლა ჩაავლი ტყვედ, თანც ისე, რომ მახვილის გარდა, სხვა აარადი არ ჰქონდა.

● ამერიკელმა ჯარისკაცმა ოული მერფიმ 1944 წელს საფრანკეთში ხელში ჩაივლი მოწინააღმდეგის ტყვიამფრეველი და იმავე აარადი გაანადგურა გერმანელთა ორი ტყვიამფრეველია საცეცხლე წერტილი და სნაიპერი. მოგვიანებით, ფრინტის სხვა მონაკვეთზე მისი ასეულის 128 კაციცგან მხოლოდ 19 გადარჩა. ოული ჩაჯდა ერთ-ერთ აფეთქებულ ამერიკულ ტანკში, რომის მელიც ამავე დროს იწვიდა, მაგრამ ტყვიამფრეველი უშუამყვდა. გაბედულმა ჯარისკაცმა მისი ცეცხლით კვლევე მრავალი გერმანელი გამოასალმა სიცოცხლეს და მოასწრო ტანკიდან გდ-მობხტობა მისი აფეთქების წინ.

● სსრკ-ფინეთის ომის დროს, ფინელმა სნაიპერმა სიმო პაახამ 100 დღის განმავლობაში მშშმხანით გაანადგურა 542, ხოლო ატომიკით — 150 მტრის მებრძოლი. დაღუპვამდე 1940 წელს, მან მოასწრო ჯამში 705 საბჭოთა მებრძოლის, მათ შორის მისი ლეკვიდაციისთვის გაგზავნილი სნაიპერების მწვეობრიდან გამოყვანა.

**მოამზავა
პახტავნ კაპანაშვილი**

ანექლოზიკა

● მატარებლის კუბეში სხედან დედა, მისი ქალიშვილი, ოფიცერი და ჯარისკაცი.

უცებ მატარებელი გვირაბში შედის და ვაგონში ერთი წამით ბნელდება. გაისმის სახუში გარტყმის ხმა.

მატარებელი გამოდის გვირაბიდან. კუბეს ბინადართა ფიქრები:

დედა: „ყოჩაღი გოგო მკვებს, სიბნელეში ვიღაცამ ურქმითა, ამან კი სილა გააქვსა.“

გოგო: „მაგარი დედა მკვებს, რომელიღაც სამხედრომ შეურაცხველია მიაყენა და როგორ რეკა!“

ოფიცერი: „ფუ, რა ჯანდაბაა! ამ იდიოტმა ჯარისკაცმა ვიღაცას ურქმითა და შე მთხლიშეს!“

ჯარისკაცი: „აუ რა მაგარია! კიდევ რომ იქნება გვირაბი, სიყვითლე ვლქაქა.“

● ოფიცერი კითხულობს სიას:

- მახარაძე!
- ვარ!
- ჩოხელი!
- ვარ!
- კოტორაშვილი!
- ვარ!
- ორბოზარაშვილი!
- ვარ!
- მომტყდა უნა, ეს რა გვარი გაქვს, შე ვერაშვილი!
- ვარ!

ჯარისკაცური ცხოვრება აღსუსვა კურორტებით და კარგ ანექლოზს ბრძოლის ველზე თითქმის გამოუვადო მდგომარეობაში შეიფიცო მკომრებისთვის სწორად აუმაღლებია საბრძოლო სულისკვეთება. გამოგვიგზავნეთ „არსენალის“ რედაქციაში ფოტოები, კურიოზები, რომლებიც თქვენ ან თქვენს მეგობრებს გადაგზავნიათ ასევე სასაცილო ანექლოზები სამხედრო თემებზე, რათა კარგი განწყობა „არსენალის“ დანარჩენ მკითხველებსაც შეუქმნათ.

E-mail: arsenal@kvisinspalitra.com
ტელ.: 896 104 401

ARMY კატორა

მედიაციის მართალი რესურსი

ინფლაცია

ამ იარაღის ისტორია რამდენიმე საუკუნეს ითვლის. საქართველოში კი 90-იანი წლების ბოლოს შემოვიდა კუპონის სახელწოდებით. იარაღმა ათასობით ადამიანი შეიწირა და მისი შეღარება იაპონიაში ჩამოვადებულ ატომურ ბომბთან შეიძლება. გაეროს კონვენციით იარაღი აკრძალულია, თუმცა მისი შეღარებით მსუბუქი ვარიანტი ქვეყნების შეიარაღებაში დღესაც გვხვდება. მაგალითად, საქართველოში, მიდიხართ ბანკში და სესხს იღებთ დოლარებში. როცა პროცენტის დაფარვა უნდა დაიწყოთ, დოლარის კურსი იზრდება, რის გამოც გექცევათ გულ-სისხლმარღვთა გაფართოება ან პირიქით თქვენს ცოლს წყება საშინელი ისტერია და ანტიპათია თქვენ

მიმართო ხოლო სიდერს — დამცინავი სინანული. ყველაფერი ეს კი იწვევს ფიზიკურ და მორალურ განადგურებას. სულ ახლახან მათეობამ იარაღი კიდევ უფრო დახვეწა, რაც მომაკვლინებლად აისახა საწკევის, შაქრისა და მგზავრობის ფასებზე. როგორც ბოროტი ენები ამბობენ, ივრებება იარაღის კიდევ უფრო დახვეწა ხელფასებისა და პენსიებისთვის, მაგრამ ეს ყველაფერი ჯერ მზადების პროცესშია და იმედია, კონსტრუქტორები გაუმჯობესებულ ვარიანტს სულ მალე წარუდგენენ საზოგადოებას.

ამ იარაღისგან თუ დაცვის მხილოდ ორი გზა არსებობს: ემგრაცია სხვა ქვეყანაში ან მმართველ პარტიაში შესვლა.

შეკითხვა

09027788

კუპონი — XX საუკუნის 90-იანი წლების სასიკვდილო იარაღი

დაბნეული კაპრალი

თედაცკის მინისტრის მოადგილე თაქსი მოძიერის, მამა გიორგის არა მარტო მრეკლი, არამედ კარგი მეგობარიც იყო. მამა გიორგი ხშირად დადიოდა სა-მინისტროში მეგობართან და შესასვლელის პიკეტსაც უპრობლემოდ გადიოდა. მაგრამ ერთხელ შესასვლელში ახალი პირივე დახვდა, რომელსაც ეტყვიოდა, რომ არც ეკლესიურად ცხოვრობდა და წყნისანაც შეწყრადად იყო.

— ვისთან მიდიხარ? — შეაკვება კითხვა კაპრალმა მამა გიორგის.

— მინისტრის მოადგილესთან, — იყო პასუხი.

— არ შეიძლება ასე. ჯერ კვითხე უფროსს და მერე გაგატარებთ რა ეუთხრა, ვინ ბრძანდებიან?

— მამა გიორგი, — უპასუხა ღვთის მახსურმა და გააიძმა, რადგან მიხვდა, საზღვრო ახალი რომ იყო. კაპრალი ყურმილს დასწვდა და მინისტრის მოადგილის ნომერი აკრიფა.

— ბატონო, თქვენთან სტუმარია.

— ვინ არის? — იკითხა მინისტრის მოადგილემ და აქ დაიწყო ის კურიოზი, რომელზეც მერე კარგა ხანს ხუმრობდნენ თედაცკის სამინისტროში. არაუინ იცის, გაუნათლებლობის ბრალი იყო თუ შეცდომის, მაგრამ კაპრალმა მინისტრის მოადგილეს ასე უპასუხა:

— ვინ არის, უფროსო, და წმინდა გიორგი.

რა თქმა უნდა, უფროსი მიხვდა, ვისთან ჰქინდა საქმე და ხუმრობის ხასიათზე დადგა:

— წმინდა გიორგი? ნახე ერთი, ცხენით არის თუ ფეხით?

— მირთვეს გაუკვირდა შეკითხვა, მაგრამ უფროსი იყო და უპასუხოდ ხომ ვერ დატოვებდა?

— ახლავე გაივებ, — მიუგო და მამა გიორგის მიუბრუნდა:

— ცხენით ხართ თუ ფეხით?

მამა გიორგიც ყველაფერს მიხვდა და მეგობარს ხუმრობაში აჰყვა.

— ცხენი აუად გამოხდა, მანქანით ვარ, — თქვა მან და რომ არ გასცინებოდა, გაუვრდებე გაიხვდა.

— უფროსო, წმინდა გიორგის ცხენი აუად აქოლია და მანქანით მოსულა.

— კარგი, აბა, ჰკითხე, შუბი სად წაიღო, შუბი?

— უფროსს აინტერესებს, შუბი სად წაიღო.

— შუბი ხომ მიყვი ამახ წინაი, — გაიკვირა მამა გიორგიმ.

— თქვენთვის მოუცია, უფროსო.

— რა? — დაიდრიალა მოიძინებოდა კარგულმა ჩინოსანმა, — რა მოუცია ჩემთვის, შე სულელი?! იდიოტისმაც ხომ აქვს საზღვარი! ახლავე დაწერე პატაკი და დატოვე აქაურობა! ეგ კაცი კი გამოუშე!

გაკვირებული და აღულებული კაპრალი მამა გიორგის მიუბრუნდა, თქვენ თუ არ მივიციათ შუბი, მე რას მერჩის ნეტავიო, უთხრა საცოდავად და ცრემლი გადმოუვლოდა.

რადღაცემე წუთში მამა გიორგიმ მეგობარი დაიყოლია და კაპრალი სამსახურში დატოვეს.

აკრილაკისმი

ნოდარ ბ-მე სკოლაში მათემატიკის ძალიან კარგად სწვლობდა, იმდენად კარგად, რომ მის დანახვზე სამხედროს მასწვლებელი ამოიხიზრდა და იტყოდა, ეჰ, რა არტილერიისტი დადგებოდა შენვანიო. თქმა ნოდარმა რამდენად კარგადაც იცოდა მათემატიკა, იმდენად ცუდად სწვლობდა რუსულ ენასა და ლიტერატურას.

სკოლის დამთავრების შემდეგ ნოდარი ჯარში შორეულ რუსეთში გაიწვიეს. ახლა სამხედრო მასწვლებლის წინასწარიმეტყველება — მალე შენიშნეს რუსმა ოფიცერებმა ნოდარის განსაკუთრებული მათემატიკის ნიჭი და არტილერიისტად გაამწვეეს. ყველაწარი რეულ დეგალებას ადვილად ართმედა თვხ ნოდარი. თითქმის შეუცდომლად აყვებდა საარტილერიო დარტემების ყველაწარი კოორდინატს. მალე გენერალი გახვდა ეს ბიჭიო, ამბობდნენ ჯარისკაცები, მაგრამ გენერლობა კი არა, ისეთი რამ გადახდა, კინაღამ საქმე საციხედ გაულდა.

ერთხელ ნოდარი დამით წაიყვანეს პოლიტიონზე. რა თქმა უნდა, ქვემეხთან დააყვეს, ქვემეხის წინ ოფიცერი დადგა და ნოდარს დაუძახა:

— ნა პრავო სეგატი ვიდიშ?

ნოდარმა ნა პრავო და ნა ლევა კი იცოდა, მარჯვენა და მარცხენა რომ იყო, მაგრამ რომელი იყო მარჯვენა და რომელი მარცხენა, ხშირად ეყოლია. მისდა საუბედროდ, ახლაც აერთა და ოფიცრის ნათქვამის საწინააღმდეგო მხარეს დაუძახა ქვემეხი, თან შესძახა:

— ვიფუ, ვიფუ, ტყავარიშქ კამანდირ!

— ავონ! — გაისმა ოფიცრის ხმა.

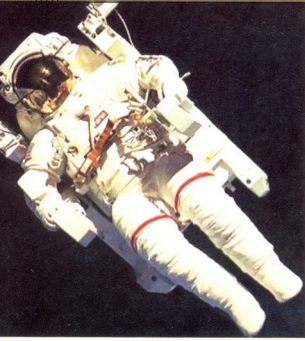
გამარტებულმა ზალმა ყურთსიყენა წაიღო, ოფიცერმა თვალი გააყოლია ცეცხლის მიმართულებას და თავში ხელი შემოიარტყა.

გენერალიტეტის შტაბი პირწინად გაუნადგურებინა ნოდარის ნასრად ტურეს.

საბუნდერიო, იმ დროს შტაბში არაუინ იყო და ნოდარი დიდი ხნით ციხეში აღმობისგან მისმა კარგმა არტილერიისტულმა მონაცემებმა იხსნა.

რა უდროო დროს იცის ხოლმე მოხვდა ამ ქალის ქმარმა

კოსმონავი დათევს საპულიანი პისტოლებით იზარიადა

თითქოს დაუჯერებელია, სად კოსმონავტი, სად პისტოლეტი და მით უმეტეს – დათევბი, მაგრამ რეალობა აიძულა საბჭოთა კოსმოსური პროგრამის ხელმძღვანელობა, კოსმონავტები დედამიწის ორბიტაზე შეიარაღებული გაეშვათ.

თავდაპირველად კოსმონავტებს თან „მაკაროვის“ პისტოლეტები/მიქაქინდათ თორიულდაც ძნელი წარმოსადგენი იყო, მაგრამ მოსკოვში არ გამოირიცხებდნენ, რომ თუ საბჭოთა კოსმოსურ თანამგზავრს ამერიკელები ხელში ჩაივლებდნენ, საბჭოთა კოსმონავტები

მათ წინააღმდეგობას „მაკაროვებით“ გაუწყვედნენ. თუმცა უფრო მეტად იარაღი კოსმონავტებს დედამიწაზე დაბრუნების შემდეგ სჭირდებოდათ, სანამ მათ საძიებო-სამაშველო სამსახური მოეხდინადა.

გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში დედამიწის ორბიტადან დასაბრუნებელი აპარატი წინასწარგანსაზღვრული ადგილის ნაცვლად შუა ტიაგაში არაერთხელ დაშვებულა. კოსმონავტები ორი-სამი დღე-ღამეც ყოფილან ტიაგაში ჩარჩენილი, სანამ მათთვის მამულებს მოეწინათ.

შუა ტიაგაში მარტო დარჩენილი კოსმონავტისთვის კი „მაკაროვი“ მართლაც დიდი არაფერი ბედნაა, როდესაც მისკენ დამწყული დაივი მიიწვეს.

ამიტომაც 1982 წელს ტულის საარალო ქარხანაში მთავარი კონსტრუქტორის პარამონოვის ხელმძღვანელობით შეიქმნა და 1986 წელს საბჭოთა სამხედრო-საპატრო ძალების შეიარაღებაში მიიღეს კოსმონავტის საპულიანი პისტოლეტი TP-82.

TP-82 არაავტომატური იარაღია, რომელიც კოსმონავტების საავარიო მარაგში შედის და დედამიწაზე დაშვების შემდეგ გათვლილია საშიში მსუქების მოსაგერიებლად, სანადიოდ, კრიმინალური ელემენტებისგან თავდასაცავად და სასიხანლო რაკეტების გასაშვებლად.

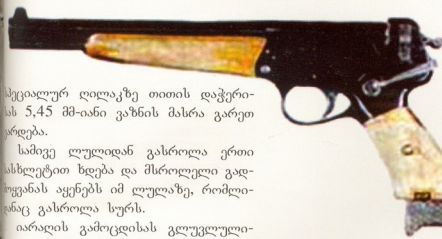
იარაღი როგორც სანადიო თოფი შუაზე ისინება. ლულების ბლოკში სამი ლულაა დამონტაჟებული, მათგან ორი 32უ სანადიო კალიბრის (12,5X70 მმ სანადიო ვაზნებისთვის) და მათ ქვეშ განთავსებული კუთხვდილიანი 5,45 მმ კალიბრის ლულა, რომელიც „კალაშნიკოვის“ AK-74-ის 5,45X39 მმ-იან ვაზნებზეა გათვლილი.

საცემ-სასხლელ მქენიზმს ორი ვარე ჩაზნახი და ერთი დამწყები სასხლუტი აქვს და ისეა გათვლილი, რომ კოსმონავტმა ერთი ხელითაც შეძლოს სამივევარ გასროლა.

გულუკულიან ლულებს ჩვეულებრივ ექსტრაქტორები აქვს მასრების ამოსაყვრლად, ქვედაკუთხვილიან ლულას კი ზამბარიანი ექსტრაქტორი და

ტიაგაში დაშვებული კოსმონავტები მამულების მოსვლამდე შზად იყვნენ მშიერი დათევბი TP-82-ებით მოვიტყებინათ

სპეციალურ დილაგზე თითის დაჭერისას 5,45 მმ-იანი ვაზნის მასრა გარეთ ირდება.

სამივე ლულიდან გასროლა ერთი ასხლეტით ხდება და მსროლელი გადღევენას აყენებს იმ ლულაზე, რომლიდანაც გასროლა სურს.

აიარაღის გამოცდისას გლუვკულიანი ლულებიდან ნასროლი საფანტით მონადირეს კურდღლები, მელიები, იხლები, ხოლო კუთხვილიანი ლულიდან ნასროლი 5,45 მმ-იანი ტყვიებით ცხენებზე, ტახი, მთის თხები, ჯივინები. ასეთია შორის, კონკრეტულად ТП-82-ისთვის შეიქმნა 5,45 მმ კალიბრის სპეციალური ვაზნა СП-П, რომელშიც, „კლავნიკოვის“ სტანდარტული ვაზნიდან განსხვავებით, შემცირებულია ღრთის რაოდენობა და თავად ვაზნა უკეთესად აღჭრებულა. თავად ტყვია ფოლადისაა და თავში სივარულე აქვს ექსპანსიური მოქმედებისა და დამზიანებელი ფაქტორის გასაძლიერებლად.

5,45 მმ-იანი ვაზნის სიგრძე 55,8 მმ-ია, ტყვიის მასა 3,6 გ, ხოლო მთლიანად ვაზნისა კი 10,7 გ-ია. ტყვიის საწვინი სიგრძე 825-დან 840 მმ-მდე ზრდობს. სროლის ეფექტური მანძილი 200 მ-მდეა.

გლუვკულიანი ლულებიდან ორი სახის ვაზნის გამოყენება შეიძლება. სა-

ნადირო ვაზნა СП-Д-ში 20 გ მასის №3 საფანტია მოთავსებული. საფანტის საწვინი სიგრძე 280-300 მმ-ია და სროლის ეფექტური მანძილი 40 მ-ს შეადგენს.

გლუვი ლულებიდან ასევე შეიძლება სასივანლო ვაზნების СП-С გასროლა. გასროლის შემდეგ წითელი ფერის სასივანლო მაშხალა 100-165 მ სიმაღლეზე ადის და 8-11 წმ იწვის, რისი დანახვაც დღისით 7-9 კმ რადიუსში შეიძლება, ღამით კი ბევრად შორიდან.

თუმცა ამით ТП-82-ის უნივერსა-

მპნ60 ღონი: კოსმონავტის სამლულიანი პისტოლეტ ТП-82-ის სიგრძე 360 მმ-ია, სიმაღლე 150 მმ, ხოლო სივანე კი 42 მმ. ლულების სიგრძე 300 მმ-ს შეადგენს. კონდახ-მანეტის დაყენების შემდეგ აიარაღის სიგრძე 670 მმ-მდე იზრდება, ხოლო მასა კი 2,4 კგ-მდე (თავად კონდახი-მანეტე 800 გ-ს იწონის). აიარაღის მარაგში 11 ცალი სასივანლო СП-С, 10 სანადირო СП-Д და 5 საბრძოლო СП-П ტიპის ვაზნა შედის.

ТП-82-ის არასრული დამლა

ლურობა არ მოაერდება. მის კომპლექტშია ბასრპირიანი მანეტე, რომელიც კონდახის როლს ასრულებს. სამლულიანი პისტოლეტები ТП-82 დღესაც არის რუსი კოსმონავტების აღჭურვილობაში და მათთან ერთად მოგზაურობენ დედამიწიდან კოსმოსში და უკან. **ირაკლი ალაბაძე**

ISSN 1987-5061
9 771987 506007

06/15

ТТ-82

ОАИИОС
САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

ОАИИОС

